מדינת ישראל
הועדה הבין-משרדית
לטיפול בבעיית
"האלימות במשפחה"
דו"ח מספר 1

בנושא "אלימות נגד נשים במשפחה"

נובמבר, 1998

תוכן עניינים

****מספרי העמודים בדוח המקורי
זוהי גרסה חסכונית בדפים
הטקסט לא שונה, רק ריווח העמודים

הקדמה	עמ' 3
1. מבוא	עמ' 3
1.1 חברי הועדה	עמ' 5
1.2 היקף התופעה וריכוז נתונים	עמ' 7
1.3 הנחות יסוד לגבי תופעת האלימות כלפי נשים	עמ' 8
1.4 הנחות יסוד לגבי ההתערבות	עמ' 11
1.5 מטרות התגובה החברתית	עמ' 13
2. סיכום המלצות הועדה	עמ' 14
2.1 המלצות בנושא שיתוף פעולה, תיאום והפנייה ברמה המקומית	עמ' 15
2.2 המלצות בנושא חקיקה	עמ' 16
2.3 המלצות בנושא איסוף והצלבת מידע	עמ' 19
2.4 המלצות בנושא הכשרת אנשי מקצוע	עמ' 23
2.5 המלצות בנושא פרוייקטים חדשניים ומניעה	עמ' 25
2.6 המלצות בנושא מגזרים מיוחדים	עמ' 28
2.7 המלצות בנושא הערכת מסוכנות ופתרונות הגנה במצבי סיכון גבוה	עמ' 32
2.8 המלצות בנושא אחזקת נשק צבאי ואזרחי	עמ' 34
3. דו"חות ועדות המשנה	עמ' 35
3.1 דו"ח הועדה בנושא שיתוף פעולה, תיאום והפנייה ברמה המקומית	עמ' 36
3.2 דו"ח הועדה בנושא חקיקה	עמ' 42
3.3 דו"ח הועדה בנושא איסוף והצלבת מידע	עמ' 47
3.4 דו"ח הועדה בנושא הכשרת אנשי מקצוע	עמ' 59
3.5 דו"ח הועדה בנושא פרוייקטים חדשניים ומניעה	עמ' 74
3.6 דו"ח הועדה בנושא מגזרים מיוחדים	עמ' 85
3.7 דו"ח הועדה בנושא הערכת מסוכנות ופתרונות הגנה במצבי סיכון גבוה	עמ' 94
3.8 דו"ח הועדה בנושא אחזקת נשק צבאי ואזרחי	עמ' 114

הקדמה

הועדה הבין משרדית לטיפול בבעיית האלימות במשפחה הוקמה בהחלטת ממשלה שהתקבלה בפברואר 1998. החלטה זו הביאה לידי ביטוי את החשיבות הרבה שמייחסת הממשלה להתמודדות היסודית והמערכתית עם התופעה הקשה, הכואבת ורחבת ההיקף של אלימות בתוך המשפחה. זו הפעם הראשונה שמתקבלת החלטה ברמת ממשלה להקים פורום קבוע שיעסוק בנושא, פורום אשר כולל את כל משרדי הממשלה הנוגעים בדבר ואת כל הגופים העוסקים בתחום בשטח, פורום שיתמודד בצורה מתמשכת עם סוגיות עקרוניות ומעשיות של מדיניות הטיפול בתופעה. זו הפעם הראשונה שמתגבשת בצורה ממוסדת ומובנת הצהרה סביב מדיניות התגובה החברתית הרצויה, וזו הפעם הראשונה שנעשה ניסיון מקיף לבחון בצורה רחבה וביקורתית את מערכת יחסי הגומלין, דרכי שיתוף הפעולה וההסדרים הקיימים והנדרשים בין הגורמים השונים המתערבים בתחום.

הועדה הבין משרדית התחילה את עבודתה לאחר תקופה של כ - 10 שנים בהן נעשו מהלכים חשובים ביותר בתחום זה. נקודת המפנה העיקרית שהתרחשה בהקשר של התגובה החברתית לתופעה במדינת ישראל היתה דו"ח הועדה ל"מדיניות החקירה, התביעה והמשפט" בראשותה של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, עו"ד יהודית קרפ, שהתפרסם בשמת 1989. בעקבות דו"ח זה בוצעו שינויים מרחיקי לכת בכל אחד מהמשרדים והגופים העוסקים בנושא. ההישג העיקרי של ועדת קרפ היה חקיקת החוק למניעת אלימות במשפחה בשנת 1991, חקיקה שבעקבותיה נדרשו המשרדים השונים לפתח מסגרות, שירותים, ידע, כוח אדם ייחודי, הנחיות, תקנות והסדרים להתמודדות עם התופעה.

בכל השנים האחרונות ברור היה לקובעי המדיניות, מעצביה ומבצעיה כי על מנת להתערב בצורה יעילה בהיבטים השונים של הטיפול בתופעה (הגנה, טיפול, מניעה, ענישה וכו') נדרשת פעולה מערכתית מורכבת, ונדרשת התמודדות בו זמנית של מספר גופים ומספר אנשי מקצוע מתחומים שונים. הבנה זו היתה בעיקרה תיאורתית שכן, למעט יוזמות מקומיות בודדות לא נעשה הרבה בהקשר לראייה המערכתית והבין משרדית.
כיום, כמעט 10 שנים מאוחר יותר, לאחר שנוצר בכל משרד ובכל ארגון מערך התערבות שלם, אנו נדרשים לשאלת התיאום, שיתוף הפעולה וההסדרים הבין משרדיים וזו אחת המטרות העיקריות של פעולת הועדה הבין משרדית.

הועדה, שפעלה הן כמליאה כללית והן באמצעות ועדות משנה לדיון וניתוח בנושאים ספציפיים, ביססה את המלצותיה על שורה ארוכה של הנחות יסוד הן לגבי התופעה והן לגבי ההתערבות למניעתה והפסקתה. הנחות היסוד מובאות בצורה מפורטת בדו"ח אלא שחשוב להדגיש כי הבסיס לעבודת הועדה התמקד ברעיון שאלימות ושימוש בכוח לא לגיטימי, באופן כללי ובתוך המשפחה בפרט, הנם הפרה ופגיעה בוטה בזכויות יסוד של פרטים. זכויות, שאף עוגנו בחקיקת יסוד, עם חקיקת חוק יסוד : כבוד האדם וחירותו. לכן, ביססה הועדה את עבודתה על גישה של חובתה ואחריותה של המדינה כלפי אזרחיה ולא על גישה הומניטרית או וולונטרית של הגנה על קורבנות.

אני מבקש להודות ולבטא הערכה רבה ליושבי ראש ועדות המשנה, לחברי הועדה, למשתתפים בדיונים ולצוות הטכני על תרומתם המקצועית, רגישותם האישית, מסירותם האין סופית ודאגתם הכנה למשפחות וליחידים הסובלים מאלימות במשפחה בישראל. אני מבקש לאחל לכל אלה המשך עבודה מקצועי, יעיל ונמרץ לפחות כמו שהיה עד כה.

יגאל בן שלום - יו"ר
מנכ"ל משרד העבודה והרווחה

1. מבוא

בישיבת הממשלה מיום א', י"ט בשבט התשנ"ח (15.2.1998) התקבלה ע"י ממשלת ישראל החלטה מספר 3291 להקים צוות לטיפול בבעיית האלימות במשפחה כדלקמן :
"מחליטים, להקים צוות בכיר קבוע לתיאום ולשיפור מתמיד של המדיניות, נהלי עבודה, שיתוף הפעולה והצלבת מידע בין כל הגורמים המופקדים על הסיוע למעורבים באלימות במשפחה - לרבות ביסוס הסדרים מיוחדים לחיזוק האיתור והדיווח על אלימות במשפחה ולצמצום סיכונים הנובעים מאחזקת נשק צבאי או אזרחי.
בראש הצוות יעמוד המנהל הכללי של משרד העבודה והרווחה, וייטלו בו חלק נציגי משרד ראש הממשלה, משרד המשפטים, משרד הביטחון, המשרד לביטחון הפנים, משרד הפנים, משרד

הבריאות, משרד החינוך, התרבות והספורט, משרד התקשורת והמוסד לביטוח לאומי. כן ישתתפו בעבודת הצוות נציגי גופים וולונטריים מובילים בתחום".

החלטה זו הייתה תיקון להחלטת ממשלה מס. 3124 מיום א', ו' בטבת התשנ"ח (4.1.98) להקים צוות לטיפול בנשק שבידי בן משפחה אלים כדלקמן:
"מחליטים, להקים צוות בכיר שבו ייטלו חלק משרד הביטחון, המשרד לביטחון פנים, משרד המשפטים, משרד העבודה והרווחה, משרד הפנים והיועץ המשפטי לממשלה, בשיתוף "הועדה למעמד האישה" בכנסת, על מנת לבדוק כיצד להביא להגברת שיתוף הפעולה והצלבת מידע, בין כל הגורמים המעורבים במקרים של אלימות במשפחה בהם נמצא נשק צבאי או אזרחי בידי בני משפחה אלימים.
בראש הצוות תעמוד הגב' נילי ארד, המנהלת הכללית של משרד המשפטים".

הסיבה המרכזית לתיקון החלטה 3124 והרחבת המנדט של הצוות הייתה ההכרה בכך שהיבטים רבים של ההתערבות בתחום זקוקים לפיתוח, שיפור, תיאום ובחינה מחדש וחבל יהיה לצמצם את הדיון לסוגיות הקשורות בכלי ירייה בלבד. סיבה אחרת להרחבת המנדט הייתה הידיעה שלא ניתן לעסוק בנושאים הקשורים לכלי ירייה מבלי לעסוק בסוגיות נוספות כגון, הערכת סיכון, העברת מידע, חובת הסודיות, תיאום ברמה מקומית ועוד, סוגיות שקשורות באופן ישיר להיבטים רחבים יותר של ההתערבות והמדיניות בתחום.

הצוות מבקש להודות בזאת לגב' נילי ארד, המנהלת הכללית של משרד המשפטים, על הארגון ההתחלתי של החומר ושל המשתתפים, על החשיבה המשותפת בתחום מטרות הצוות ודרכי פעולתו ועל הסיוע שהגישה לאורך כל התקופה.

שיטת העבודה:

שיטת העבודה של הצוות נקבעה בישיבה הראשונה שהתקיימה ב"ט באדר, התשנ"ח (17.3.98) כדלקמן:

I. הצוות יקיים פגישות של הפורום המלא אחת ל - 4-6 שבועות. בפגישות אלה יוצגו בפני הצוות נושאים הקשורים לאלימות במשפחה ע"י נציגי המשרדים, נציגי השטח ומומחים מהאקדמיה. הנושאים וסדר היום יקבעו ע"י יו"ר הועדה וכל המשתתפים מוזמנים להציע נושאים.
II. יוקמו 8 ועדות משנה ללמידה וטיפול יסודי ומעמיק של 8 נושאים מרכזיים בהם יעסוק הצוות. בראש כל ועדת משנה יעמוד יושב ראש מומחה בתחום. נושאי וסדר הדיונים יקבעו ע"י הצוותים וידווחו באופן שוטף לפורום המלא.
III. הועדה קיבלה מנדט לעסוק בתופעת האלימות במשפחה לסוגיה השונים. לצורך ייעול העבודה ומתוך הנחת יסוד כי תופעת "האלימות במשפחה" היא הגדרת מטריה לסוגים שונים של תופעות שלהן מכנים משותפים כמו גם ייחודיות, החליטה הועדה להתמקד בשלבים הראשונים של העבודה בנושאים הקשורים לאלימות כלפי נשים. לאחר פרסום הדו"ח הראשון (לקראת סוף שנת 1998) ירחיב הצוות את תחומי עבודתו ויבחן נושאים הקשורים לסוגי אלימות נוספים כגון, אלימות כלפי ילדים, כלפי קשישים, כלפי הורים ואחרים.
IV. המסקנות וההמלצות של ועדות המשנה יוכנו ויוצגו בצורה יישומית ככל שניתן, כולל התייחסות להיבטים של עבודה בין משרדית, שינויים בנהלים ותקנות, שלבים ולוח זמנים לביצוע והערכות תקציביות. כל ועדת משנה תמשיך את עבודתה בנושאים שטופלו זה מכבר תוך הדגשת המעקב והבקרה אחר ביצוע ויישום המסקנות.

נושאי הדיונים בפורום המלא:
ישיבה מס' 1 - 17.3.98 - קביעת נושאים ושיטת עבודת הצוות - מר יגאל בן שלום.
ישיבה מס' 2 - 20.4.98 - הערכת מסוכנות והגנה על קורבנות במצבי סיכון גבוה - גב' אורלי אינס.
ישיבה מס' 3 - 16.6.98 - נשיאת כלי נשק - מר דובי גזית.
ישיבה מס' 4 - 21.6.98 - סקירת שירותי טיפול ומגמות עתידיות בטיפול - גב' דניאלה מאק, גב' חנה רוזנברג, גב' רונית לב ארי, גב' אתי ברגמן, פרופ' צבי איזיקוביץ.
ישיבה מס' 5 - 14.7.98 - חקיקה - עו"ד דליה איש שלום וחה"כ יעל דיין.
ישיבה מס' 6 - 23.8.98 - תיאום ושיתוף פעולה ברמה המקומית - גב' מאשה לובלסקי.
ישיבה מס' 7 - 24.9.98 - הצגת דו"חות הביניים - יושבי ראש ועדות המשנה.
ישיבה מס' 8 - 12.11.98 - דיונים בדו"ח המסכם.

צוותי המשנה:

1. שיתוף פעולה, תיאום והפנייה ברמה המקומית - מאשה לובלסקי - יו"ר
2. חקיקה - יעל דיין - יו"ר
3. איסוף והצלבת מידע - יעל הרמל - יו"ר
4. הכשרת אנשי מקצוע - ציפי נחשון גליק - יו"ר
5. פתרונות חדשניים ושונים ומניעה - חיותה שנבל - יו"ר
6. מגזרים מיוחדים - נעמי לירן - יו"ר
7. הערכת מסוכנות והגנה במצבי סיכון גבוה - אורלי אינס - יו"ר
8. אחזקת נשק צבאי ואזרחי - דובי גזית - יו"ר

* פרוט חברי ועדות המשנה מופעי בדו"חות הועדות המצורפים לדו"ח זה.

נושאים בהם תעסוק הועדה בשלב ב':

1. <u>נושאים נוספים בתחום אלימות נגד נשים</u>:
   - חובת דיווח
   - עומס בבקשות תסקירים וחוות דעת ע"י בתי המשפט
   - תום עילה לעניין החזקת נשק
   - מניעה וחינוך נגד אלימות
   - איתור מוקדם

2. <u>תופעות נוספות של אלימות במשפחה</u>:
   - אלימות כלפי ילדים
   - אלימות כלפי קשישים
   - אלימות כלפי הורים
   - אלימות בין אחאים
   - רצח על רקע חילול כבוד המשפחה

1.1 <u>חברי הועדה</u>

1. יו"ר הועדה - מר יגאל בן שלום, מנכ"ל משרד העבודה והרווחה
2. נציגי משרדי ממשלה

משרד לביטחון פנים	גב' מאשה לובלסקי -	יועצת השר לאלימות במשפחה
	גב' מלכה סופר -	ראש מדור קורבנות העברה
משרד הפנים	מר דובי גזית -	מנהל המנהל לשירותי חירום ותפקידים מיוחדים
	גב' חנה זיכל -	הלשכה המשפטית
משרד המשפטים	עו"ד יהודית קרפ -	משנה ליועץ המשפטי לממשלה
	עו"ד דליה איש שלום -	ממונה על חקיקה פלילית
	מר משה שילה -	סגן בכיר א' לפרקליטת המדינה
בתי דין רבניים	ד"ר מרדכי פרישטיק -	מפקח סוציאלי ארצי
משרד הביטחון	גב' עינת רון -	תובעת צבאית ראשית
צה"ל	אל"מ יגאל דוכן -	נציג אג"מ מבצעים
	סא"ל אלי רגב -	ראש ענף תכנון כוח אדם
משרד העבודה והרווחה	גב' יעל הרמל -	פקידת סעד ראשית לסדרי דין
	גב' חיותה שנבל -	מנהלת השירות לטיפול בנשים ונערות
	גב' ציפי נחשון גליק -	מפקחת ארצית לנושא אלימות במשפחה
	גב' אורלי אינס -	עוזרת המנכ"ל ומנהלת פרוייקט ילדים בסיכון
	גב' עדה פליאל טרוסמן -	ממונה על טיפול בנשים
	גב' אביבה פלאי -	מנהלת שרות מבחן למבוגרים
משרד ראש הממשלה	גב' נעמי לירן -	יו"ר הרשות למעמד האישה
משרד הבריאות	גב' רננה לוי -	יועצת השר לפניות הציבור
	גב' ניריט פסח -	השרות הארצי לעבודה סוציאלית
	ד"ר שלום ליטמן -	סגן מנהל שירותי בריאות הנפש
	עו"ד שרונה צירון -	הלשכה המשפטית
משרד החינוך, התרבות והספורט	גב' שוש צימרמן -	מפקחת ארצית על מניעת התעללות בילדים

משרד התקשורת	גב׳ מיכל כפרי ירדני -	יועצת השרה לקידום מעמד האישה
משרד השיכון	גב׳ חגית חובב -	מנהלת אגף שיקום שכונות חברתי
המוסד לביטוח לאומי	גב׳ רבקה שי -	מנהלת אגף ילדים, אמהות ומזונות
משרד הקליטה	גב׳ שרה כהן -	מנהלת שירותי הרווחה

3. נציגי גופים וולונטריים מובילים

ויצ״ו	גב׳ סימה גורן -	יו״ר המחלקה למעמד האישה
נעמ״ת	גב׳ רונית לב ארי -	מנהלת המחלקה למניעת אלימות במשפחה
לנ״י	גב׳ אהובה טלמון -	מנהלת לנ״י ישראל
עמותת ל.א.	גב׳ רות רזניק -	מנהלת עמותת לחימה באלימות נגד נשים
מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית	גב׳ טל קורמן -	מנהלת איגוד מרכזי הסיוע

4. נציגים נוספים

הועדה לקידום מעמד האישה בכנסת	חה״כ יעל דיין -	יו״ר הועדה
שדולת הנשים	עו״ד רבקה מקאייס -	פעילה בשדולת הנשים
עמותת נשים נגד אלימות	גב׳ עידה סולימן טומא -מנכ״לית	

הועדה מבקשת להודות לאנשים נוספים שהשתתפו בחלק מהדיונים או הציגו חומר בפניה:
גב׳ דניאלה מאק - מנהלת המרכז לטיפול ולמניעת אלימות במשפחה - הרצליה
גב׳ חנה רוזנברג - מנהלת בית נועם
גב׳ עפרה קינן - מנהלת עמותת נועם לטיפול בגברים אלימים
גב׳ אתי ברגמן - מרכזת השרות לרווחת הפרט והמשפחה בצפון ופקידת סעד מחוזית לסדרי דין
פרופ׳ צבי איזיקוביץ - מנהל מרכז מינרווה, אוניברסיטת חיפה
מר יעקב עמית - מנהל המחלקה לרישוי ופיקוח כלי יריה, משרד הפנים
גב׳ חבצלת ארנון - מפקחת שפ״י, משרד החינוך והתרבות
מר עוזי גדור - מרכז ועדת מנכל״ים בנושא אבטלה, משרד רה״מ
גב׳ מרי חדייר - ראש תחום מעמד האישה, הרשות לקידום מעמד האישה, משרד רה״מ
גב׳ דינה מרום - קצינת נפגעי עבירות, משטרת ישראל
גב׳ שרונה ולדניגר - ענף קורבנות העבירה, משטרת ישראל
סגן ניצב עידו גוטמן - _____ משטרת ישראל
סא״ל יובל קמחי - _____ צה״ל
גב׳ ענבר פלש - מתמחה בפרקליטות המדינה
גב׳ חנה אטקס - סגנית מנהלת שרות המבחן למבוגרים, משרד העו״ר
ד״ר דבורה הורוביץ - סגנית מנהלת שרות המבחן לנוער, משרד העו״ר
מרק מיכאל בניטה - עוזר מנכ״ל, משרד העו״ר

הועדה מבקשת להודות לצוות הטכני שסייע בריכוז ובהכנת החומר:

גב׳ מיכל גואטה - מזכירת הועדה, לשכת מנכ״ל, משרד העבודה והרווחה
גב׳ יאנה שפירובסקי - לשכת מנכ״ל, משרד העבודה והרווחה

1.2 <u>היקף התופעה וריכוז נתונים</u>

הקף תופעת האלימות במשפחה בחברה הישראלית אינו ידוע וקיימות הערכות בלבד. שנים רבות קיימת הסכמה בקרב אנשי המקצוע כי חיוני לבצע סקר במדגם מייצג של האוכלוסייה להערכת שיעור נפגעי האלימות במשפחה ומאפייניהם. בפועל, לא קיימים נתונים מסודרים על הקף התופעה ומאפייניה מבחינת: סוגי אלימות, אזורים בעייתיים ואוכלוסיות ומגזרים ייחודיים. חוסר הנתונים מקשה על יצירת סדר עדיפויות מדויק מבחינת חלוקת המשאבים והערכות דיפרנציאלית מבחינת פיתוח שירותים. במסגרת תוכנית האב הלאומית של משרד העבודה והרווחה לטיפול בילדים ונוער בסיכון ואלימות במשפחה, החליט המשרד לקיים סקר לבחינת היקף התופעה ומאפייניה באוכלוסייה הכללית ובאוכלוסיות שרות. ביצוע הסקר יחל בינואר 99 ותוצאות ראשונות יפורסמו בסוף אותה שנה.

על סמך הערכות חלקיות וניסיונות השוואה למדינות מערביות מעריכים כי יש כיום בארץ בין 150,000 - 200,000 נשים מוכות. כלומר, כל אישה שביעית בישראל הוכתה לפחות פעם אחת בחיי נישואיה ע"י בן זוגה. הערכות אלו מבוססות בעיקר על נתונים אמריקאיים של STRAUS אשר ביצוע סקר בשנת 1986 על מדגם מייצג והעריך כי 27.8% מהנשים הנשואות הוכו לפחות פעם אחת ע"י בן זוגן במהלך שנות נישואיהן. באשר לסוגי אלימות אחרים אין הערכות.
מאז שנת 1990 נרצחו 113 נשים ע"י בני זוגן. כלומר, בממוצע בכל חודש נרצחת אישה ע"י בן זוגה. רציחות אלה מהוות 13% מכלל מקרי הרצח שאירעו במדינה בשנים אלה.

ב - 1976 נעשתה הבדיקה הממלכתית הראשונה ע"י ועדת משנה של הכנסת אשר העריכה כי בין 5% - 10% מהנשים בישראל מוכות (60,000 נשים נכון לאותה שנה).
בסקר שנערך ע"י צוות מחקר מאוניברסיטת חיפה בשנת 1990 ב - 39 מחלקות לשירותים חברתיים בצפון הארץ נמצא כי בכל תיק רביעי (25%) שבטיפול המחלקות לשירותים חברתיים קיימת אלימות מסוג כלשהו (פיזית, מינית, פסיכולוגית). חריפות הבעיה גדלה בשל ההכרה שבמקרים רבים נמצא כי סוגיית האלימות לא קיבלה ביטוי ברור בתיקי המטופלים.

מאגר מידע נוסף ממנו ניתן היה לקבל מידע על התופעה הנו מאגר "נתוני היסוד" על הפונים לשירותי הרווחה ברשויות המקומיות. מבדיקה יסודית נמצא כי תחום האלימות לא קיבל בד"כ רישום ייחודי ונבלע לתוך פרקי בעיה אחרים, כגון: "יחסי אישות מעוררים". פקידי הסעד לסדרי דין מדווחים כי בשנת 1997 נכתבו כ - 2,500 תסקירים עפ"י החוק למניעת אלימות במשפחה על צווי הגנה. מאחר שלא בכל הבקשות לצווי הגנה נעשית פנייה לקבלת תסקיר ואין לנו נתונים מדויקים על מספר צווי ההגנה גם נתונים אלה אינם מלמדים. משטרת ישראל דיווחה לאחרונה כי בשנת 1998 הוגשו 18,711 תלונות בגין אלימות בין בני זוג (14,184 ע"י נשים ו - 4,527 ע"י גברים). גם נתונים אלה אינם יכולים לספק תמונה מדויקת לגבי היקפים שכן רק מיעוט הנשים המוכות פונות למשטרה. ע"פ סקר נעמ"ת 46% מהנשים שפנו אליהן פנו גם למשטרה בעוד שהנתונים האמריקאיים מצביעים על כך שרק 6% מהנשים פונות למשטרה. בשנת 1997 דיווחו השירותים הסוציאליים בבתי החולים הכלליים על 1,423 נשים נפגעות אלימות במשפחה (גילאי 19-65), המהוות 46% מכלל נפגעי האלימות במשפחה שאותרו ב - 25 בתי חולים בארץ.

1.3 הנחות יסוד לגבי תופעת האלימות כלפי נשים

אלימות היא פגיעה בזכויות יסוד בסיסיות - אנו עוסקים בתופעה שהיא פגיעה בזכויות האדם, פגיעה בכבודו ופגיעה בגופו. בשנת 1992 התקבל **חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו** אשר קובע בין היתר כי: "כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו". חוק זה קבע למעשה את מחויבות המדינה כלפי אזרחיה בהקשר להפרה ופגיעה בזכויות אלה. המוסדות הממשלתיים והציבוריים אינם עוסקים בהתערבות הומניטרית ו/או וולונטרית לשם הגנה על קורבנות אלא במימוש חובותיה ואחריותה של המדינה כלפי תושביה.

הגדרה רחבה לתופעה - ההגדרה של הועדה לתופעה היא: **"אלימות כלפי נשים ע"י בני זוגן הנה שימוש בכוח פיזי, מיני ופסיכולוגי, לא לגיטימי, של הגבר כלפי אשתו".** קביעת מדיניות ממשלתית בנוגע לתופעת האלימות במשפחה מחייבת התייחסות לבעייתיות הקשורה להגדרת התופעה. הגדרת התופעה הנה בעייתית ומורכבת שכן היא תלויה במידה רבה באינטרסים ובמדיניות של המגדיר, קיימת שונות ופער בהגדרת המעורבים בה לעומת הגדרת המתערבים בה, התחום האפור רחב מאד ואין הסכמה לכמה כוח נחשב ללגיטימי. הועדה מבקשת לבחור את הגישה המרחיבה, גישה שמתייחסת לסוגים רבים ולרמות שונות של שימוש בכוח, גישה שמדגישה את החוויה של **"חיים בתוך טרור ופחד"** ולא הגישה שבוחנת התנהגויות ספציפיות ובעיקר פיזיות.

תופעה חברתית - אלימות כלפי נשים היא תופעה חברתית רבת היקף אשר משקפת את יחסה הכולל של החברה לנשים, את **מעמדה של האישה בחברה ובמשפחה** ואת העמדות והערכים החברתיים בהקשר ליחסים בין המינים ולחיי משפחה באופן כללי. לא ניתן להבין את התופעה ולהציע שיטות התערבות מבלי להתייחס לסוגיות הסוציולוגיות המוזכרות להלן.

אוכלוסיית היעד - אלימות במשפחה מתרחשת לאורך כל מעגל החיים. בעוד שההתייחסות החברתית מתמקדת בעיקר בשתי תופעות מרכזיות מבחינת ההיקפים: אלימות כלפי נשים ע"י בעליהן ואלימות כלפי ילדים ע"י הוריהם, היא נוטה להזניח סוגי אלימות כלפי קבוצות אחרות שאולי מצומצמים יותר מבחינת היקפים אך קשים לא פחות כגון, אלימות בין בני זוג שאינם נשואים (בתקופת החיזור), אלימות כלפי הורים, כלפי קשישות, כלפי חריגים במשפחה, ילדים עדים לאלימות ועוד. למרות שקיימים מכנים משותפים לתופעות השונות, על מנת להבין בצורה

מקיפה ויסודית כל אחת מהתופעות ולהציע מדיניות להתערבות ממשלתית יש לדון בכל תופעה בפני עצמה. הועדה תתייחס בעבודתה בשלב ראשון לתופעת האלימות כלפי נשים. בשלב מאוחר יותר תדון הועדה בסוגים נוספים של אלימות. **אנו עוסקים באלימות כלפי נשים ולא בתופעה של אלימות בין בני זוג** שכן הממצאים האמריקאים מצביעים על כך שמבין המקרים של אלימות בין בני זוג, ב - 95% מהמקרים מדובר על אלימות של הגבר כלפי אשתו ורק ב - 5% מהמקרים של האשה כלפי הגבר, וגם אז, ברוב המקרים מדובר על אלימות הדדית.

אלימות כאורח חיים - מכיוון שתופעת האלימות כלפי נשים מאופיינת **ברצף של התנהגות מתעללת, ובהסלמה בחומרת ההתעללות**, בדרך כלל לא מדובר בפעם אחת אלא באורח חיים של טרור ואלימות מתמשכים ומחמירים. התופעה בדרך כלל איננה מופסקת ללא התערבות של גורמים חיצוניים פורמליים ובלתי פורמליים.

כיוון הפעלת הכוח - הדינמיקה במצבי אלימות במשפחה מאופיינת ע"פ רוב **בקיומו של תוקף וקיומו של קורבן** או קורבנות ברורים. לעתים נטען כי הפעלת הכוח הנה דו כיוונית וקיימת אלימות הדדית. יש להיזהר ממושג זה שכן, כל עוד לא בודקים את האלימות לא נדע אם זו יזומה או תגובתית.

אלימות קיימת בכל השכבות - אלימות איננה התנהגות המאפיינת שכבה מסוימת, מגזר מסוים או מעמד סוציו-אקונומי מסוים, זו איננה מנת חלקה של קבוצת אוכלוסייה מסוימת ואין נתונים המצביעים על קשר בין קיום אלימות לבין משתנה חברתי כלשהו. **יש לשבור את המיתוס כאילו אלימות במשפחה קיימת בשכבות החלשות, אצל עולים חדשים, אצל אנשים פחות משכילים או אצל עדות מסוימות**. יש לפתח מענים טיפוליים לכל שכבות האוכלוסייה ולכל המגזרים.

אלימות במשפחה היא עבריינות -אלימות במשפחה הנה התנהגות עבריינית - פלילית שלה היבטים של **חומרה יתרה** בהשוואה לאלימות בין זרים ממספר היבטים: א. מדובר ברצף של התנהגות מתעללת, ב. לאלימות במשפחה ישנו קורבן עיקרי וישנם קורבנות משניים שסבלם אינו פחות, ג.הפגיעות הרגשיות-נפשיות כתוצאה מאלימות במשפחה הנם טראומטיות יותר שכן מדובר בהתנגשות קיצונית בין המקום שאמור להיות הכי מגן ואינטימי למקום שהוא הכי פוגע ומזיק.

תפקיד הממסד להגן על קורבנות -בחברה מתוקנת ומודרנית תפקידו של הממסד להגן על קורבנות של אלימות במשפחה. בדילמה הקיימת בין הרצון של חברה להגן על הקורבנות לבין המחיר של פגיעה בזכויות הפרט הנגזרת מהגנה זו החליטה הועדה **לתת עדיפות לערך של הגנה על קורבנות**. אמנם חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו קובע ערך נורמטיבי עליון לחירותו האישית של הפרט (סע' 5) אך יחד עם זאת קובע החוק כי כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו (סע' 4).

אלימות איננה סימפטום - אלימות איננה ביטוי לבעיות אחרות והיא איננה סימפטום לבעיות אחרות שכן להיות אדם אלים משמעותו **לחשוב בצורה אלימה** (שלגיטימי להשתמש בכוח על מנת לכפות את רצוני על הזולת), **להרגיש בצורה אלימה** (להחטיף רגשות - INFLICTING EMOTIONS , ליצור אווירת טרור ופחד) **ולהתנהג בצורה אלימה** (לצעוק, לקלל, להרביץ, לזרוק חפצים ועוד). הטיפול מחייב התייחסות לכל ההיבטים הללו ולא רק הפסקת האלימות הפיזית או זו הנראית לעין ובכך לפתור את הבעיה.

כל חברי המשפחה מעורבים וחיים תחת טרור - האלימות במשפחה יוצרת **מציאות חיים בלתי נסבלת לכל חברי המשפחה** וגורמת לפגיעות נפשיות - רגשיות קשות ביותר אצל הקורבן הישיר ואצל הקורבנות העקיפים בטווח המיידי ובטווח הארוך. החוויה העיקרית אותה חווים הקורבנות הנה חיים בפחד ובטרור שבאים לידי ביטוי בפגיעות קשות בדימוי העצמי, בהתנהגויות אוטומטיות ובלתי ספונטניות, באובדן וצמצום העצמיות, בהאשמה עצמית, בבדידות קשה, בקשיים בתפקוד, בפגיעה בהתפתחות, בחוסר יכולת לנבא ובחרדה מתמדת, בעייפות ותשישות קיצונית ובתגובות קשות רבות נוספות על המצוינות כאן.

דפוסי שמירת הסוד - בגלל הסינדרום שמפתחים קורבנות לאלימות במשפחה הם **מתקשים מאד בפנייה לקבלת עזרה**. הקורבנות מאשימים את עצמם, מתביישים במה שקורה, פוחדים להיפגע ע"י התוקף אם יחשפו את המצב, אינם מגדירים את עצמם כקורבנות אלימות ומאבדים את האמון ביכולת הסביבה לסייע להם. גם התוקפים אינם פונים לעזרה שכן הם נוטים להתכחש לקיומה של בעיה ולהשליכה על הקורבנות. ע"פ הספרות פנייה לעזרה נעשית רק מספר שנים לאחר שמתחילה האלימות. אי לכך יש לבצע פעולות נרחבות של הסברה לאותה משפחה לצורך שבירת הסוד.

1.4 הנחות יסוד לגבי ההתערבות

התערבות בין - משרדית - על מנת להתערב בצורה יעילה ולספק את מגוון השירותים הנדרש בתחום **יש לשלב בין ההתערבות החוקית/משפטית, ההתערבות השיקומית/ טיפולית, ההתערבות המשטרתית/אכיפתית, ההתערבות ההגנתית/תכליתית וההתערבות החינוכית/מניעתית**. להתערבות יעילה צריכים לחבור יחדיו המשרדים הממונים על ההיבטים השונים: משרד ראש הממשלה, משרד העבודה והרווחה, משרד המשפטים, משרד הבריאות, משרד החינוך, המשרד לבטחון פנים, משרד הפנים, המוסד לביטוח לאומי, משרד השיכון, משרד הקליטה ורשויות התקשורת לפעולה לאומית - ממלכתית משותפת. המשרדים השונים צריכים לפעול בשיתוף פעולה הדוק ושוטף עם הארגונים הוולונטריים, הארגונים והעמותות אשר עוסקים בתחום שנים רבות.

רצף של שירותים - פיתוח השירותים יעשה ע"פ תפיסה אקולוגית לפיה קיים מגוון רחב של שירותים בכל אחד מהתחומים: **בתחום ההגנה** (דוג': מקלט לנשים מוכות, מעון לגברים אלימים, דירות קלט, צו הגנה, שחרור ממעצר בערובה להתנהגות טובה, בניית תוכניות הגנה), **בתחום הטיפול** (דוג': טיפול פרטני - קבוצתי - משפחתי, טיפול קצר מועד - ארוך טווח, טיפול דינמי - טיפול משימתי), **בתחום הענישה** (דוג': מאסר, מעצר הרתעתי, של"צ, צו מבחן), **בתחום המניעה** (דוג': הסברה, שינוי עמדות, הגברת מודעות, חינוך לפתרון קונפליקטים, חינוך לזיהוי נורות אזהרה). ככל שיורחב רצף השירותים שעומד לרשות איש המקצוע המתערב יינתן מענה שלם, מקיף ומתאים יותר לכל פרט ומשפחה.

התערבות מערכתית/אקולוגית - אבחון הפרט והמשפחה והטיפול בהם צריכים להיות מערכתיים במובן **שיש לקחת בחשבון את כל הגורמים שהשפיעו או משפיעים על המצב וכל הגורמים שיכולים לסייע לפתרון המצב וליציאה ממעגל האלימות**. יש לאבחן ולטפל ברמת הפרט עצמו על מאפייניו ההתנהגותיים, הקוגנטיביים והרגשיים, לאבחן ולטפל ברמת סביבתו הישירה כגון, ילדיו, הוריו, מקום עבודתו, חבריו וקבוצות ההשתייכות השונות שלו, לאבחן ולטפל בכל הגורמים האחרים המשפיעים על חייו באופן לא ישיר כגון, עמדות אנשי המקצוע המטפלים בו, זמינות ונגישות של שירותים ועד לרמת המאקרו הרחבה של סוגיות תרבותיות, פוליטיות וחברתיות.

העצמת קורבן העבירה - הגורמים המתערבים הנפגשים עם הקורבנות צריכים לפעול תוך **הדגשת הכלים והיכולות של הקורבנות** ותוך ניסיון מתמיד לחזקם ולהעצים אותם לקראת יציאה ממעגל האלימות וממצב הקורבנות.

מחויבות המדינה כלפי קטינים - על ההתערבות להדגיש באופן מיוחד את מחויבות המדינה כלפי קטינים שמעורבים במצבי אלימות במשפחה כקורבנות או כעדים. **האמנה לזכויות הילד** שמדינת ישראל מחוייבת לה, קבעה את חובתה של המדינה להגן על ילדים מכל סוגי האלימות במשפחה.

איגום משאבים - לצורך התערבות יעילה **רצוי לאגם משאבים בין גופים שונים המטפלים בתופעה** לצורך חיזוק המסגרות הפועלות והקמת מסגרות חדשות באופן מחושב, על פי סדרי עדיפויות אחידים שיקבעו ברמה הלאומית. איגום המשאבים יעשה בין משרדים שונים, בתוך משרדים, בין משרדים לרשויות ולארגונים וולונטריים ובין כל אלה לבין קרנות פנימיות וחיצוניות.

שיתוף פעולה בין שירותים - התערבות יעילה מותנת **בשיתוף פעולה יומיומי ומתמשך** בין השירותים השונים שעוסקים בתופעה: שירותי הרווחה, משטרת ישראל, בתי המשפט, מסגרות חינוך, מסגרות בריאות, גופים וארגונים וולונטריים ועוד. חשוב להגדיר את חלוקת התפקידים בין הגורמים המתערבים השונים, לפתח נוהלי שיתוף פעולה, הפנייה, העברת מידע וקשר בין השירותים, להגדיר מי "מנהל" את המקרה, מי אחראי למה?, לקבוע קריטריונים להתאמת המקרים השונים לשירותים השונים. שיתוף הפעולה צריך לכלול גם אינטראקציה מתמדת והידברות בין משרדי ממשלה לבין גופים לא ממשלתיים שמתמודדים עם התופעה.

חינוך למניעה - ההתערבות היעילה והמשתלמת ביותר **היא מניעת מצבי האלימות ע"י חינוך, הסברה, שינוי עמדות והדגמה** בשלבים מוקדמים ככל שניתן של התפתחות הפרט. למערכת החינוך הפורמלית והבלתי פורמלית תפקיד מרכזי בהקניית ערכים ומיומנויות דוחי אלימות ושימוש בכוח.

חשיבות האיתור המוקדם - ככל שהגורמים המתערבים יקדימו לאתר את המשפחות בהן יש אלימות או את המצבים המשפחתיים בהם יש פוטנציאל להתפתחות של אלימות, **יהיה קל יותר**

ואפקטיבי יותר לבצע התערבויות, ולמנוע את הסלמת המצב עד לנקודות שאין מהן דרך חזרה, הן ברמת ההגנה על קורבנות והן ברמת שיקום המשפחה.

<u>הערכת מסוכנות</u> - הנה מיומנות טיפולית שכל איש מקצוע העוסק בתופעה חייב לרכוש בטרם הוא פוגש בקורבנות אלימות במשפחה. **ההגנה על הקורבן תעמוד בראש סדר העדיפויות של איש המקצוע המתערב** ולשם כך יעמדו לרשותו מבחר של כלים אלטרנטיביים.

<u>אי לגיטימציה</u> - אלימות איננה לגיטימית בשום מצב. **איש המקצוע המתערב יביע עמדה חד משמעית** זו הן כלפי התוקף והן כלפי הקורבן וזו תהא נקודת הפתיחה של יצירת הקשר הטיפולי. המטפל באלימות במשפחה בניגוד לתחומים אחרים איננו נייטרלי. הוא מהווה נציג ממסד ששולל התנהגות זו חוקית ומוסרית.

<u>מיידיות</u> - מתן העזרה במצבי אלימות במשפחה יעשה באופן מיידי הן על מנת לענות למצבי חירום והן על מנת להושיט יד לעזרה בנקודות מפנה שמביאות את הקורבן לפנות ולבקש עזרה. לשם כך יערכו כל השירותים למתן עזרה בשעת הפנייה ללא עיכוב, ללא יצירת רשימות המתנה וללא לקיחת סיכונים באשר לדרגת הסיכון בה מצוי הקורבן לפני שעבר אבחון יסודי. מצב זה מחייב הערכות של 24 שעות ביממה בחלק מן המסגרות וקשר הדוק בין המסגרות התורניות לאחרות.

<u>זמינות</u> - על הגורמים המטפלים להיות זמינים ונגישים לאוכלוסייה זמן רב ככל שניתן. מצב זה מחייב רמה גבוהה ביותר של מחויבות ומסירות מאנשי המקצוע המטפלים. אנשי המקצוע צריכים לקחת בחשבון שיצטרכו לעבוד בשעות לא רגילות, במצבים בלתי שגרתיים, תוך סיכון לעצמם לעתים וללא גבולות מקצועיים ברורים. דרישות אלו מחייבות בחירה קפדנית של המתערבים, הכשרה אינטנסיבית שלהם ותגמולם בהתאם.

<u>אחריות התוקף</u> - התוקף הוא האחראי היחידי להפסקת האלימות. הקורבן בשום מצב איננו אחראי לאלימות ומסרים אלו יועברו לשניהם עם תחילת ההתערבות. יחד עם זאת אחראי הקורבן להגנה על עצמו ועליו לסייע בבניית תוכנית ההגנה המתאימה ביותר עבורו.

<u>גיוס התוקף (טיפול כפוי)</u> - התוקף על פי רוב מתנגד להגיע לטיפול, מכחיש את האלימות ומאשים את הקורבן בבעיות המשפחה. **הוא יגיע לטיפול בד"כ בגלל סנקציה פורמלית או בלתי פורמלית**. יחד עם זאת גיוסו לתהליך הטיפולי הנו פעמים רבות המפתח לשיקום המשפחה מה גם שידוע כי למעלה מ - 70% מהנשים המוכות נשארות עם בני זוגן ואינן ממהרות להתגרש. יש לעשות כל מאמץ לגייס את הגבר לטיפול ולסייע לאישה ליצור את הסנקציה שתביא אותו לטיפול

1.5 <u>מטרות התגובה החברתית</u>

<u>הגנה על קורבנות</u> - הגנה על קורבנות הנה המטרה הראשונה שכן מדובר על סוגיות של חיים ומוות. לצורך הגנה על קורבנות יש לבצע הערכת מסוכנות ולפעול ע"פ תוצאות ההערכה. במצבי סיכון יש להפריד בין התוקף והקורבן באופן זמני באמצעות צו הגנה או במצבים הקיצוניים באמצעות מקלט לנשים מוכות או הסתרה אחרת. לכל קורבן של אלימות במשפחה יש לבנות תוכנית הגנה מפורטת ואישית בשלב הראשון של ההתערבות. רק לאחר שהקורבן מוגן אפשר לעבור לסוגיות אחרות בטיפול בו.

<u>טיפול ושיקום בקורבן, בתוקף ובמשפחה</u> - ניתן לשבור את מעגל האלימות, להפסיק להשתמש באלימות ולהפסיק לספוג אלימות. ניתן לשקם את חיי המשפחה ובחלק מהמקרים לפרק את המשפחה ולבנות חיים חדשים ללא אלימות. ניתן ללמד את בני המשפחה התנהגויות אלטרנטיביות לאלימות במצבי לחץ וקונפליקט, לפתור בעיות אחרת, לתעל כעסים אחרת. ממצאי מחקרים רבים מראים על הצלחות משמעותיות (כ - 80%) של יציאה ממעגל האלימות בעקבות טיפול. קשה מאד לשבור את מעגל האלימות ללא סיוע (פורמלי או בלתי פורמלי). חשוב לציין יחד עם זאת כי לא בכל המקרים ניתן לסייע. ע"פ הספרות כ - 20% מהגברים האלימים אינם ברי טיפול ומקרים אלו צריכים להיות מאובחנים בשלבים מוקדמים תוך הדגשת היבטים של הגנה על הקורבן והענשת והרחקת האלים.

<u>ענישה והרתעה של התוקפים</u> - הטיפול איננו תחליף לכך שאדם אלים ייענש על התנהגותו. בכך שיחמירו עם עבריני אלימות במשפחה קיים מסר חברתי מרתיע לכל אלה הסבורים שהתנהגות אלימה בתוך הבית הנה לגיטימית ואיננה עניינם של גופים חיצוניים. חשוב לשלב את הענישה בטיפול (לאלו שברי טיפול) ולפתח רצף של עונשים שיהיו ברי יישום.

מניעה וחינוך לכלל האוכלוסייה - ככל שיושקעו משאבים רבים יותר בחינוך לפתרון בעיות, לפתרון קונפליקטים, להתמודדות עם כעסים, לזוגיות שוויונית, לחיי משפחה, לכבוד בין אדם לרעהו תמנע התופעה ויושקעו פחות משאבים בהתמודדות עם תופעות קיימות. מניעה צריכה להיעשות במסגרות חינוכיות בשלבים מוקדמים ומאוחרים, דרך פרסום והסברה, דרך הרתעה, דרך חינוך ומתן כלים להורות טובה, דרך חינוך מבוגרים, דרך הגברת המודעות לחומרת התופעה, מאפייניה ותוצאותיה, דרך חיזוק של אוכלוסיות מיעוט חלשות (נשים, ילדים, מיעוטים, חריגים), דרך שינוי עמדות של אנשי מקצוע העוסקים בתופעה ובדרכים רבות אחרות.

1.6 תאור התגובה החברתית לתופעה: התפתחות ומצב קיים

מבוא

תופעת האלימות נגד נשים "יצאה מן הארון" בעיקר ביוזמתם של ארגוני הנשים ובשורת פעולות שנעשו ע"י כנסת ישראל וע"י התקשורת. ארגוני הנשים היו אלה שפיתחו את השרות הראשון לנשים מוכות בשנות ה - 70 (מקלטים וקווי חירום) והיו אלה שהעלו את הנושא למודעות קובעי המדיניות ולסדר היום הציבורי.

בשנת 1986 מינה היועץ המשפטי לממשלה ועדה בראשותה של עו"ד יהודית קרפ, המשנה ליועמ"ש, עליה הוטל "ללמוד את סוגיית האלימות במשפחה ולהמליץ המלצות בנושא מדיניות החקירה, התביעה והמשפט בתחום זה...". בפועל הרחיבה הועדה את נושאי הבדיקה ועסקה גם בסוגיות של טיפול, בריאות, מחקר ואחרות. ועדה זו היוותה נקודת מפנה דרמטית בכל הקשור לתופעת האלימות במשפחה ולאחר סיום עבודתה קיבלו על עצמם משרדי הממשלה השונים ליישם ולהרחיב את המלצות הועדה. כך קרה שהחל משנת 1990 מוקמה תופעת האלימות במשפחה במקום מרכזי ומועדף בסדר היום של משרדי הממשלה השונים אשר לקחו על עצמם לפתח רצף מורכב של שירותים, מסגרות, חוקים, תקנות, הסדרים והנחיות בתחום המניעה והטיפול בתופעה.

בעוד שבשנים הראשונות לטיפול בתופעת האלימות כלפי נשים המיקוד היה במתן עזרה לנשים המוכות, בעיקר בתחומי ההגנה והייעוץ המשפטי ומתוך תפיסה אטיולוגית שמדגישה את ההיבטים הסוציולוגיים - פמיניסטיים להבנת התופעה (מעמד האישה, חוסר שוויון, נחיתות נשים ועוד) בשנים האחרונות השתנתה הגישה לראייה מערכתית רחבה יותר של התופעה, ראייה אקולוגית וקונטקסטואלית. העזרה ניתנת לנשים המוכות, לגברים האלימים, לילדים העדים לאלימות מתוך ראייה מערכתית רחבה תוך שילוב היבטים של הגנה, טיפול וענישה.

הגישה המרכזית להסבר הסיבתיות בשנים הראשונות לחקר וטיפול בתופעה היתה הגישה הפסיכו-פתולוגית (ע"פ המודל הרפואי) שהתייחסה למשפחה שיש בה אלימות כאל משפחה שחלק מחבריה סובלים מבעיות נפשיות והדרך להתמודד עם התופעה הנה דרך טיפול נפשי באותן בעיות. בשנים האחרונות גישה זו השתנתה בשני מובנים: ניתן דגש רב יותר למשתנים הסוציולוגיים להבנת התופעה ופחות למשתנים הפסיכולוגיים ובמקביל התוקף נתפס כאדם שאחראי למעשיו ושיכול לתת את הדין עליהם ולא כאדם סוטה/חולה שזקוק לטיפול נפשי.

כבסיס לעבודתה ניסתה הועדה לבחון היבטים שונים של התגובה החברתית כפי שהתפתחו בשנים האחרונות ואשר משקפים את מדיניות הטיפול וההתמודדות עם התופעה נכון להיום.

ההיבט המשפטי

חוק ראשון במעלה בחשיבותו בתחום מניעת אלימות בקרב המשפחה במדינתנו, הוא **החוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א - 1991**, המבוסס בעיקרו על המלצותיה של הועדה הבין - משרדית "בנושא מדיניות חקירה, תביעות, ומשפט בעבירות אלימות במשפחה" בראשותה של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה גב' יהודית קרפ.

החוק, בנוסחו המקורי, הסמיך את בית המשפט לתת צו להגנתו של מפני בן משפחתו שנהג בו באלימות או בצע בו עבירת מין בסמוך להגשת הבקשה למתן הצו, או מפני בן משפחה, שהתנהגותו באותה עת, נותנת בסיס סביר להניח כי הוא מסכנו מבחינה גופנית או עלול לבצע בו עבירת מין.

צו כאמור, המכונה בחוק "צו הגנה", עשוי לכלול אחד או יותר מן האיסורים שלהלן: להיכנס לדירה בה מתגורר בן משפחתו או להימצא בתחום מרחק מסוים מאותה דירה (להלן בדו"ח זה - צו הרחקה), להטריד את בן משפחתו בכל דרך ובכל מקום, לפעול בכל דרך המונעת או המקשה על שימוש בנכס המשמש כדין את בן משפחתו, לשאת או להחזיק נשק ולהפקיד ערובה לקיום הצו ולהתנהגות טובה. כן עשוי צו כאמור לכלול כל הוראה אחרת, הדרושה לדעת בית המשפט להבטחת שלומו ובטחונו של בן משפחה.

בחוק נקבעה חובת מתן הודעה מטעם בית המשפט לפקיד הרישוי כהגדרתו בחוק כלי יריה, התש"ט - 1949, באשר למתן צו הגנה האוסר על אדם לשאת או להחזיק נשק, ואם היה האדם איש רשות בטחון כהגדרתה בחוק, נקבעה חובת הודעה כאמור אף לרשות הבטחון הנוגעת לענין.

"בן משפחה" הוגדר על פי החוק המקורי בהגדרה רחבה, שכללה בן זוג, לרבות ידוע בציבור, הורה או בן זוג של הורה, סב או סבתא, צאצא או צאצא של בן זוג, אח או אחות, גיס או גיסה, דוד או דודה, אחיין או אחיינית, מי שאחראי על קטין או על חסר ישע המתגורר עמו וקטין או חסר ישע כאמור.

צו הגנה יכול שינתן במעמד צד אחד, ואם ניתן כך, מתקיים דיון במעמד שני הצדדים בתוך שבעה ימים מיום נתינתו. בית המשפט הוסמך לצוות, לפי שיקול דעתו, על פקיד סעד להכין תסקיר בכתב בכל דבר הקשור למתן צו ההגנה.

תוקפו של הצו אינו עולה על שלשה חודשים, ובית המשפט רשאי להאריך את תוקפו מפעם לפעם. על פי החוק המקורי הארכת הצו הוגבלה לתקופה מרבית מצטברת של ששה חודשים.

על פי החוק המקורי, הוסמך בית המשפט לתת צו הגנה לבקשת בן משפחה, היועץ המשפטי לממשלה או נציגו, או פקיד סעד שהתמנה על פי חוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך - 1960.

בחוק האמור הוסמך שוטר לעצור מי שהוגשה נגדו תלונה בדבר הפרת צו הגנה, ונקבע כי מפר צו כאמור לא יוכל להתגונן בטענה שבני משפחתו לא עמדו על קיומו או על הפעלת הוראות בשל הפרתו.

במקרים בהם דוחה בית המשפט בקשה לתן צו הגנה וקובע כי הבקשה היא קנטרנית, מוסמך הוא להטיל על מבקש צו ההגנה הוצאות לטובת המדינה ולצד שנפגע ופיצויים לנפגע.

עוד נקבע בחוק, כי הליך על פיו לא תשמע טענה לפיה בית משפט מנוע מלתת סעד מחמת שהוא מתנהל בהליך אחר או מחמת שבן משפחה התנה על זכותו על פיו או מכל סיבה אחרת. כן נקבע כי הוראות פקודת הראיות באשר להעדר כשרותם של בני זוג להעיד זה לחובת זה והורה וילד להעיד האחד לחובת משנהו.

החוק למניעת אלימות במשפחה תוקן ארבע פעמים מאז חקיקתו, ולהלן יפורטו תמציתם של התיקונים האמורים:

תיקון ראשון לחוק נעשה במסגרת חוק בית המשפט לעניני משפחה, התשנ"ה - 1995: על פי התיקון, הוסמכו בתי משפט לענייני משפחה לפעול על פי החוק למניעת אלימות במשפחה, במקביל לבתי משפט השלום, וזאת במקום בתי המשפט המחוזיים, שהוסמכו לפעול על פיו, במקביל לבתי משפט השלום, על פי החוק המקורי.

תיקון מס' 2 לחוק למניעת אלימות במשפחה התקבל בשנת 1996, והיה תוצר של אלה: הצעות חוק פרטיות מטעם מספר חברי כנסת, המלצות של וועדה בין - משרדית שהוקמה בידי שרת העבודה והרווחה לשעבר, גב' אורה נמיר, ואשר בראשה כהן מר שלמה מדינה ממשרד העבודה והרווחה, ודיונים של ועדת משנה של וועדת החוקה, חוק ומשפט שכיו"ר שמש לה ח"כ דאז, יצחק לוי.

תיקון מס' 2 התייחס למספר נושאים:

(1) **תחולת החוק** - נעשתה הרחבה של הגדרת "בן משפחה" על פי החוק, כך שיכלול "הורה של בן זוג או בן זוגו של ההורה" דהיינו חותן או חותנת.

התיקון נדרש בעקבות מקרים של אלימות של חמות כלפי כלתה וכד' כשהחמות מתגוררת עם הכלה תחת קורת גג אחד. במצב דברים זה, בית המשפט לא היה מוסמך, על פי החוק, עובר לתיקון, לתת לאשה המוכה את הסעדים של חוק למניעת אלימות במשפחה.

(2) **החזקת נשק בידי בן משפחה** - נעשו שלשה תיקונים בנושא זה. ראשית, הובהר כי צו של בית המשפט האוסר על בן המשפחה הפוגע "לשאת או להחזיק נשק" יכול שיכלול גם איסור על החזקת נשק שניתן לו מטעם צבא הגנה לישראל או מטעם רשות אחרת מרשויות המדינה; שנית, נקבע כי כאשר ניתן צו הגנה האוסר החזקת נשק ע"י אדם, תימסר על כך הודעה לצה"ל אם המחויב נמנה על כוחות המילואים של צה"ל ושלישית, נקבעה הוראה לפיה בית משפט שנתן צו הרחקה לאדם, ולא נתן צו האוסר עליו לשאת או להחזיק נשק, חייב לפרש את נימוקיו לאי הכללת האיסור האמור, בהחלטתו.

(3) **הסמכה של בית המשפט להאריך את תקופת התוקף של ערובה להתנהגות טובה** - בית המשפט הוסמך להאריך את התקופה האמורה מעבר לתוקפו של צו ההגנה, לתקופה נוספת של 6 חודשים. תיקון זה נועד לאפשר תקופה ארוכה יותר של הרתעה של בן המשפחה האלים, העשויה גם לשמש גם כקטליזטור לטיפול בו, "בצל" הערובה.

(4) **הסמכה מפורשת של בית המשפט להורות לאדם שבימ"ש חייב אותו בצו הגנה, לתת התחייבות לכך שיקבל טיפול** - וזאת לגבי טיפול מידי גורם שיקבע בימ"ש, ורק אם בימ"ש נוכח על סמך תסקיר של פקיד סעד כי המחויב מתאים לטיפול, מסכים לטיפול ומבין את תנאי הטיפול וכי קיימת מסגרת לטיפול בו. עוד נקבע, כי בית משפט הנותן צו כאמור, ייתן הוראות לעניין מתן דו"ח לבית המשפט על התקדמות הטיפול. הצורך בתיקון זה נבע מספיקות פרשניים שהתעוררו, לעניין סמכותו של בימ"ש להורות על מתן טיפול במסגרת צו הגנה, והשאיפה לעודד את בתי המשפט להורות גם על טיפול בבן המשפחה האלים, ולא רק על הרחקתו והגבלתו לשם הגנה על קורבנותיו.

(5) **תובע משטרתי הוסמך לבקש צו להגנתו של בן משפחה כהגדרתו בחוק**, סמכות שנועדה לבני משפחה הנזקקים לגיבוי המשטרה על מנת לבקש לעצמם סעד על פי החוק.

תיקון מס' 3 לחוק למניעת אלימות במשפחה, משנת 1997, הוא תוצר של הצעת חוק ממשלתית ביוזמת משרדי המשפטים והרווחה והועדה הבין-משרדית בראשות מר שלמה מדינה שנזכרה לעיל.

בתיקון נכללו הנושאים הבאים:

(1) **הורחבו העילות למתן צו הגנה על פי החוק כך שתכלולנה התעללות נפשית מתמשכת בבן משפחה או התנהגות שאינה מאפשרת לבן המשפחה ניהול סביר ותקין של חייו, והוספת עילה נוספת של "כליאת שווא" של בן המשפחה בסמוך לבקשת הצו**. נקבע כי צו הגנה שיסודו בהתעללות נפשית, ינתן רק במעמד שני הצדדים, וזאת מתוך השקפה כי הסכנה לבן המשפחה הנתון להתעללות נפשית, פחות מיידית מזו הנשקפת לבן משפחה הנתון לאלימות פיזית או לכליאת שוא, הקרובה במהותה לאלימות פיזית, וכי מוטב במקרים כגון דא כי בית המשפט יתרשם מדברי שני הצדדים בטרם יתן צו להגנתו של אדם.
חשיבות מיוחדת נודעת להרחבת תחום העילות למתן צו הגנה באופן שיכלול התעללות נפשית, במקרים קיצוניים, בהם נדרשת הגנה על נשים הנמצאות בסכנה של אובדן שפיות דעתן או אף בסכנה של איבוד עצמן לדעת, כתוצאה מהתעללות נפשית מתמשכת מידי בני זוגן.

(2) **בית המשפט הוסמך להאריך את תקופת תוקפה של ערובה להתנהגות טובה לתקופה של שנה מיום שפג צו ההגנה**, מנימוקים מיוחדים שירשמו. תיקון זה נועד לאפשר טיפול בצל הערובה לתקופה ממושכת.

(3) **בית המשפט הוסמך לתת צווים והוראות בדבר סדרי ראייה של ילדים, שבין הוריהם שוררת אלימות**. נושא זה לא זכה עד אותו תיקון להתייחסות בחוק למניעת אלימות במשפחה, ולפיכך הרחקה של בן זוג אלים על פי אותו חוק, ניתקה אותו מילדיו ולעתים קרובות שלא לצורך, ובאופן שפגע בזכותו של הילד לשמור על קשר עם ההורה המורחק. נקבע כי בית המשפט לא ייתן צו בעניין סדרי ראייה כאמור, אלא לאחר שנוכח כי לא יהיה בכך כדי לפגוע בקטין. **סמכות מקבילה ניתנה לבית המשפט באותו תיקון, גם אגב צו שניתן להגנה על הקטין עצמו, ואולם זו הוגבלה למקרים בהם נוכח בית המשפט, על סמך תסקיר פקיד סעד, כי שמירת הקשר בין הקטין להורה שפגע בו, עולה בקנה אחד עם טובת הקטין.**

(4) **נקבעה חובת הודעה בידי בית המשפט לפקיד סעד כמשמעותו בחוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך - 1960, בכל מקרה בו ניתן צו להגנתו של קטין, על פי החוק למניעת אלימות במשפחה.** מטרתה של הודעה זו, לאפשר לפקיד סעד לשקול הפעלת סמכויותיו לגבי הילד כקטין הנזקק לטיפול ולהשגחה.

(5) **בית המשפט הוסמך להאריך את תקופת תוקפו של צו הגנה לפי החוק, לתקופה כוללת של שנה אחת, במקום תקופה קצרה יותר, של 6 חודשים, שהוסמך להאריכו על פי החוק המקורי**. תיקון זה נועד לאפשר רצף של הגנה על בן המשפחה הנפגע לתקופה של שנה וכן לאפשר טיפול בבן המשפחה הפוגע, במהלך תקופה זו, בצלו של צו ההגנה.

תיקון מס' 3 לחוק למניעת אלימות במשפחה כלל מספר תיקונים עקיפים, לחוקים אחרים :

חוק כלי היריה, התש"ט - 1949 תוקן (תיקון מס' 11) בהסמכת בית משפט, המרשיע אדם בביצוע עבירת אלימות, להורות לפקיד הרישוי לבטל למורשע רשיון לכלי ירייה ולא לתת לו רשיון במשך תקופה שבית המשפט יקבע וכן להורות למורשע להפקיד למשמרת בתחנת המשטרה כלי יריה המוחזק על ידו. בימ"ש נדרש לנמק, מדוע לא נתן צו כאמור, בכל מקרה שבו הרשיע אדם בעבירה של אלימות בבן משפחה וצו כאמור נתבקש בידי התובע. במקרה של מתן צו להפקדת כלי יריה בידי מורשע כאמור, חויבה המשטרה, על פי אותו תיקון, לוודא שכלי ירייה אכן הופקד בפועל בהתאם להוראות אותו חוק.

פקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א - 1971 תוקנה (תיקון מס' 13), באופן שהכשיר עדותה של אשה נגד בעלה ועדותו שלו נגדה, כמו גם עדותם של ילד והורה זה לחובת זה, לעניין עבירה של הפרת צו שיפוטי שענינו הגנת בן הזוג, הילד או ההורה מפני מפר הצו.

חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד - 1984 תוקן (תיקון מס' 23), כך שהסמיך דן יחיד בבית משפט מחוזי לדון בערעורים על פסקי דין והחלטות לפי חוק למניעת אלימות במשפחה. תיקון זה נועד למנוע עיכוב בשמיעת הערעור, הנובע מן הצורך שהתקיים עובר לתיקון החוק, בקביעת התיק להרכב של 3 שופטים.

חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו - 1996 תוקן (תיקון מס' 2), בהסמכת בית המשפט ובהסמכת שוטר להתנות שחרורו בערובה של חשוד בעבירת אלימות בכלל, ועבירת אלימות כלפי בן משפחה בפרט, בהפקדת נשק שברשות החשוד בתחנת המשטרה. החלטה שלא להתנות שחרורו בערובה של חשוד בעבירת אלימות בבן משפחתו בהפקדת כלי נשק שברשותו בתחנת המשטרה, חויבה בהנמקה מיוחדת.

תיקון מס' 4 לחוק למניעת אלימות במשפחה, משנת 1998, הרחיב את תחולת הוראותיו לבתי דין דתיים : בית דין רבני, בית דין שרעי, בית דין של עדה נוצרית ובית דין דתי דרוזי. התיקון, שנעשה ביוזמת חברת הכנסת יעל דיין, יכנס לתוקפו בינואר 1999.

מספר תיקוני חקיקה, שנעשו בשנים האחרונות **בחוק העונשין, התשל"ז - 1977** , כללו הוראות הנוגעות אף הן, לתחום ההתמודדות החברתית עם תופעת האלימות במשפחה :

(1) **תיקון מס' 26 משנת 1989** - תיקון זה עסק בפגיעה בקטינים ובחסרי ישע בידי האחראים עליהם, כהגדרתם באותו תיקון, שכללה בין היתר את הוריהם של הקטינים וחסרי הישע. **במסגרת התיקון נקבעו עבירות שעניינן גרם חבלה, חבלה חמורה, והתעללות גופנית, נפשית ומינית בקטינים ובחסרי ישע בידי האחראים עליהם.** לעבירות האמורות נקבעו עונשים מרביים חמורים, של שבע ותשע שנות מאסר. **כן נקבעו באותו תיקון חובות דיווח לפקיד סעד או למשטרה, החלות על אדם שיש לו יסוד סביר לחשוב כי נעברה עבירה של אלימות, נטישה, הזנחה, התעללות או עבירת מין בקטין או בחסר ישע בידי האחראי עליו ועל שורת בעלי מקצועות ותפקידים שפורטו באותו תיקון, שעקב עיסוקם במקצועם או בתפקידם, היה להם יסוד סביר לחשוב כי נעברה עבירה כאמור.** להפרת חובות הדיווח האמורות נקבעו עונשים מרביים של שלשה וששה חודשי מאסר. עוד נקבעו באותו תיקון, הוראות בדבר פטור מחובת דיווח לקטין, חובת היוועצות של המשטרה בפקיד סעד בטרם תפעל - משהגיע אליה מידע בדבר פגיעה בקטין או חסר ישע בידי האחראי עליו, חובה החלה על פקיד סעד שקיבל דיווח בעניין פגיעה בקטין או חסר ישע להעביר את הדיווח למשטרה בצירוף המלצותיו, והוראות בדבר סמכות לועדות שיקים שר המשפטים, לאשר לפקיד סעד שלא לדווח למשטרה כאמור, במקרים מסוימים. התיקון נועד לסייע לאיתור

וגילוי של קטינים וחסרי ישע שהם קורבנות לאלימות פיזית, מינית ונפשית וכן קטינים וחסרי ישע שהם קורבנות לנטישה או להזנחה, בידי האחראים עליהם, לשם נקיטת פעולות להגנתם של הקטינים וחסרי הישע, ולשם הענשת מבצעי עבירות אלה בחומרה.

(2) **תיקון מס' 30 משנת 1990 - במסגרת התיקון, שהתייחס לעבירות מין שונות, הוחמרו העונשים המרביים למבצעי עבירות מין בקטינים שהם בני משפחתם**, כהגדרתם באותו תיקון. תיקון זה בא לבטא את שאט הנפש החברתית מבצוע עבירות מין בקטינים בידי בני משפחתם, ולהרתיע מפני בצוע עבירות כאמור.

(3) **תיקון מס' 44 משנת 1995 - במסגרת תיקון זה, הוסמך בית המשפט להטיל עונש קל ממאסר עולם על מי שעבר עבירת רצח** בנסיבות מקלות מסוימות, ובין היתר, רצח שבוצע **"כשהנאשם היה נתון במצב של מצוקה נפשית קשה, עקב התעללות חמורה ומתמשכת בו או בבן משפחתו, בידי מי שהנאשם גרם למותו"**. סעיף זה מאפשר להקל בדינו של מי אשר עקב התעללות ממושכת בידי בן משפחתו, נקלע למצוקה נפשית קשה שהביאה אותו לידי בצוע עבירת רצח, וזאת מבלי לגרוע מאחריותו לבצוע עבירת הרצח.

(4) **תיקון מס' 47 משנת 1996 - על פי תיקון זה, הוארכה תקופת ההתיישנות של עבירת מין שבוצעה בקטין בידי בן משפחתו**, כהגדרתו לעניין אותו תיקון, בדרך של קביעת תחילת מנינה, מיום שהקטין הגיע לבגרות. כלל זה המהווה חריג להוראות הכלליות בדבר התיישנות עברות, נועד לאפשר למי אשר סבל(ה) בילדות(ה) מהתעללות מינית בידי הורה או קרוב משפחה אחר, להתלונן על בצוע העבירה בעת שהגיע(ה) לבגרות נפשית ועצמאות, המאפשרת איסוף כוחות נפש מספיקים לעמוד בכך. להעמדת המתעלל לדין ישנה חשיבות לא רק לשם עשיית צדק ולהרתעה, אלא גם בראש ובראשונה לשם שיקום נפשי של הנפגע(ת). לשם הבטחת שיקול דעת זהיר בהעמדה לדין של אדם, לאחר שחלפו שנים רבות מיום בצוע העבירה בה נחשד, נקבע באותו תיקון, כי במקרים בהם חלפו עשר שנים מיום בצוע העבירה, לא יוגש כתב אישום בשלה, אלא באישור היועץ המשפטי לממשלה.

(5) **תיקון מס' 49 משנת 1996** - התיקון נעשה במקביל לתיקון מס' 2 לחוק למניעת אלימות במשפחה, ומסגרתו נכללו שני אלה:

(א) **הוכפלו העונשים המרביים לתוקף את בן משפחתו**, כהגדרתו באותו תיקון, (העונש המרבי בשל עבירת "תקיפה סתם" הוחמר משנתיים מאסר ל 4 שנים, ובשל עבירות "תקיפה הגורמת חבלה ממשית" ו"פציעה" הוחמרו העונשים המרביים מ - 3 שנות מאסר ל- 6 שנים).
הטעם לתיקון האמור היה כפול: ראשית, לבטא את החומרה היתרה שבפגיעה באדם שהוא בן משפחתו של התוקף, שיש בה בדרך כלל ניצול המגורים המשותפים, הקשר הנפשי והתלות - הקיימים ברגיל בין בני משפחה - לשם אלימות, ושנית, להתמודד עם הסכנה המיוחדת לבני משפחה, הנתונים לאלימות בביתם, באמצעות הרתעתם בענישה מחמירה.

(ב) **הוספו הוראות מפורשות בדבר סמכות בית משפט שהרשיע אדם בעבירה של אלימות כלפי בן משפחתו, או שקבע שהוא בצע את העבירה ובחר שלא להרשיע, לתת צו להעמידו במבחן, שבמסגרתו יעבור האדם טיפול בקהילה עפ"י תוכנית עליה יורה בית המשפט.** סמכות זו הותנתה בהסכמת האדם, הבנת תנאי הטיפול על ידו, והימצאות מסגרת מתאימה לטיפול בו. תיקון זה נועד לתת מענה לבני משפחה אלימים שניתן לטפל בהם, ובכך לסייע להם ולבני המשפחה הנתונים לאלימות מצדם, לנסות ולפתור את בעיית האלימות בקרב המשפחה, לטווח ארוך.

<u>הטיפול המשטרתי בתופעה</u>

בשנים האחרונות חלה עלייה מתמדת וקבועה בהיערכות המשטרה להתמודדות עם תופעת האלימות בין בני זוג.

בסוף שנות ה70-, לאחר בדיקת הנושא הוחלט על מדיניות שעיקרה שלום בית. רק מקרים חמורים טופלו תוך מיצוי סמכויות המשטרה. נקבע כי יוקצה סמל יישוב סכסוכים שתפקידו לטפל בעבירות אלה ובעבירות "דומות" אחרות כגון סכסוכי שכנים וכיו"ב. במשך השנים נמתחה ביקורת ציבורית רמה ביותר כלפי המטרה, מדיניותה וטיפולה בתחום זה.

בשנת 1990, לאחר קבלת המלצות דו"ח "ועדת קרפ" גובשה מדיניות שונה במשטרה. עיקרי המדיניות הם נסיגה ממדיניות שלום בית בתחום זה, החלטה על טיפול תקיף בעבירות אלימות בין בני זוג בשל החומרה הנובעת בנסיבות בהם מתבצעת העבירה בין כתלי הבית, נקבע כי הטיפול המשטרתי יהיה תוך התחשבות בצרכי הקורבן. כמו כן נקבע כי הטיפול המשטרתי יהווה זרז להפניה לגורמי רווחה.
ביקורת ציבורית ודו"חות ביקורת נוספים (כגון דו"ח מבקר המשטרה, דו"ח מבקרת המדינה) וכן מחקרים שהתבצעו בתחום זה העלו כי קיים פער ניכר בין המדיניות לבין יישומה ביחידות המשטרה. עוד עלה כי קיים פער ניכר בין יחידות המשטרה השונות בביצוע מדיניות ובטיפול בעבירות אלה. אם כי חשוב לציין כי חלה התקדמות ושיפור בטיפול המשטרה גם במהלך שנים אלה.

בשנת 1995 נערכה המשטרה לאיסוף נתונים בהתייחס לתלונות בגין עבירות אלימות בין בני זוג.

בשנת 1996 הוקם מדור נפגעי עבירות במחלקת החקירות והתביעות במטה הארצי. מדור זה מטרתו קידום ההתייחסות לנפגעי עבירות במהלך הטיפול המשטרתי תוך דגש ניכר לתחום עבירות האלימות בין בני זוג.

במהלך השנים התקיימו השתלמויות מקצועיות לחוקרים, ללא הקצאת חוקרים ייחודיים לתחום זה.
ראוי לציין כי במהלך השנים התפתחו דפוסי עבודה ושיתוף פעולה בין תחנות משטרה לבין גורמים מטפלים בקהילה ברשויות מקומיות שונות. דפוסים אלה תאמו ככלל את מדיניות המשטרה וגורמי הרווחה. עוד ראוי לציין כי בשנים האחרונות נתקבלו חוקים רבים בתחום זה וחלה עלייה רבה ביותר במעורבות החברתית הכוללת בכל הקשור לתחום עבירות זה.

בשנת 1998 עודכנה מדיניות המשטרה לגבי הטיפול המשטרתי בעבירות אלימות בין בני זוג. בהנחיית המשטרה מודגשת חשיבות התגובה המשטרתית המהירה והמקצועית תוך מיצוי סמכויות המשטרה. מודגשת חשיבות הערכת המסוכנות ומניעתה בכל שלבי הטיפול המשטרתי, כן, מותווים קוים למאפייני הקשר בין המשטרה לבין גורמים מטפלים בקהילה בתחום זה. קווים אלה תואמו עם משרד העבודה והרווחה.

בשנת 1998 החלט כי על מנת לקדם משמעותית את הטיפול בתחום זה יש להקצות מערך חקירות ייחודי בכל תחנות המשטרה.
נקבע כי בכל תחנת משטרה יהיו לפחות שני חוקרים שהוסמכו לחקירת עבירות אלימות בין בני זוג. בחלק מן התחנות חוליית הטיפול המשטרתי בעבירות אלימות בין בני זוג תמנה חוקרים רבים יותר בהתאם לגודל התחנה. עוד החלט כי יוקצו חוקרות ייחודיות למגזר הערבי.
סה"כ הוכשרו 170 חוקרים מכל תחנות המשטרה.
לקראת הקמת מערך החקירות הייחודי הוכשרו כל החוקרים במסגרת השתלמויות מקצועיות.

בשנת 1997 הוגשו 20,057 תלונות על אלימות בין בני זוג למשטרה. מתוכם, 55.5% על תקיפה וחבלה, 0.8% על אונס ומעשה מגונה, 4.3% על גרימת נזק לרכוש בזדון, 24.9% על איומים, 10.9% על הפרת הוראה חוקית ו - 3.6% על עבירות אחרות.

<u>שירותי הטיפול</u>

בעיית האלימות נגד נשים מוקמה ב - 10 השנים האחרונות במקום מרכזי ומועדף בסדר היום של משרד העבודה והרווחה. המשרד לקח על עצמו לפתח רצף עשיר של מסגרות התערבות תוך שיתוף פעולה וקשר הדוק עם הרשויות המקומיות ועם ארגונים וולונטריים אשר פעלו במספר היבטים של מתן הסיוע.

מאז חקיקת החוק למניעת אלימות במשפחה בשנת 1991 הושקעו משאבים רבים ע"י המשרד בפיתוח שירותים וידע בתחום ההתערבות להפסקה ומניעה של אלימות כלפי נשים. מגוון השירותים מתייחס: (1). להגנה על קורבנות: מקלטים לנשים מוכות, דירות מעבר, דירות קלט, מרכזי סיוע לילדים (2). להתערבויות במצבי חירום: מחלקות לשירותים חברתיים, קווי חירום, מרכזי סיוע לנפגעי תקיפה מינית. (3). לטיפול בקורבנות הישירים, העקיפים ובתוקפים: מרכזים לטיפול ולמניעת אלימות במשפחה, מחלקות לשירותים חברתיים. (4). לטיפול כפוי ואכיפת החוק: שרות מבחן לנוער, שרות מבחן למבוגרים, מעון לגברים אלימים, תסקירי פקידי סעד לסדרי דין.
רשימת השירותים הניתנים ע"י משרד העבודה והרווחה או בשיתוף המשרד:

1. 22 מרכזים למניעה וטיפול באלימות במשפחה - הנותנים שירותים במסגרת טיפול פרטני, זוגי וקבוצתי וקהילתי. (ביניהם 2 למגזרים החרדי - בירושלים ובבני ברק ו2- במגזר הלא יהודי - בטירה ובנצרת). בשנת 1997 נתנו המרכזים טיפולים לכ3000- משפחות (חלק מהמשפחות מקבלות סוגי טיפולים שונים לחברים שונים במשפחה). בנוסף ניתן ייעוץ טלפוני וייעוץ חד פעמי לכ3000- משפחות נוספות.
2. 12 מקלטים לנשים מוכות - ביניהם 1 מקלט חירום, 1 למגזר החרדי ו1- למגזר הערבי. המקלטים נתנו מענה ב1997- ל800- נשים ו1100- ילדים.
3. 30 דירות מעבר (לנשים המסיימות שהייה במקלט לנשים מוכות) - בשנת 1997 קבלו במסגרת זו טיפול 60 נשים ו100- ילדים.
4. 10 דירות קלט (לקליטת נשים וילדיהן לפרק זמן קצר עד חודש) - פרויקט משותף עם המוסד לביטוח לאומי, אמורים לתת טיפול לכ200- נשים בשנה.
5. הוסטל לגברים אלימים ברעננה - שנותן טיפול אינטנסיבי ל"גרעין הקשה" של גברים אלימים המוצאים מביתם עפ"י צו של בית המשפט. נותן טיפול לכ40- גברים בשנה (שהות של כ4- חודשים לכל גבר).
6. קו חירום ארצי לאלימות במשפחה וילדים בסיכון - 1-800-22-0000 - ל5000- פניות בשנה. קו החירום מופעל כחלק מהתוכנית הלאומית.
7. 450 פקידי סעד לסדרי דין ברשויות המקומיות - הגישו בשנת 1997 סה"כ 15,800 תסקירים, מהם כ2500- תסקירים עפ"י החוק למניעת אלימות במשפחה - צווי הגנה. ב1995- הוגשו כ650- תסקירים בתחום אלימות במשפחה, ובשנת 1996 - 1590 תסקירים בתחום זה. כלומר, עליה של 385% בין השנים 1995-1997 צפויה עליה גדולה נוספת במהלך עדכון הנתונים ל1998- והשנים הבאות.
8. 30 מרכזי קשר הורים-ילדים - (לפיקוח על הסדרי ראייה בין ילדים להוריהם במקרי אלימות או כאשר מדובר במשפחות עם קונפליקט גבוה), מתוקצבים החל מ1998- במסגרת התוכנית הלאומית. ב1997- נתנו 23 מרכזי קשר טיפול ופיקוח ל380- משפחות.
9. 7 מרכזי חירום לילדים בסיכון - הנותנים במסגרתם טיפול הן לילדים והן להוריהם במסגרת טיפול הן לילדים והן להוריהם במסגרת אינטרנית ואקסטרנית, נתנו במהלך 1997 טיפול ל 45-55- ילדים ביחידות האינטרניות. עפ"י התוכנית יפתחו במהלך 1998, 1999 2 מרכזי חירום נוספים לילדים (1 לאוכלוסייה חרדית בירושלים ו1- לאוכלוסייה דתית בפרדס חנה).
10. פרסומים ודפי מידע - בשנת 1997 הופקו חוברות מידע על שירותים בתחום האלימות במשפחה. חוברות המידע מופצות במסגרות שונות, לכל דורש וללא תשלום. כן הופק בטאון "אלם משפחתי" לעוסקים ולמטפלים בתחום.
11. 10 קוי חירום מקומיים - נתנו מענה ב1997- ל7000- פניות

שירותי הבריאות

השלמה

שירותי חינוך

השלמה

ארגונים וולונטריים

הארגונים הוולונטריים, ובעיקר ארגוני הנשים היו הראשונים שהתמודדו עם תופעת האלימות כלפי נשים והביאו אותה למודעות הציבורית.
בשנות ה - 70 וה - 80 פעלו ארגוני הנשים בצורה עצמאית תוך פיתוח שירותים ומסגרות (בעיקר בתחום ההגנה על קורבנות והייעוץ המשפטי) המבוססים על יוזמות פרטיות ומשאבים פרטיים.
כך הוקמו בשנים אלה מקלטים לנשים מוכות, מרכזי סיוע לנפגעי תקיפה מינית, קווי חירום, מרכזים למתן ייעוץ משפטי לקורבנות ואף סוכנויות טיפול.
בסוף שנות ה - 80, כאשר משרדי הממשלה התחילו לעסוק בנושא בצורה יותר מעשית ואינטנסיבית, התחילו להיווצר שותפויות בין הגורמים הממסדיים לבין הארגונים מתוך הכרת החשיבות של שיתוף הפעולה והעבודה המשותפת בין משרדי הממשלה והארגונים הוולונטריים.
שיתוף הפעולה המוצלח יצר מצב שנכון להיום כמעט בכל המסגרות והשירותים העוסקים בתופעה ניתן למצוא שותפויות של ארגונים וולונטריים ומשרדי ממשלה.
הארגונים שותפים בהפעלת המרכזים לטיפול ולמניעת אלימות במשפחה, המקלטים, דירות הקלט, קווי החירום, מרכזי הסיוע ומסגרות נוספות כמו גם בפורומים לקביעת ועיצוב מדיניות ובועדות היגוי של פרוייקטים גדולים ומרכזיים בתחום.

הביטוח הלאומי
תנאי זכאות לגימלה להבטחת הכנסה למי שבן הזוג לא מכלכל קובעים שורת מצבים המאפשרים עפ״י חוק הבטחת הכנסה והתקנות לבדוק זכאות אישה לגמלה בנפרד מבן הזוג במצבי אלימות במשפחה (למרות הניסוח בלשון נקבה, התנאים חלים גם על גבר המבקש לבדוק זכאות בנפרד מבת זוגו):
בין -זוג אלים - בן הזוג אינו מפרנס והאישה חוששת לתבוע מזונות או לממש פסק דין למזונות בשל סכנה לאלימות מצד הבעל לה או לילדיה.
באם בני הזוג גרים יחד והבעל זכאי גם הוא להבטחת הכנסה תשולם גמלה משפחתית (לזוג או זוג ילדים) כאשר ניתן לפצל את התשלום בין בני הזוג.
כהוכחות לקיומה של סכנה לאלימות, יש להמציא במידה ויש:
דו״ח סוציאלי מעו״ס המטפל.
צו הרחקה מהבית.
אשור מבית חולים על חבלה גופנית.
אשור על הגשת תלונה במשטרה.
אשור על שהיה במקלט לנשים מוכות.
במידה ואין מסמך המעיד על אלימות, תתקבל הצהרת האישה על כך ותיבדק באמצעים העומדים לרשות המוסד לביטוח לאומי.
אישה במקלט לנשים מוכות - אישה השוהה במקלט לנשים מוכות אינה זכאית לגמלת הבטחת הכנסה **בתקופת שהותה** במקלט שכן כל אחזקתה הנה ע״י אוצר המדינה.
אישה השוהה בדירת קלט - מאחר והשהות בדירה קלט אינה עולה על חודש, משך תקופת הזכאות במצב זה הנה עד חודשיים . תיאום הגשת התביעה והטיפול בה הנו בין רכז היחידה להבטחת הכנסה בסניף הביטוח הלאומי באזור הדירה עם העו״ס האחראי על דירת הקלט.

מצבים מיוחדים שאין להם מענה בחוק ובתקנות -

1. בני הזוג מסוכסכים וחיים יחד. הבעל אינו מבלבל. רק לאחר הגשת תביעה להבטחת הכנסה הוגשה ע״י האישה תביעה למזונות. במקרה זה לא ניתן יהיה לאשר עד שלא יקבע פסק-דין למזונות - דבר שיכול להמשך מספר חודשים. במידה ושני בני-הזוג עונים על תנאי הזכאות , תשולם גימלה משפחתית הניתנת לפיצול תשלום בין שני בני הזוג.
2. בעל שהה בכלא פחות משנה. בתקופה זו האישה קבלה גמלה בנפרד ממנו. עם שחרורו חוזר לגור בבית או עובר לגור אצל אמו, האישה טוענות שאינם מנהלים משק בית משותף. לא ניתן להמשיך לאשר עד שלא יתקבל מועד דיון למזונות, במקרה והבעל לא חזר הביתה, או פסק-דין למזונות במקרה שחזרו לגור יחד, דבר שיוצר חוסר רצף בזכאות.
3. האישה במעמד הגשת התביעה וגם לאחר מכן לא דיווחה כי סובלת מאלימות מצד הבעל, נדרשת להגיש תביעה למזונות או אם גרים יחד להשיג פסק-דין למזונות, בחלק מן המקרים האישה לא חוזרת אלינו.

יש להדגיש כי כדי שתאושר זכאות צריכים להתקיים בתובע/ת מלבד התנאים להלן גם עילת זכאות ומבחן הכנסות.

2. סיכום המלצות הועדה

הסבר
ההמלצות המוצגות להלן הן סיכום העבודה שנעשתה ע״י ועדות המשנה. ההמלצות מוצגות בקיצור ובתמציתיות ופירוט רחב ומקיף ניתן למצוא בדוחו״ת של כל אחת מועדות המשנה בהמשך הדו״ח.
ההמלצות מורכבות מהמלצות הקשורות בפיתוח הסדרים ונהלי עבודה, התקנת תקנות ושינויים בחקיקה, תוכניות הסברה והכשרה ושירותים ישירים לאוכלוסייה. חלק מההמלצות נתנות ליישום מיידי ללא תוספת תקציב ואחרות דורשות תוספות תקציביות. התוספות התקציביות הנדרשות בחלק מן ההמלצות הן סמליות ובאחרות הן רחבות היקף.
הועדה מצפה שכל משרד ממשלתי וכל גוף אליו מתייחסות המלצותיה יכין תוכנית פעולה מפורטת ליישום ההמלצות מיד עם פרסום הדו״ח.
במסגרת המשך עבודתן של ועדות המשנה תפקחנה הועדות על יישום וביצוע ההמלצות. ועדות המשנה ידווחו לפורום המלא על הביצוע ועל קשיים בביצוע.

2.1. המלצות בנושא שיתוף פעולה, תיאום והפנייה ברמה המקומית

המלצה	הסבר	עלות
הקמת <u>ועדות היגוי</u> מקומיות בכל הרשויות המקומיות	מטרת הועדות היא ליצור נהלי עבודה משותפים, לתאם בין שירותים ולהפנות מקרים הסובלים מאלימות במשפחה לכתובת טיפולית נגישה, זמינה ומיידית. הועדות יעסקו בקבלת מידע והעברת מידע על תופעת האלימות במשפחה ובחשיפת המידע לאוכלוסייה הנזקקת. הועדות ינסו ליצור מודל לעבודה משותפת ברמה המקומית, לשפר את הסדרי העבודה ולבנות נהלים והסדרים. הועדות ידאגו להעמקת ההיכרות בין הגורמים השונים בקהילה, לשיפור נהלי הביורוקרטיה וקיצורם ולתיאום הפעלת מערך מתנדבים / מלווים.	א. ריכוז הועדה המקומית: עו"סים - 0.25 משרת עו"ס (מוערך בכ- 30,000 ש"ח בשנה) במש"ח. שירותי מינהל - 0.5 משרת עובד מינהל (מוערך בכ- 20,000 ש"ח בשנה) סכ"ה כ- 14 מיליון ש"ח. ב. הפקת חומר הסברה: הפקת עלון מידע יחייב תקציב של בין 10,000 - 30,000 ש"ח בשנה בהתאם לגודל הרשות. סכ"ה כ- 5 מיליון ש"ח. ג. הפעלת ימי העיון ברמה המקומית במתכונת של שני ימי עיון בשנה, ידרשו כ- 6,000 ש"ח לכל רשות מקומית ובס"ה כ- 1.5 ש"ח.
הקמת <u>ועדות טיפול</u> מקומיות בכל הרשויות המקומיות	מטרת הועדה היא לטפל בכל המקרים החריגים ("הנופלים בין הכיסאות") ולחבר בין כל הגורמים המטפלים הרלבנטיים למקרה ספציפי ובהתאם לצורך. בועדה יעסקו במקרים פרטניים עד למציאת פתרון הולם בממדים הרב מקצועיים ורב תחומיים.	_____
מינוי מנגנון פיקוח על הועדות	משרד העבודה והרווחה יקבע את השרות והממונה ברמה הארצית והמחוזית לפקוח הדרכה ומעקב אחרי הפעלת ועדות ההגוי והטיפול המקומיות.	_____

2.2. <u>המלצות בנושא חקיקה</u>

המלצה	הסבר	עלות
1. אכיפת חקיקה קיימת		
I. עמימות המונח "עבירת אלימות" לעניין סמכויות המעצר הקבועות בסעיפים 21 (א) (1) (ג) (5) ו - 23 (א) (5) (ה) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו - 1996.	ועדת המשנה ממליצה לחייב בנושא זה מערך הסברה לשוטרים המקבלים תלונות - על מנת להביא לידיעתם את המשמעות הרחבה של המונח "עבירת אלימות" כמהווה עילה למעצר, וזאת בהתאם לתיקונים האחרונים לחוק למניעת אלימות במשפחה.	תקבע בועדת המשנה בנושא הכשרת אנשי מקצוע
II. רתיעתם של עובדי הרווחה לדווח למשטרת ישראל על אלימות במשפחה, כדי	מאחר ואי- הדיווח של מטפלים עובדי רשויות הרווחה למשטרת ישראל איננה נובעת ממחסום חוקי, הדרך לפתרונה איננה בתיקון חקיקה אלא	תקבע בועדת המשנה בנושא הכשרת אנשי מקצוע

שהמשטרה תשקול טיפול במקרה	בפעולות הסברה. גם כאן נדרשות השתלמויות לצורך העברת ידע ושינוי עמדות.	
2. נושאים שיש לשקול לגביהם תיקוני חקיקה		
I. יישום הוראות סעיפים 2 (א) ו - 6 לחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א - 1991 בעניין חיוב טיפול	רוב חברי ועדת המשנה הסכימו כי יש לתקן את החוק כך, שכתחליף לתסקיר פקיד הסעד יוסמכו גם גורמים נוספים לתת חוות דעת בעניין התאמתו של המחויב ע"פ צו לטיפול, הבנתו את תנאיו והימצאות מסגרת מתאימה לטיפול בו. אלא שיש להיזהר מאוד בהרחבה זו, על מנת שלא להסמיך גורמים אינטרסנטיים להמליץ על טיפול. הועלה רעיון של הסמכת מרכזים למניעת אלימות במשפחה בפיקוח משרד העבודה והרווחה לתת חוות דעת כאמור לבית המשפט. רעיון נוסף הוא הסמכת מספר גופים או בעלי מקצוע בידי שר העבודה או בידי מי מטעמו לצורך מתן חוות דעת כאמור. ההמלצה לא סופית והדיון בנושא יימשך.	———
II. תיקון מצב דברים לפיו בית המשפט נמנע מלתת צו הגנה, מבלי לשמוע טיעון בע"פ של המבקשת.	ועדת המשנה ממליצה לתקן את החוק או לחילופין לקבוע נהלים, באופן שלא תדחה בקשה לצו הגנה מבלי לשמוע טיעון בע"פ של המבקשת או בא כוחה.	———
III. בעייתיות בתשלום קצבאות שונות ע"י המוסד לביטוח לאומי לקורבנות אלימות במשפחה	הוועדה ממליצה כי נושא הקצבאות יבחן לעומק שכן במצב הקיים נותרים הקורבנות ללא מקורות הכנסה ונוסף סבל על סבלן.	דרושה בדיקה
3. נושאים שפתרונם אפשרי באמצעות הנחיות ונהלים		
I. זירוז ההליכים בערכאות משפטיות בתיקים בהם קיימת אלימות במשפחה	הועדה ממליצה כי מידת האפקטיביות של הנחיות שפורסמו ע"י הרב בן-דהאן, מנהל בתי הדין הרבניים, והנחיות שיוצאו ע"י נשיא ביהמ"ש העליון, יבחנו במהלך תקופת ניסיון של כשנה. היה ולא יחול שינוי במהירות טיפולן של הערכאות המשפטיות בתיקי האלימות השונים, ועדת המשנה מציעה לקבוע בחקיקה מתן עדיפות לתיקי אלימות במשפחה. בנוסף ועדת המשנה ממליצה כי בכל האמור לטיפולם של	———

	בתי הדין הרבניים יתקיים הליך מיידי במקרים בהם בן הזוג נמצא במאסר בגין עבירות אלימות נגד האישה.	
II. יידוע ושיתוף בת זוג של אסיר, המרצה מאסר בגין עבירת אלימות כלפיה, בעניין חופשות האסיר ו/או שחרור מוקדם	ועדת המשנה ממליצה להסמיך את הוועדות האמורות לדון בעניינם של אסירים המרצים מאסר בשל אלימות במשפחה. מן הראוי לציין בהקשר זה כי במקרים מיוחדים דנות ועדות אלו באסירים המרצים מאסר בגין אלימות גם כיום. מוצע כי לעניין האסירים האלימים כלפי בני משפחותיהם, ידונו הוועדות בהרכב שיכלול מפקח פרט ומשפחה ומפקח נשים ממשרד העבודה והרווחה, פקיד סעד ראשי לסדרי דין, ונציגים בכירים של שרות בתי הסוהר ושרות המבחן למבוגרים.	בתוספת של ארבע משרות בכירות למשרד העבודה והרווחה, בתוספת משרה קבועה של מזכיר ארצי לוועדות, שידאג לכינוסן ולהעברת מסמכים לעיונן לקראת הדיון ובתוספת של 5 משרות של עובדים סוציאליים לשרות בתי הסוהר. עלות - 1.2 מ׳ ש״ח.
4. כללי		
I. הבהרת המצב החוקי לשדה	קיימת עמימות בקרב אנשי מקצוע שונים בשטח על המצב החוקי. יש לפרסם הנחיות ברורות שיתעדכנו כל פרק זמן שיקבע מראש. הנחיות שיבהירו היבטים שונים של המצב החוקי אשר רלוונטים לעבודת השטח.	
II. פיתוח נוהל קבוע לחקירת אירועים ונזקים ובאופן ספציפי, בירור מקרי רצח	הועדה תגבש פורום קבוע שיתייחס לרציחות ופגיעות קשות. הועדה תקבע את דרך ריכוז האינפורמציה ע״י כל הגופים בצורה קבועה ואת דרך הסקת המסקנות.	
III.בדיקה לעומק של נושא ״חובת הדיווח״	ועדת המשנה תקיים דיונים בנושא ותתייעץ עם מומחים. המלצותיה יועברו בשלב ב׳ של עבודת הועדה הבין משרדית.	

2.3 <u>המלצות בנושא איסוף והצלבת מידע</u>

המלצה	הסבר	עלות
1. המלצות משרד העבודה והרווחה		
הקמת ועדה משרדית לליבון סוגיית נושא הסודיות המקצועית והעברת מידע בין שירותים ורשויות בנושא אלימות במשפחה.	ועדה שישתתפו בה אנשי המקצוע המומחים בתחום ויועצים משפטיים מקרב עובדי המשרד.	———
השלמת ההסדרים הבין - משרדיים ושינויי חקיקה בדבר העברת מידע למשרד הפנים.		יש לקחת בחשבון תגבור גם בנושא הייעוץ המשפטי - בסוגיית שינוי החקיקה ושיפור התקנות

הקמת ועדה מקצועית <u>משותפת וקבועה</u> עם שירותי בריאות הנפש בנושא הערכת מסוכנות.	מתייחס למקרים הקשים בשלבי האבחון והטיפול. הקמת ועדות קבועות משותפות בין משרד העבודה והרווחה ומשרד הבריאות (בריאות הנפש), מחייבת פיקוח ארצי ומחוזי לנושא, כמו כן מחייבות הועדות המשותפות הקבועות תוספת כ״א במשרד הבריאות (מתחום בריאות הנפש).	**5 תקני עו״ס.** **4 תקני פסיכיאטרים + תקני מנהל.** עלות - 1.2 מליון ש״ח.
הסדרת נוהל קבלת מידע מצה״ל וממשטרת ישראל, השב״ס והשב״כ לגבי הימנות אדם אלים עם כוחות הביטחון.	בדיונים משותפים מול הגופים שהוזכרו.	_____
הסדרת נוהל קבוע לקבלת מידע ממשרד הפנים לגבי עובדים המורשים להחזיק נשק.	כמו למשל, חברות שמירה ואבטחה (״מוצעים״). עם גמר ריכוז הנושא במשרד הפנים הנוהל (המוכן) יופעל.	_____

2. המלצות המשרד לביטחון פנים - משטרת ישראל ושב"ס		
הסדרת נוהל קבוע על קבלת מידע משירותי הרווחה	כולל חוות דעת לגבי טיפול בקהילה, הפרות של צווי הגנה, רקע קודם של אלימות וטיפול (הוצא נוהל פנימי בנושא זה במשטרת ישראל).	כדי לקיים את נוהל העברת המידע המיידי בין משטרת ישראל ופקידי הסעד או עו"ס המחלקות המטפלים באלימות במשפחה, וכן לצורך העברת מידע לפרקליטות - יש צורך בתוספת כ"א של 0.50 משרת עו"ס לכל אחת מהמחלקות לשירותים חברתיים **סה"כ כ- 100 תקני עו"ס.** **עלות - 12 מליון ש"ח**
הכנת נוהל העברת מידע ממשרד הבריאות למשטרת ישראל לגבי התוקף	האם התוקף הנו בעל עבר פסיכיאטרי, אשפוזים, טיפול כפוי, ניסיונות אובדניים?.	_____
הסדרת נוהל קבלת מידע מהמוסד לביטוח לאומי בעניין קבלת מזונות ואבטחת הכנסה על רקע אלימות במשפחה.	בגלל בעייתיות בעניין העברת מידע ע"י פקידי תביעות יתקיימו בנושא דיונים נוספים.	_____
הסדרת נוהל קבלת מידע מצה"ל לגבי חיילים בסדיר, קבע ומילואים	האם החייל עבר במהלך השרות הצבאי עבירות על רקע אלימות (במסגרת הצבאית), האם שוחרר מצה"ל על רקע פסיכיאטרי.	_____
<u>המלצות הנוגעות לשב"ס:</u> **מתן תוקף סטוטורי לועדות גלוי עריות / אלימות במשפחה המשותפות לשב"ס, משרד העבודה והרווחה, והרשויות המקומיות.**		מפורט בהמלצות ועדת משנה לחקיקה
3. המלצות משרד הבריאות		
תגבור המערך הסוציאלי בכל מערכות הבריאות, בעקר בחדרי מיון ובשירותי הרפואה הראשונית בקהילה.	אשר יאפשר הרחבת היכולת לפעול בנושא. נדרשים תקני עו"סים בבתי החולים, תקנים הנדרשים להרחבת המעורבות של בתי החולים בסוגיית האלימות במשפחה.	**25 תקני עו"סים בבתי החולים** + **תשלום כוננויות לכיסוי 24 שעות ביממה.** **עלות - 5 מליון ש"ח.**
4. המלצות משרד הפנים		
מינוי גורם במשרד העבודה והרווחה שירכז את המידע ויעבוד מול משרד הפנים.		_____
הסדרת נוהל בינמשרדי לקבלת מידע ממשרד העבודה לגבי מקרים מוכרים למערכת והמלצות לגבי מתן רשיון לשאת נשק או התליית אחזקת נשק.		נוהל העברת המידע בין משרד הפנים ומשרד העבודה והרווחה מחייב **קביעת בעל תפקיד ברמה ארצית** + **0.5 תקן מינהל**. עלות - 200 אלף ש"ח
קביעת נוהל עם משרד הבריאות ומשרד העבודה והרווחה לגבי קבלת מידע על		_____

אנשים הסובלים ממיגבלויות שכליות.		
שיפור יישום הנוהל הקיים במשרד הבריאות בנושא "הודעת מטפל" גם על רקע גופני (לא רק על רקע נפשי).		_____
5. המלצות משרד המשפטים - פרקליטות		
הסדרת נוהל לקבלת חוות דעת של פקידי סעד לסדרי דין המעורבים בתיקי אלימות במשפחה (מקרים מוכרים בלבד), בנוסף לפניות לשירותי המבחן	לשם בדיקת המצב המשפחתי ולקבלת החלטה נכונה בקשר להגשת כתב האישום. מאחר והועדה התרשמה שעלולה להיווצר בעייתיות סביב המלצה זו בהקשר להטיית דעת הפרקליטים והפיכתם למכריעי דין, יתקיים דיון נוסף בסוגייה זו.	_____

6. כללי		
בכל מערכת צריך להיות מאגר מידע ממוחשב. מאגר מידע כזה אינו נמצא כיום בכל המערכות והמשרדים.	עריכת סקר לגבי מאגרי המידע המשרדיים הקיימים והצורך בהשלמות.	אומדן כ- 50.000 ש"ח.
יש לקבוע גורם אחד בעל הסמכה והרשאה סטטוטורית בכל מערכת ומשרד שיהיה מוסמך לקבל ולהעביר מידע בתוך מערכות מידע מוגנות.	לא כל שוטר/חוקר בתחנת משטרה, אלא קצין במטה הארצי. לא כל עובד סוציאלי / פקיד סעד במחלקה לשירותים חברתיים ברשות המקומית, אלא גורם מוסמך שיקבע במשרד העבודה והרווחה.	_____
מבין המגבלות החוקיות להעברת המידע הקיימות כיום בין המשרדים והמערכות השונות, יש לבדוק איזה חוק "גובר" על חוקים אחרים ולבצע שינויים ותיקונים בחקיקה.	חוק העו"סים, חוק ההגנה על פרטיות, חוק שירותי הביטחון, חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, חוק כלי הירייה, חוק השמירה על הסודיות הרפואית, חוק זכויות החולה, חוק טפול בחולי נפש ועוד. ריכוז הנושא ייעשה ע"י משרד המשפטים.	_____
יש לסייג את העברת המידע והצלבת המידע רק לצרכים מיידיים. (במסגרת תקנות פנימיות)	רק במצבי סיכון המחייבים הערכת מסוכנות.	_____
המידע יועבר פר מקרה ספציפי ורק כאשר קרה אירוע או מוגשת תלונה ולא באופן גורף.	יש להיזהר מפגיעה בזכויות יסוד תוך תהליכי העברת מידע גורפים.	

2.4 המלצות בנושא הכשרת אנשי מקצוע

המלצה	הסבר	עלות
הקמת מרכז הכשרה בין תחומי	שבו ייאגם ידע אקדמי, ניסיון קליני מצטבר, ונתונים סטטיסטיים. מרכז זה יהיה אחראי ליזום ולפתח הכשרות לכלל העובדים במשרדי הממשלה אשר להם נגיעה לסוגיות האלימות השונות.	1 משרה רכז - 130,000 ש"ח 1 משרת מזכירה - 80,000 ש"ח ½ משרה כתבנית - 40,000 ש"ח השכרת מבנה והצטיידות - 120,000 ש"ח סה"כ - 370,000 ש"ח
הקמת מרכזיה פדגוגית (בתוך מרכז ההכשרה)	ובה תרוכז תורה כתובה אשר תשמש כלי עזר לעוסקים במלאכה כגון: מחקרים, מאמרים, ספרות מקצועית, תרגומים, משחקים סרטים ועוד.	ספרות מקצועית בעברית - 40,000 ש"ח. ספרות מקצועית באנגלית - 40,000 ש"ח. תרגום ספרות מקצועית - 100,000 ש"ח. ליקוט מאמרים, עבודות סמינריוניות וכיו"ב - 50,000 ש"ח. רכז מקצועי לנושא אשר יאסוף וירכוש חומרים, יפעיל צוות חשיבה ויפעיל את המרכז 120,000 ש"ח סה"כ - 350,000 ש"ח
פיתוח מערך כלים, ערכות עבודה ומודולות	על בסיס: א. יידע משותף לכלל נותני השירות. ב. יידע ספציפי לכל מגזר של עובדים. ג. יידע לפי אוכלוסיית היעד לסוגיה.	סכ"ה - 200.000 ש"ח
בניית עזרים דידקטיים לשימוש בתכניות ההכשרה והעבודה	סרטי וידאו, פוסטרים, משחקים, אתר באינטרנט.	4 סרטי וידאו - עלות משוערת: 344,000 ש"ח 3 פוסטרים - עלות משוערת: 90,000 ש"ח הקמת אתר אינטרנט - עלות משוערת: _____ איתור ורכישת משחקים - עלות משוערת: 100,000 ש"ח
הקמת מערך השתלמויות והכשרת עובדים למגזרים מיוחדים	בקרב אוכלוסיות שונות בחברה רב תרבותית כגון: המגזר הלא יהודי, אוכלוסיות במעבר, חרדים ועוד.	12 הכשרות בשנה (שתיים לכל מגזר) סכ"ה - 168,000 ש"ח.
הפקת תשדירי שירות	אשר יפורסמו בטלוויזיה וברדיו באופן קבוע, ויעבירו מסרים של מניעה, טיפול וכתבות לפנייה.	5 תשדירי שירות שיפורסמו במהלך כל השנה.
להכשיר ולהקנות ידע בנושא	מומלץ לשכנעם לתת עדיפות	

האלימות במשפחה באוניברסיטאות בשלב הלימודים לתואר ראשון, במכללות ובתי הספר המקצועיים השונים.	בהקניית יידע בתחום הטיפול באלימות במשפחה במסגרת השעות הנלמדות לקבלת תואר ברפואה, סיעוד, עבודה סוציאלית, חינוך, ייעוץ חינוכי, הוראה, משפטים ופסיכולוגיה. במכללות למורים, בבתי הספר לשוטרים, במכון להשתלמויות שופטים ועוד.	
להכשיר את כלל העובדים בסוגיות השונות העוסקות בנושא האלימות	בנושאים של זיהוי, הגנה, טיפול ומניעה.	השתלמויות וימי עיון - סכ"ה - 2,875,500 ש"ח
הכרה והכרזה של תכניות ההכשרה בנושא הטיפול והמניעה של אלימות במשפחה כתכניות חובה בכל המשרדים הרלבנטיים.		———
הועדה ממליצה להדגיש את תפיסת המניעה כדרך לצמצום תופעת האלימות נגד נשים. לצורך יישום תפיסה זו נדרשות ממשרדים וגופים שונים שורת פעולות.	א. משרד החינוך יציב את נושא מניעת האלימות כנושא חובה בבתי הספר, לשם הטמעת הידע והמודעות בקרב תלמידים, לשם גיבוש עמדות בנושא שוויוניות בין המינים ושיוויון באשר לתפיסת כבוד האדם וערכו. ב. צה"ל על שירותיו יעסוק במניעת אלימות בקרב חייליו וחיילותיו טרם כניסתם למעגל הזוגיות. ג. משרד הבריאות ישלב את נושא האלימות ומניעתה בתכניות לחינוך לבריאות. ד. להתייחס לתכנים של כישורי חיים כחלק אינטגרלי של מערך הלימודים מגן חובה ואילך.	

2.5 <u>המלצות בנושא פרוייקטים חדשניים ומניעה</u>

המלצה	הסבר	עלות
"התבגרות מכובדת ומכבדת" - תוכנית משולבת לתלמידי חטיבות הביניים.	ההמלצה היא להפעיל את התוכנית בכיתות יא' (סכ"ה 3396 כיתות בכל המגזרים) שמטרותיה הן: לעורר ולקדם התייחסות של כבוד הדדי בין בני האדם בכלל ובמערכת הזוגיות בפרט, לפתח דפוסי תקשורת ביניים שיסייעו בבניית קשרים בין אישיים וזוגיים, לפעול למניעת מצבי אלימות במסגרת החברה ובתוך המשפחה ובניית ערכים ונורמות של שיוויון והדדיות בין המינים.	משרות מדריכים - 660,000 ש"ח תגבור שעות יעוץ - 3,202,944 ש"ח ימי עיון - 30,000 ש"ח חומרי הדרכה - 70,000 ש"ח סכ"ה - 3,962,944 ש"ח
אומנות כתחליף לאלימות	הקמת קבוצות טיפול בשילוב	קבוצת טאי צ'י - לשנה:

	טאי צ'י לבני נוער הנתונים במעגלי אלימות במשפחה, הן לנערים והן לנערות. **טאי צ'י** - הנה אומנות לחימה סינית עתיקת יומין, עיקרה הוא הגעה לתנועה בעלת עוצמה ע"י "שחרור שריר", ריכוז, תיאום ודיוק.	36,000 ש"ח מוצע להקים 12 קבוצות X 36,000 ש"ח סה"כ - 432,000 ש"ח
מעסיקים נגד אלימות במשפחה (השפעה כלכלית לתופעה על החברה כולה).	הצטרפות מעסיקים הן מבחינה רעיונית והן כלכלית-עסקית למאבק באלימות נגד נשים. שיתוף מעסיקים במדיניות לאומית כוללת למיגור התופעה ומתן שירותי מניעה, איתור וחינוך במקומות עבודה ממשלתיים - ציבוריים ובמגזר הפרטי.	תוכנית מעשית תתגבש בחודשים הקרובים ותוצג בשלב ב' של הדו"ח.
עובדים סוציאליים בתחנות משטרה - הגנה וטיפול	הפעלת עובדים סוציאליים בתחנות משטרה לשיחה טיפולית <u>חד-פעמית</u> לאבחון וליצירת קשר טיפולי. המטרה היא לשכנע ולגייס נשים מוכות וגברים מכים לטפל בבעיית האלימות בין בני הזוג במקביל להליך המשטרתי.	ההצעה היא להתחיל בניסוי ב-10 ישובים מול 10 תחנות משטרה: 10 עו"סים - ½ משרה עו"ס X 12 חודשים סה"כ - 50,000 ש"ח
המגזר הבדווי	א. הקמת קו חירום לנשים בדואיות במרכז למניעת אלימות בבאר שבע. ב. פיתוח מרכז טיפולי נייד שיעמוד לרשות הישובים הבדווים בדרום ויכלול: 2 עובדים סוציאליים מומחים לטיפול באלימות נגד נשים במשפחה. ג. יצירת מאגר של 4 משפחות קלט לנשים ברמת סיכון נמוכה.	עלות הפעלת הקו לשנה: 200,000 ש"ח עלות 2 עו"סים להוצאות ניידות לשנה: 300,000 ש"ח 4עלות משפחות קלט X 2000 ש"ח לחדש = 8000 ש"ח 12 חודשים X 8000 ש"ח סכ"ה - 96,000 ש"ח
לחצני מצוקה - תכנית ניסוי במחוז ת"א	לחצן מצוקה הנו כלי נוסף המוצע להגנה על האישה החשופה לסכנה. המטרה היא הגנה על חיי אישה שנפרדה מבן זוג אלים, אך עדיין נתונה לאיומים ולסכנה ממנו.	לשנה ראשונה ל- 100 נשים: 345,000 ש"ח. ההשתתפות המבוקשת מהמשרד היא: 105,000 ש"ח.
פרוספקט כיס - הנחיות פעולה לאישה בסיכון.	פרוספקט כיס שיופץ בחדרי מיון, טיפות חלב, קופ"ח סופרמרקטים, בתי ספר, קניונים, מספרות, עיתונים ועוד, ובו יפורטו הנחיות פעולה לאישה בסיכון, כולל: מה לעשות, לאן לפנות, מה לקחת אתה, הנחיות להתנהגות לשעת חירום.	עלות הפקת הפרוספקט: סה"כ 50,000 ש"ח.
פרוייקט עמיתים	המטרה היא להכשיר ולהפעיל נשים מוכות וגברים אלימים שעברו תהליך טיפולי, כדי לסייע בשיקומם של נשים	רכז הדרכה ¼ משרה למשך שנה 30,000 ש"ח. נסיעות לעמיתים מתנדבים

	מוכות וגברים אלימים בתהליך שינוי.	20,000 ש״ח. סה״כ - 50,000 ש״ח.
בית נועם - כיוון חדש לגברים אלימים	מדובר על מסגרת טיפולית ל״גרעין הקשה״ של גברים אלימים שהוצאו מביתם בהתאם לצו הגנה או צו מבחן. ההמלצה היא להמשיך עם תכנית הניסוי לשנה נוספת.	עלות לשנה 800,000 ש״ח.
הוסטל למשוחררים בערובה		

2.6 המלצות בנושא מגזרים מיוחדים

המלצה	הסבר	עלות
הכנת דפי מידע - משרד העבודה והרווחה בתאום עם ארגוני הנשים יפיץ דף מידע קצר וברור בשפות אמהרית, רוסית, ערבית ועברית.	מרבית הנשים באוכלוסיות המיוחדות אינן מודעות לזכויותיהן. עובדה מצערת זו מהווה גורם מעכב ליציאתן של הנשים ממעגל האלימות. להפיץ מידע אודות זכויותיהן של הנשים ואודות השירותים הקיימים והסיוע הניתן ע״י הרשויות. דפי המידע יופצו באמצעות סטנדים שיוצבו במקומות הנגישים לאוכלוסיית היעד כגון: במשרדי הדואר, מקוואות, טיפות חלב ומתנס״ים וקופות חולים.	
מסע הסברה - כדי לשנות דפוסי התנהגות פטריארכליים יש לצאת במסע הסברה רחב בשפות הרלוונטיות, במטרה להחדיר לאוכלוסיית היעד דפוסי התנהגות ותרבות התואמים לחברה מודרנית.	במגזרים אלה, האשה נחשבת לרכושו של הבעל ועל כן מותר לו לעשות בה כרצונו. היעד המרכזי הוא שינוי תפיסת העולם	
הכשרת אנשי מקצוע - לתגבר את תחנות המשטרה ולשכות הרווחה בעובדות בעלות רקע וידע מתאים לעבודה עם מגזרים מיוחדים.	ההתייחסות לקבוצות מיוחדות מחייבת גישה מיוחדת. אנשי המקצוע המטפלים במגזרים אלה נדרשים להיות בקיאים במאפיינים הספציפיים של אוכלוסיית היעד, זאת בנוסף לכישורים הכלליים.	
הכשרת צוותים מקומיים לביצוע הדרכות והכשרות - תינתן הדרכה לצוות המקומי במתן יעוץ והדרכה לאוכלוסייה המקומית באופן פרטני. היעוץ ינתן במסגרות הטיפול השוטף (ביקור אצל רופא, טיפת חלב אסיפת הורים ולא במסגרת מפגשים או פעולות יזומות).	יש להתאים שיטות הדרכה יחודיות שינתנו באמצעות הצוות המקומי של הקהילה כגון: צוות רפואי, אחות טיפות חלב, עובדים סוציאליים, מורים וכו׳ כיוון שבין הצוות הנ״ל לבין האוכלוסייה המקומית קיים ערוץ תקשורת אמין המבוסס על יחס אמון הדדי שנרקם במשך הזמן.	

	צוות זה יסייע גם באיתור מקרי אלימות בקרב האוכלוסיות, יפעל למניעתן ויעודד את הנשים לפנות לקבלת ייעוץ וסיוע מהגורמים המקצועיים.	
קורסי הכנה ליציאה לעבודה - לקיים קורסי העצמה לקבוצות יעד כהכנה ליציאה לעבודה מחוץ לבית.	כדי לעודד את הנשים לצאת לעבודה יש לפעול להקמת מסגרות מתאימות לטיפול בילדים אחרי שעות הלימודים. יש לפעול למציאת מקומות עבודה.	
תיקון חוק משפחות חד - הוריות - על מנת לעודד נשים במגזרים אלה להצטרף למעגל העבודה מומלץ לפעול לתיקון החוק הקיים ולהעלות את תקרת השכר המזכה בקבלת הסיוע. תוך כדי קביעת קריטריונים שיתאימו למגזרים אלה.	חוק זה מעודד נשים אלה לעבוד בעבודות מזדמנות שלא מקנות להן זכויות סוציאליות. נשים ששהו במקלטים או במסגרת דומות שהפכו למשפחות חד הוריות בעקבות אלימות במשפחה, מקבלות קצבה מהביטוח הלאומי. הסיוע ניתן לאשה שאינה עובדת או שמשתכרת לא יותר מ - 1.500 ש"ח.	
	ע"פ הנורמות המקובלות במגזרים אלה האשה מוותרת על זכותה לקבל סיוע מהגורמים המקצועיים כדי לא להחשף לבושה משפחתית.	

העתקת מקום מגורים - להקים צוות היגוי שיתן המלצות לטיפול בבעיה. בצוות יקחו חלק מאנשי מקצוע שטיפלו בבעיות דומות במגזר הערבי והחרדי במטרה ללמוד מהנסיון שהצטבר במגזרים אלה.	המבנה החברתית במגזרים אלה אינו מאפשר לאשה להתנתק ממשפחתה המורחבת ולעבור למקום מגורים אחר כי הם רגילים לחיי קומונה. העתקת מגורים שבאה בעקבות סכסוכים משפחתיים מתקבלת כמרידה במוסכמות החברתיים. גם הקליטה במקום חדש כמעט בלתי אפשרית ומלווה בקשיים רבים.	
סיוע בדיור - לפעול להגדלת הסיוע שניתן באמצעות משרד השיכון בהשתתפות בשכר דירה למגזרים אלה תוך כדי קביעת קריטריונים שיתאימו למגזרים היחודיים.	ברוב המגזרים היחודיים כאשר האשה מתחילה בהליכי גירושים היא נחשבת למורדת והיא מאבדת את כל הסיוע המשפחתי. לאחר יציאתה מהמקלט היא נחשפת לבעיות כלכליות ונאלצת ברוב המקרים לחזור לבעלה ולמעגל האלימות.	
טיפול מיוחד בגירושין לאוכלוסייה אתיופית - לפנות לבית הדין הרבני בבקשה לא לכרוך את הטיפול בנושא גרושים בהמלצת המתווכים	בקרב העדה האתיופית נושא הגרושים מטופל ע"י מתווכים לפישור ולשלום בית הנקראים "השמגלות" באמצעות בית אצ'ין.	_____

וכאשר האשה אינה מעונינת בתווך זה. כמו כן לאפשר לפונות לבחור את דרכי הטיפול בבעיותיהן.	בתי הדין הרבניים מפנים כל בקשה הקשורה לגרושים למתווכים אלה. נשים שמגישות תביעות לגירושים נחשבות למורדות ועל כן המגמה היא להגיע לשלום בית בכל מחיר. תופעה זו כופה על הנשים להשאר במעגל האלימות.	

פרוייקט לנשים עם נכויות - פעולה בשני מישורים: א. להקים במרכז הארץ מקלט ייחודי לנשים עם מגבלות פיזיות שיכלול צוות רפואי מתאים לצרכים המיוחדים של אוכלוסייה זו. ב. ליצור תנאים לנשים עם מגבלות פיזיות במקלטים הקיימים בהתאם לחוק זכויות הנכים.	המקלטים הקיימים אינם ערוכים לקליטת נשים עם נכויות כגון: עיוורון או מגבלות פיזיות.	
הקמת מסגרת לנשים מוכות מכורות - להקים אגף ייחודי לטיפול בנושא האלימות במסגרת שקולטת נשים מכורות וילדיהן שהוקמה לאחרונה ע"י השרות לטיפול בסמים של משרד העו"ר.	המקלטים הקיימים כיום אינם ערוכים לקלוט נשים מכורות לסמים ולאלכוהול. נשים אלה אינן מסוגלות להשתלב במקלטים הקיימים. הם נתונות להפרעות נפשיות המקשות על אורח החיים במקלטים. יתרה מזו קליטתן של נשים אלה לפעמים פוגעת בתדמיתן של הנשים המאכלסות את המקלטים.	
פיתוח מסגרות ספציפיות למגזרים - להקים דירות מעבר או קלט, להקים מאגר של משפחות אומנה מקרב משפחות מכובדות, ומנהיגים מקומיים, להקים מקלט נוסף למגזר הערבי בדרום הארץ שיערך לקליטתן של משפחות מרובות ילדים.	המגזרים המיוחדים לא משתלבים במסגרות הרגילות וצריך לפתח עבורם שירותים ייחודיים המתאימים לצרכיהם.	
הקמת צוות נייד לעבודה עם המגזר הבדואי - להכשיר צוות מקצועי נייד שיעבור בישובי הבדואים יתן סיוע לאוכלוסייה המקומית. מודל ניסיוני זה יושם תחילה במגזר הבדואי - יש לשקול התאמתו למגזרים נוספים.	הבדואים גרים בחמולות שמפוזרות על פני שטחים נרחבים המקשים על מתן סיוע לאוכלוסייה.	

2.7 המלצות בנושא הערכת מסוכנות ופתרונות הגנה במצבי סיכון גבוה

המלצה	הסבר	עלות
פיתוח ושימוש בכלי להערכת מסוכנות - כל אנשי המקצוע העוסקים בתחום (שפורטו בטבלת המיפוי של ההחלטות המוצגת בדו"ח זה) ישתמשו בכלי אחיד להערכת מסוכנות.	הכלי כולל 2 חלקים: חלק ראשון - קצר, ממוקד, כללי ומתאים לכל אנשי המקצוע ולכל המקרים. חלק שני - ארוך, מקיף, יסודי ומתאים לאנשי המקצוע הקליניים כגון: פסיכולוגיים, עובדים סוציאליים, פסיכיאטריים.	_____
הכלי האחיד להערכת מסוכנות יעוגן בהנחיות/תקנות המשרדים הרלוונטיים	בכל משרד וגוף פורמלי שפועלים בו אנשי המקצוע אשר ישתמשו בכלי יעוגן השימוש בכלי בהנחיות, נהלים או תקנות פנימיות. חברי הועדה יפעלו לצורך ביצוע המלצה זו, איש איש במשרדו.	_____
כל אנשי המקצוע שאמורים להשתמש בכלי יעברו תהליכי הכשרה מסודרים לשימוש בכלי	ביצוע הערכת מסוכנות מחייב הכשרה תיאורתית ומעשית של אנשי המקצוע המבצעים. יש לבנות מערכת הכשרה שנותנת מענים לצרכים אלה. ההכשרה צריכה להינתן בשתי רמות: א. ידע בסיסי וב. ידע מקיף.	עלות מוערכת לשנה לכלי א': 150,000 ש"ח עלות מוערכת לשנה לכלי ב': 150,000 ש"ח סה"כ 300 אלף ש"ח
הועדה העוסקת בתיאום והצלבת מידע תתייחס באופן פרטני לכלי	לצורך ביצוע ההערכה נדרשים נתונים וידע שפעמים רבות לא עומדים לרשות המבצע. יש ליצור מנגנון מסודר של הסדרים להעברת מידע בהקשר זה. ראה דו"ח ועדת המשנה בנושא תיאום והצלבת מידע.	_____
הכלי יתוקף ע"י מחקר - משרד העבודה והרווחה יכין הצעת מחקר להערכת היעילות של כלי ההערכה והתוקף והמהימנות שלו.	ביצוע המחקר יערך ביחד עם התחלת שימוש בכלי ע"י אנשי המקצוע על מנת לא לעכב את המהלך שכן מדובר במחקר ארוך טווח שלו בעיות מתודולוגיות מורכבות ביותר. לאחר פרסום ממצאי המחקר יתוקן הכלי וישופר בהתאמה לתוצאות.	עלות מוערכת לביצוע המחקר: 200,000 ש"ח לשנה.
יתוגבר מערך ההגנה עפ"י תוכנית הועדה המוצגת להלן	על מנת שניתן יהיה לבצע הערכת מסוכנות יעילה יש להתאים את פתרונות ההגנה בשטח להיקפים ולצרכים שיווצרו כתוצאה ממהלך אינטנסיבי. לשם כך המליצה הועדה על שורה של פתרונות הגנה. חלקם תגבור של מערכות ושירותים קיימים וחלקם פתרונות חדשים.	חסר

2.8 המלצות בנושא אחזקת נשק צבאי ואזרחי

המלצה	הסבר	עלות
עדכון נוהלים בנושא נשק אזרחי - ירוענו ויעודכנו נוהלים קיימים ויאומצו נוהלי העבודה החדשים שגובשו בועדה (להעברת מידע ולצעדים נדרשים בעקבות כך)	בין משטרת ישראל, משרד הבריאות, משרד העבודה ומשרד הפנים.	1) משרד העבודה והרווחה - 1.5 תקן. 2) משרד הפנים -המחלקה לרישוי ופקוח - א) הן דו"ח ועדת כהן והן בחינה ארגונית שנערכה בשנת 1998 מצביעים על הצורך תגבור משמעותי של כוח אדם במחלקה לרישוי ופקוח - סדר הגודל נע בין 14-22 תקני כוח אדם.
ביצוע מיידי של התליית נשק - כל פניה של משטרת ישראל, משרד הבריאות ומשרד העבודה בדבר התליית רשיון אישי לנשיאת נשק תבוצע מיד על ידי פקידי רישוי כלי ירייה.	החשש למסוכנות בהחזקת כלי הנשק הינה העילה לצעדים שינקטו לאלתר כאשר במקביל תתבצע מערכת בדיקות (או הליך פלילי) שבעקבותיה תתקבל החלטה סופית בנושא.	
תוקם ועדת ערר נוספת (על פי חוק כלי ירייה) במשרד הפנים - שתבחן החזרת הרשיון לכלי ירייה לאדם שרשיונו הותלה או בוטל ואשר נסתיימו ההליכים כנגדו (או חלפה תקופת ההתליה).	ועדה זו הנה ועדה השונה מועדת ערר הנהוגה כיום במשרד הפנים ואשר עיקר תפקודה בדיקת עררים על בקשות לקבלת רשיון שסורבו על ידי פקיד רישוי כלי ירייה.	
תמשך המדיניות המצמצמת לעניין התבחינים	בהתלבטות הועדה בין צמצום נוסף של התבחינים לבין השארת התבחינים הקיימים אשר משקפים זה מכבר מדיניות מצמצמת הוחלט להשאיר את התבחינים הקיימים.	
הועדה תדון בנושא "תום עילה" בשלב השני של עבודתה	המלצות יועברו בדו"ח השני של הועדה	

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

3. דו"חות ועדות המשנה

3.1 דו"ח ועדת המשנה לבחינת דרכי שיתוף הפעולה התיאום וההפניה ברמה המקומית

1. שמות חברי ועדת המשנה ותפקידם

א. לובלסקי מאשה - יועצת השר לביטחון הפנים, יו"ר
ב. גורן סימה - יו"ר המחלקה למעמד האישה, ויצ"ו ישראל
ג. הרמל יעל - פקידת סעד ראשית לסדרי דין, משרד העבודה והרווחה
ד. לב ארי רונית - מנהלת המחלקה לטפול ולמניעת אלימות במשפחה, נעמת
ה. לירן נעמי - מנהלת הרשות לקידום מעמד האישה - משרד רוה"מ
ו. נחשון גליק ציפי - מפקחת ארצית, אלימות במשפחה בשרות לרווחת הפרט והמשפחה, משרד העבודה
ז. פלאי אביבה - מנהלת שרות המבחן למבוגרים, משרד העבודה והרווחה

ח. פסח נירית - ראש תחום בריאות כללית, השרות הארצי לעבודה סוציאלית, משרד הבריאות
ט. צימרמן שוש - מפקחת אחראית על מניעת התעללות בילדים שפ"י משרד החינוך
י. רזניק רות - מנכ"ל עמותת לחימה באלימות נגד נשים
יא. שי רבקה - מנהלת אגף ילדים, אמהות ומזונות, המוסד לבטוח לאומי
יב. שנבל חיותה - מנהלת השרות לטיפול בנשים ונערות, משרד העבודה והרווחה

2. ***דרכי עבודת ועדת המשנה***

ועדת המשנה לבחינת דרכי שיתוף הפעולה, התאום והפנייה ברמה המקומית התכנסה וקיימה ארבע ישיבות.
בישיבה הראשונה בתאריך 13.5.98 הוחלט על דרכי עבודת הועדה וסוכם כי לצורך גיבוש מסקנות לגבי הצורך בשיתוף הפעולה ברמה המקומית תתקיים ישיבת ועדת המשנה באחת מהרשויות המקומיות בשיתופם של כל הגורמים ברשות המקומית אשר עוסקים באלימות במשפחה, הרשות המקומית שנקבעה הייתה כפר-סבא.
בתאריך 15.6.98 התקיימה ישיבת ועדת המשנה בכפר-סבא, ובה הציגו כל הגורמים המקומיים את שיתוף הפעולה הקיים ביניהם ברמה במקומית וכן את הקשיים והבעיות.
בתאריך 2.6.98 ולאחר הדיון בכפר סבא החליטה ועדת המשנה על הגדרת המטרות ויצירת המודל לשיתוף הפעולה באמצעות הקמת ועדות היגוי מקומיות וכן ועדות טיפול מקומיות.
בתאריך 22.7.98 הובאו כל הסכומים לפני ועדת המשנה והתקבלו על ידה לקראת העברתם לדיון במליאת הועדה הממשלתית לטיפול בבעיות האלימות במשפחה.

3. ***תיאור מצב קיים***

מזה כ- 25 שנים עוסקים במדינת ישראל בהתמודדות בתופעה של נשים מוכות ואלימות במשפחה.
פעילות רבה נעשתה ע"י גורמים ממשלתיים, הכנסת וארגונים וולונטריים.
עברנו כבר דרך ארוכה בחקיקה, בדרכי הטיפול ושיפור איכות הטיפול, בהעלאת המודעות ובפתוח שירותים כמו מרכזים למניעת אלימות ומקלטים.
עדיין אנחנו עומדים בפני התופעה כי רק כ- 10% מאוכלוסיית הנשים המוכות פונה לגורמים הטיפוליים או הממונים על האכיפה ויותר אנחנו מתוודעים למציאות כי פתיחת תיק במשטרה הנו בבחינת רק ראשית הדרך וכי פתרון בעיותיה של אישה מוכה עלול להמשך שנים בתהליך ההתמודדות עם קבלת גט, חלוקת רכוש, סדרי ראיית ילדים וכד'.
ובעוד שבמישור הארצי נוצרים דפוסים של שיתוף פעולה הרי שברמה המקומית אין הגדרות והחלטות מחייבות למודלים של שיתוף פעולה.

בדו"ח ועדת קרפ בנושא מדיניות חקירה תביעות ומשפט בעבירות אלימות במשפחה ואלימות בין בני זוג מיום 25.10.89 בע"מ 51 לדו"ח סעיף 4, מומלץ על ייזום מודלים ניסיוניים נקודתיים למציאת דרכי עבודה משותפות החל משלב התלונה ועד לסיום ההליך המשפטי ואף אחריו.
מומלץ אף שהמודלים הניסיוניים שילוו במחקרי הערכה אשר יאפשרו בדיקת יישומם בהיקף מחוזי או ארצי.
מתוך הדו"ח: "... עם זאת ממליץ הצוות על ייזום מודלים ניסיוניים נקודתיים (דוגמת המודל הניסיוני שנעשה לפני מספר שנים במשטרת מסובים) למציאת דרכי עבודה משותפות בין המשטרה לעובדים סוציאליים וגורמי טפול אחרים (ביניהם מערכת הרפואה הציבורית) למן שלב התלונה ועד לסיום ההליך המשפטי ואף לאחריו, כן מומלץ לייזום בין היתר, מודל ניסיוני מקומי לארגון מתנדבות מקרב צוות נשות המקלטים, ארגוני הנשים, וארגוני התנדבות אחרים, שתוכלנה בתאום עם המשטרה ללוות נשים מוכות ליווי מסייע, החל משלב התלונה במשטרה ולאורך כל שלבי הטיפול בתלונה, מומלץ שהמודלים הניסיוניים ילוו מחקרי הערכה שיאפשרו בדיקת בהיקף מחוזי או ארצי.

בדו"ח הועדה הבין משרדית לשיפור הסדרי ההגנה על נשים מוכות - אלימות במשפחה (ינואר 95 - ינואר 96) שהוגש ע"י שלמה מדינה יו"ר הועדה ויעל הרמל מרכזת הועדה, בע"מ 12 סעיף ב' נכתב כי "הועדה רואה חשיבות בהקמת וועדות היגוי עירוניות על בסיס קבוע הועדות יכללו את כל הגופים הפורמליים והבלתי פורמליים אשר להם נגיעה לבעיית האלימות במשפחה" .
בנספח מס' 3 מובא מודל להקמת ועדת היגוי מקומית בניתוח יישום דו"ח הועדה הבין משרדית הנ"ל ב- 1998 נאמר בסעיף 10 כי טרם הוקמו ועדות היגוי עירוניות כפי שהומלץ ב- 1996.
אנו רואים איפה כי מ- 1989, ועדת קרפ ודרך 1995, ועדת מדינה - הרמל, טרם יושמה ההמלצה להקמת ועדות היגוי מקומיות למרות שבכל בדיקה ומחקר הועלה הצורך כחלק מהפתרון להתמודדות עם בעיית האלימות כנגד נשים. הגיעה העת ליישם בצורה מחייבת המלצות אלו כעליית מדרגה לקראת העשור הבא והאלף הבא.

4. מטרות

תופעת האלימות במשפחה, הטפול בה ומניעתה אינם מענינו של שרות או משרד אחד, וכבעיה חברתית בוערת מחייבת מעורבות, שתוף פעולה והתחברות של כל הגורמים הרלבנטיים ברמה המקומית.

שתוף הפעולה ברמה המקומית יביא ל:

א. מודעות לעבודתם של כל הגורמים בקהילה.
ב. ייעל את העבודה.
ג. ימנע כפילויות.
ד. ישפר את נהלי העבודה והטפול ואף יביא לקיצור תהליכים.
ה. יאפשר להגיע למספר רב של מטופלים.
ו. ייאגם משאבים.
ז. יאפשר לעקוב ולטפל במקרים "הנופלים בין הכיסאות".
ח. ימנע את תחושת הבדידות של האישה המוכה, כאילו אין לה כתובת.

5. המלצות

הועדה רואה כחשיבות עליונה בהקמת ועדת היגוי מקומית בכל רשות מקומית כדי ליצור נהלי עבודה משותפים, לתאם ולהפנות מקרים הסובלים מאלימות במשפחה לכתובת טיפולית נגישה, זמינה ומיידית בהתאם למודל הבא:

הקמת ועדת היגוי מקומית אשר תפקידיה יהיו:

* קבלת מידע והעברת מידע על תופעת האלימות במשפחה.
* חשיפת המידע לאוכלוסייה הנזקקת.
* יצירת מודל לעבודה משותפת ברמה המקומית.
* שפור הסדרי עבודה ובניית נהלים והסדרים.
* היכרות בין הגורמים השונים בקהילה.
* שיפור נהלי הביורוקרטיה וקיצורם.
* תיאום הפעלת מערך מתנדבים / מלווים.

חברי ועדת ההגוי המקומית

* יו"ר - ראש הרשות המקומית
* מרכז - מנהל מחלקת / אגף הרווחה או עובד בכיר אחר במחלקה.
* האחראי/ת על נושא האלימות במשפחה במחלקה לשירותים חברתיים ו/או עו"ס לטיפול בנשים במחלקה.
* פקיד סעד לסדרי דין מהמחלקה לש"ח.
* פקיד סעד לחוק הנוער (במידת הצורך).
* נציג תחנת המשטרה המקומית.
* נציג סניף הביטוח הלאומי המקומי.
* נציג מחלקת החינוך / שפ"י המקומי.
* נציג התחנה לבריאות הנפש / משרד הבריאות.
* נציג בית חולים / קופ"ח מקומי.
* נציג משרד השיכון / החברה המשכנת.
* נציג שרות המבחן למבוגרים (ולנוער בהתאם לצורך).
* נציג המקלט (אם קיים ברשות).
* מנהל המרכז למניעה וטפול באלימות במשפחה (אם קיים ברשות).
* נציגי ארגונים וולונטריים פעילים בקהילה.
* מפקחי המשרד מהמחוז (פרט ומשפחה, ילד ונוער, השרות לנשים).
* בישובים גדולים מומלצת השתתפות נציגי הלשכה לסיוע משפטי.

מפגשי ועדת ההיגוי המקומית

הועדה תתכנס בפורום הרחב 3-4 פעמים בשנה, מצופה כי בתחילת פעולת ועדת ההיגוי יתקיימו מפגשים תכופים יותר ובהמשך (לאחרי שיתגבשו נוהלי העבודה) יתקיימו המפגשים בתדירות של 3-4 פעמים בשנה.

אחת לשנה תדווח ועדת ההיגוי המקומית לגורם אשר יקבע ע"י משרד העבודה והרווחה ולראש הרשות המקומית.

כמו כן, יועבר דיווח חד שנתי לועדת ההגוי הבין משרדית.

ייזום השתלמויות

ועדת ההגוי המקומית תיזום פעמים בשנה מפגשים רב מקצועיים בהם ייקחו חלק כל המטפלים בתחום האלימות במשפחה ברמה המקומית: עו"סים, קציני מבחן, פקידי סעד, עו"סים מהמרכז לטיפול באלימות במשפחה, שוטרים, מורים, יועצים חינוכיים, אחיות טיפת חלב, אחיות בחדרי מיון, רופאים, עובדי הבטוח הלאומי ומשרד השיכון.
במסגרת מפגשים אלה ממומלץ כי יוזמנו אנשי מקצוע ומומחים מתחום האקדמיה והמחקר.
כמו כן תיזום ועדת ההיגוי המקומית מפגשים בינשרותיים להיכרות מקרוב ולמידה משותפת במסגרות השונות (מפגשים יוכלו להתקיים במקלט לנשים מוכות, בחדרי מיון בבתי חולים, במחלקה לשירותים חברתיים בתחנות המשטרה וכד').

הועדה ממליצה כי יוכרז על הפעלת ועדות ההיגוי המקומיות בכל הרשויות המקומיות בארץ, אולם התקצוב יבוצע בצורה הדרגתית ובלווי מחקר הערכה מתאים.

עפ"י התוכנית המוצעת יש לשקול הפעלת תכנית ניסיונית משותפת עם המחלקה למפעלים מיוחדים במוסד לביטוח לאומי למשך 18 חודשים: הפעלת התכנית ב30- יישובים (בפריסה הטרוגנית, ערים גדולות, ערים בינוניות, מועצות מקומיות, מועצות אזוריות, רשויות מהמגזר החרדי ורשויות מהמגזר הערבי והבדווי).
תכנית משותפת עם המחלקה למפעלים מיוחדים תלווה במחקר הערכה במשך תקופת הניסוי ותאפשר הגשת מסקנות המחקר בתום המועד.

ועדת טיפול מקומית

בנוסף לועדת ההגוי המקומית תוקם בכל רשות מקומית ועדת טיפול אשר תתכנס בתדירות גבוהה יותר.
ועדת הטיפול המקומית תטפל בכל המקרים החריגים ("הנופלים בין הכיסאות") ותחבר בין כל הגורמים המטפלים הרלבנטיים למקרה ספציפי ובהתאם לצורך.
הועדה תהיה רשאית לזמן בכל פעם גורמים מהקהילה עפ"י סדר יומה.

חברי ועדת הטיפול המקומית שבראשם יעמוד כ- CASE MANGER העו"ס מהמחלקה לשירותים חברתיים, יעסקו במקרים פרטניים עד למציאת פתרון הולם בממדים הרב מקצועיים ורב תחומיים.

הועדה תנתח אירועים חריגים אשר התרחשו בישוב ותדווח אחת לחצי שנה ברמה העקרונית לועדת ההגוי המקומית.
ועדת הטיפול תבצע מעקב אחרי מקרים שנמצאים או היו בטפולה ותתכנס לפחות אחת לחודש.

המשך פעילות ועדת המשנה הבינמשרדית

מומלץ כי ועדת המשנה הבין משרדית לבחינת דרכי שיתוף הפעולה, התיאום וההפניה ברמה המקומית תמשיך לפעול כועדה קבועה במסגרת מליאת הועדה הבינמשרדית ותתכנס לפחות פעמיים בשנה במטרה:

א. לעקבו אחר יישום המלצותיה.
ב. לבחון מחדש את ההמלצות והתאמתן לצרכים בשטח.
ג. כדי להמשיך ולפקח על תוכניות והמלצות.

משרד העבודה והרווחה יקבע את השרות והממונה ברמה הארצית והמחוזית לפקוח הדרכה ומעקב אחרי הפעלת ועדות ההגוי והטיפול המקומיות.

עלויות

א. ריכוז הועדה המקומית יעשה ע"י עו"ס המיומן בנושא אלימות במשפחה ו/או אלימות כלפי נשים.
ריכוז הועדה יחייב את העו"ס בתוספת של 5-10 שעות בשבוע, ולכן מומלץ לתגבר את כוח האדם במחלקה לשירותים חברתיים ב- 0.25 משרת עו"ס (מוערך בכ- 30,000 ש"ח) בשנה וכן בתגבור שירותי מנהל בכ- 20,000 ש"ח בשנה. ס"ה יידרש כאן תקציב של כ- 14 מיליון ש"ח.

ב. הועדה המקומית אמורה להפיק ולהפיץ חומר הסברה לאוכלוסייה בקהילה לגבי השירותים וההסדרים המקומיים. הפקת עלון מידע יחייב תקציב של בין 10,000 - 30,000 ש"ח בשנה בהתאם לגודל הרשות.
התקציב הכללי הנדרש לנושא זה מוערך בכ- 5 מיליון ש"ח.

ג. לצורך הפעלת ימי העיון ברמה המקומית במתכונת של שני ימי עיון בשנה, ידרשו כ- 6,000 ש"ח לכל רשות מקומית ובס"ה כ- 1.5 ש"ח.

סה"כ התקציב השנתי המוערך הוא כ- 20 מיליון ש"ח.

3.2 ועדת משנה לענייני חקיקה בתחום האלימות במשפחה

1. ***חברי הוועדה***

ח"כ יעל דיין - יו"ר הוועדה לקידום מעמד האישה.
גב' דליה איש שלום - ממונה על חקיקה פלילית, משרד המשפטים.
סנ"צ מלכה סופר - ראש מדור נפגעי עבירות, משטרת ישראל.
גב' יעל הרמל - פקידת סעד ראשית לסדרי דין, משרד העבודה והרווחה.
גב' אביבה פלאי - מנהלת שרות המבחן למבוגרים, משרד העבודה והרווחה.
עו"ד רבקה מקייאס - שדולת הנשים.

2. ***דרכי עבודת ועדת המשנה***

ועדת המשנה קיימה ארבע ישיבות בהן נכחו מרבית החברים וכן מוזמנים ממנהל בתי הדין הרבניים, הנהלת בתי המשפט, הביטוח הלאומי, משרד העבודה והרווחה ונציגות ארגוני נשים. נציגים אלו התבקשו לדווח לוועדת המשנה על אופן הטיפול של המוסדות השונים בקורבנות האלימות במשפחה, על מנת לאפשר לוועדה לאתר בעיות שפתרונם יתאפשר רק באמצעות חקיקה. הדיווחים לוועדת המשנה נמסרו בע"פ ע"י המוזמנים.

3. ***הנושאים אשר נידונו***

אכיפת חקיקה קיימת: החוק למניעת אלימות במשפחה, חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה ומעצרים).
נושאים המצריכים תיקוני חקיקה.
נושאים שפתרונם אפשרי בהנחיות או נהלים.

בעקבות בדיקת המצב בשטח התגבשה בוועדה העמדה כי בשלב זה לאור התיקונים הרבים שנעשו בחוק בשלוש השנים האחרונות, אין בשלב זה צורך בתיקוני חקיקה רבים, וכי את מרבית הבעיות ניתן לפתור ע"י שיפור האכיפה של חקיקה קיימת או באמצעות תקנות.
להלן פירוט הנושאים:

I. אכיפת חקיקה קיימת:

1. עמימות המונח "עבירת אלימות" לעניין סמכויות המעצר הקבועות בסעיפים 21 (א) (1) (ג) (5) ו- 23 (א) (5) (ה) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו - 1996.

הועלה חשש כי המונח "עבירת אלימות" עלול להתפרש בצמצום בכל הנוגע לסמכויות המעצר על פי הסעיפים הנזכרים לשוטר (לפני אישום) ולבית משפט (אחרי אישום), באופן שעבירות כגון: עבירות איומים, שמעשה אלימות פיזית אינו נמנה על היסוד העובדתי שהוא תנאי להתהוותן, לא יתפרשו כעבירות היוצרות חזקת מסוכנות לצורך סמכויות המעצר האמורות.

נטייתה של ועדת המשנה הייתה שלא להמליץ על תיקון סעיפי החוק הנזכרים, מתוך הנחה שכל הגדרה חלופית ל"עבירת אלימות", לא תשרת טוב יותר את מטרת המחוקק - היינו מתן ביטוי רחב ככל האפשר לתחום העבירות בין בני משפחה, שראוי שיקיימו את חזקת המסוכנות, וכי מאידך, ייתכן ש"כל המוסיף" בעניין זה "גורע" מכר הפרשנות הנרחב שההגדרה הנוכחית מאפשרת לבתי המשפט.

גישה זו של תת הוועדה קיבלה חיזוק בפסיקת בית המשפט העליון (בש"פ 4273/98 גולן נגד מדינת ישראל) מחודש יולי. בית המשפט אישר מעצר עד תום ההליכים נגד אדם שהואשם בעבירות איומים, הטרדה וסחיטה כלפי גרושתו, שלא כללו מעשי אלימות פיזית. בא כוחו של העורר טען שהעבירות האמורות אינן נכללות בגדר העבירות היוצרות חזקת מסוכנות - דהיינו עבירות "אלימות", וטענתו נדחתה.

בית המשפט דחה את הערר ובפסקה 7 לפסה"ד קבע: "... בעת האחרונה אנו עדים לתופעה קשה וחמורה של סיכון חיי נשים בידי בעליהן, עד כדי קפידת פתיל חייהן על ידם, על רקע סכסוכים בין בני הזוג. כאשר רעה חולה זו פשתה במקומותינו ונשים פגיעות וחשופות לסכנת חיים מצד בעליהן, שומה על בתי המשפט להרחיק את מקור הסכנה מן האישה, המהווה את מטרת האיומים, על ידי מעצר עד תום ההליכים נגד הנאשם, אם שוכנע בית המשפט במסוכנותו".

למרות האמור ועדת המשנה ממליצה לחייב בנושא זה מערך הסברה לשוטרים המקבלים תלונות ולשופטים - על מנת להביא לידיעתם את המשמעות הרחבה של המונח "עבירת אלימות" כמהווה עילה למעצר, וזאת בהתאם לתיקונים האחרונים לחוק למניעת אלימות במשפחה.

2. רתיעתם של עובדי הרווחה לדווח למשטרת ישראל על אלימות במשפחה, כדי שהמשטרה תשקול טיפול במקרה.

הדעה שהתגבשה בוועדת המשנה הייתה כי דיווח אינו אסור על פי חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א - 1981, היות שאינו בבחינת "פגיעה בפרטיות" האסורה על פי סעיפים 2 ו - 5 והמהווה עוולה אזרחית על פי סעיפים 2 ו - 4 לאותו חוק. אפילו תאמר שדיווח כאמור הוא בבחינת "פגיעה בפרטיות" כהגדרתה בסעיף 2 לחוק האמור, הרי לכאורה דיווח למשטרת ישראל שמטרתו הגנה על שלומו של אדם, בא בגדר ההגנה הקבועה בחוק האמור לנאשם או לנתבע שפגע בפרטיותו של זולתו "לשם מלוי חובה מוסרית או חברתית המוטלת על הפוגע" (ר' סעיף 18 (2) (ב)לחוק האמור).
יתר על כן דיווח של עובד סוציאלי למשטרה בעניין אלימות בין בני משפחה ללא הסכמתם, אינו בבחינת גילוי אסור של סוד מקצועי, והוא כלול לכאורה באחד החריגים המפורשים לחובת הסודיות של עובדים סוציאליים - סעיף 8 (א)(4) לחוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ז - 1996 - לפיו חובת לא חלה כש"הגילוי דרוש לשם מניעת פגיעה באדם שעליו המידע או באדם אחר" (ההדגשה אינה במקור).

לפיכך הדעה הכללית בוועדת המשנה הייתה, כי אי- הדיווח של מטפלים עובדי רשויות הרווחה למשטרת ישראל איננה נובעת ממחסום חוקי, והדרך לפתרונה איננה בתיקון חקיקה אלא בפעולות הסברה, בקרב עובדי רשויות הרווחה.

ב. נושאים שפתרונם אפשרי באמצעות תיקוני חקיקה:

1 . יישום הוראות סעיפים 2 (א) ו- 6 לחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א - 1991
סעיף 2 (א) לחוק האמור, מסמיך את בית המשפט, עם מתן צו הגנה או במועד מאוחר יותר, להורות למחוייב על פי הצו לתת התחייבות שיקבל טיפול מגורם שיקבע בית המשפט. סמכות זו מותנית בכך שיוגש לבית המשפט תסקיר פקיד סעד, לפי סעיף 6, ושבית המשפט נוכח שהמחויב מתאים לטיפול, מסכים לטיפול ומבין את תנאיו וכי קיימת מסגרת לטיפול בו. התנאי הזה נועד למנוע התחייבות בלתי רצינית של בני משפחה אלימים ללכת לטיפול. הרעיון הוא שגורם מקצועי, אחראי ואובייקטיבי, יבחן אם אכן יש מקום לטיפול ואם אכן יש נכונות אמיתית של המחויב ע"פ הצו לקבל טיפול, בטרם יורה בית המשפט על מתן טיפול לו.

מתברר שתנאי זה יוצר קושי מעשי להורות על טיפול במחויבי צווי ההגנה , היות שפקידי הסעד עמוסים לעייפה, ואינם עומדים בסדר הזמנים שבתי המשפט קובעים להם. השילוב שהמחוקק בזמנו, שאף לעודדו - של טיפול - בצל צו ההגנה - איננו מתאפשר בפועל, בשל הסחבת במערכת, והסיכוי - אם קיים - לטיפול יעיל, אובד.

רוב חברי ועדת המשנה הסכימו כי יש לתקן את החוק כך, שכתחליף לתסקיר פקיד הסעד יוסמכו גם גורמים נוספים לתת חוות דעת בעניין התאמתו של המחויב ע"פ צו לטיפול, הבנתו את תנאיו והימצאות מסגרת מתאימה לטיפול בו. אלא שיש להיזהר מאוד בהרחבה זו, על מנת שלא להסמיך גורמים אינטרסנטיים להמליץ על טיפול. הועלה רעיון של הסמכת מרכזים למניעת אלימות במשפחה בפיקוח משרד העבודה והרווחה לתת חוות דעת כאמור

לבית המשפט. רעיון נוסף הוא הסמכת מספר גופים או בעלי מקצוע בידי שר העבודה או בידי מי מטעמו לצורך מתן חוות דעת כאמור.

2. <u>תיקון מצב דברים לפיו בית המשפט נמנע מלתת צו הגנה, מבלי לשמוע טיעון בע"פ של המבקשת</u>
מדובר במצבים בהם נדחית בקשה למתן צו הגנה, שלא במעמד אף אחד מהצדדים אלא לאור האמור בתצהיר המבקשת ובמסמכים הנלווים אליו - אם ישנם, והדחייה נעשית מבלי שבית המשפט שומע באופן בלתי אמצעי את המבקשת או בא כוח מטעמה.

ועדת המשנה ממליצה לתקן את החוק או לחילופין לקבוע נהלים, באופן שלא תדחה בקשה לצו הגנה מבלי לשמוע טיעון בע"פ של המבקשת או בא כוחה.

3. <u>בעייתיות בתשלום קצבאות שונות ע"י המוסד לביטוח לאומי לקורבנות אלימות</u>
ועדת המשנה הזמינה נציגי המוסד לביטוח לאומי כל מנת לדון במצב הכלכלי של נשים הנתונות לאלימות במשפחה (נשות אסירים, נשים השוהות במקלטים ו/ או בדירות קלט ושנים מסורבות מזונות). סוכם עם נציגי הביטוח הלאומי שהם יגישו לועדת המשנה ולמליאת הוועדה שהנושא הועלה בפניה רשימה מעודכנת של הזכאויות השונות (הבטחת הכנסה וחלופת מזונות).

על פניו, נראה כי יש צורך בתקנות ואולי אף בחקיקה כדי לגשר על פער הזמנים שנוצר בין מועד הזכאות ומועד קבלת הקצבה. הוועדה חשבה שמן הראוי שלשכת הרווחה המטפלת תיידע את האישה ותעזור לה ביחס לזכויותיה בביטוח הלאומי.

הוועדה ממליצה כי נושא הקצבאות יבחן לעומק שכן במצב הקיים נותרים הקורבנות ללא מקורות הכנסה ונוסף סבל על סבלן.

ג. נושאים שפתרונם אפשרי באמצעות הנחיות ונהלים

1. <u>זירוז ההליכים בערכאות משפטיות בתיקים בהם קיימת בעיית אלימות במשפחה.</u>
מבדיקת ועדת המשנה עולה כי המשטרה והפרקליטות האיצו את הטיפול בתיקי אלימות במשפחה, אולם קיימת בעיה ממשית בטיפולן של הערכאות המשפטיות בתיקים אלו. הרב בן דהאן, מנהל בתי הדין הרבניים, הביע את נכונותו להעביר לדיינים נוהל לזירוז הטיפול בתיקים שבהם יש מרכיב אלימות, אם נראה שיש ממש בטענה. עקרי טיוטת הנוהל שהוכן על ידו להערותינו ורצ"ב כנספח לדו"ח זה הם כדלקמן:

I) קביעת תקופה מרבית לדיון בתיקי גירושין שנפתחו ע"י נשים ובהם תלונות על מעשי אלימות מצד בעליהן העומדת על 15 ימים מיום הגשת התביעה, אם מתרשם אב בית הדין "שיש דברים בגו", או על 30 ימים אם אב בית הדין אינו סבור כי המקרה דחוף.

II) קיום הדיונים בתיק כאמור לעיל ברצף, באופן שהזמן שיחלוף בין דיון לדיון לא יעלה על 21 ימים, אם שוכנע בית הדין "שיש רגליים לדברי האישה".

III) פסק הדין בתביעה כאמור לעיל יינתן לא יאוחר מ - 7 ימים מיום גמר הדיונים.

נוהל חדש זה, יהווה להערכת חברי ועדת המשנה שיפור ניכר, היות ומדיווחו של הרב בן דהאן עולה כי הממוצע הארצי של הזמן החולף מהגשת תביעת גירושין ועד למועד הדיון הראשון הוא כ - 100 ימים, וזהו גם הממוצע הארצי של הזמן החולף בין דיון לדיון.

בכל האמור לזירוז ההליכים בערכאות אזרחיות - בתי המשפט למשפחה - בכל הנוגע להליכים למזונות או להחזקת ילדים שמעורבים בהם בני משפחה אלימים, בתי משפט השלום והמחוזי - בכל הנוגע להליכים פליליים, נגד מי שנהגו באלימות כלפי בני משפחותיהם; הודיע עו"ד רמי רובין, נציג הנהלת בתי המשפט, לוועדת המשנה בעקבות דיוניה, כי נשיא בית המשפט העליון יוציא הנחיה לנשיאי בתי המשפט לפיה עליהם לשקול בחיוב בקשות לזירוז דיונים במסגרת תיקים הקשורים למקרי אלימות במשפחה. ר' מכתבו בנספחים לדו"ח זה.

ועדת המשנה ממליצה כי מידת האפקטיביות של ההנחיות הנזכרות לעיל בבית המשפט ובבתי הדין תבחן במהלך תקופת ניסיון של כחצי שנה. היה ולא יחול שינוי במהירות טיפולן של הערכאות המשפטיות בתיקי האלימות השונים, ועדת המשנה מציעה לקבוע בחקיקה מתן עדיפות לתיקי אלימות במשפחה. בנוסף ועדת המשנה ממליצה כי בכל האמור לטיפולם של בתי הדין הרבניים יתקיים הליך מיידי במקרים בהם בן הזוג נמצא במאסר בגין עבירות אלימות נגד האישה.

2. <u>יידוע ושיתוף בת זוג של אסיר, המרצה מאסר בגין עבירת אלימות כלפיה, בעניין חופשות האסיר ו/או שחרור מוקדם.</u>

ועדת המשנה דנה בהרחבה בפרובלמטיקה הכרוכה באי יידוען של קורבנות אלימות מצד בן משפחתן לגבי שחרורו מאסר משתי בחינות:

1. הצורך במסירת הודעה לבת הזוג מבעוד מועד, על השחרור הצפוי, על מנת שתוכל להיערך בהתאם, להגן על עצמה. הודעה כזו יש למסור לא רק בטרם משתחרר אסיר כאמור, לחופשה או לשחרור מוקדם אלא גם לפני שחרורו ממאסר אותו רצה במלואו.
2. שמיעת קולה של בת הזוג בטרם תתקבל ההחלטה בדבר שחרור האסיר לחופשה, או בדבר שחרורו מן הכלא אחר שנשא 2/3 מתקופת המאסר - שמיעת עמדתה בעניין, הערכתה בדבר מידת הסכנה הנשקפת לה ו/או לילדיה כתוצאה משחרור האסיר, התנאים שהיא סבורה שיש להגביל בהם את החופשה או השחרור המוקדם, על מנת להגן עליה ו/או על ילדיה.

עבודתן של 'הוועדות למניעת גילוי עריות' של משרד העבודה והרווחה, המופקדות על יידוע קורבנות גילוי עריות לגבי מועדי חופשה ותאריכי שחרור מוקדם, וכן עוסקות בהערכת רמת המסוכנות של האסיר ובפיקוח על הקשר בין גורמי הרווחה השונים לבין הקורבן, נידונה בהרחבה בישיבות ועדת המשנה.

ועדת המשנה ממליצה להסמיך את הוועדות האמורות לדון בעניינם של אסירים המרצים מאסר בשל אלימות כלפי בני משפחתם. מן הראוי לציין בהקשר זה, כי במקרים מיוחדים דנות ועדות אלו באסירים המרצים מאסר בגין העבירות האמורות גם כיום. מוצע כי לעניין האסירים האלימים כלפי בני משפחותיהם, ידונו הוועדות בהרכב שיכלול מפקח פרט ומשפחה ממשרד העבודה והרווחה, פקיד סעד ראשי לסדרי דין, ונציגים בכירים של שרות בתי הסוהר ושרות המבחן למבוגרים.

יישום המלצה זו כרוך, להערכת ועדת המשנה, בתוספת של ארבע משרות בכירות למשרד העבודה והרווחה, בתוספת משרה קבועה של מזכיר ארצי לוועדות, שידאג לכינוסן ולהעברת מסמכים לעיונן לקראת הדיון, ובתוספת של 5 משרות של עובדים סוציאליים לשרות בתי הסוהר.

3.3 <u>דו"ח ביניים - ועדת משנה לאיסוף וריכוז מידע</u>

1. <u>חברי ועדת המשנה</u>

יעל הרמל	- פקידת סעד ראשית לסדרי דין, משרד העו"ר - **יו"ר ועדת המשנה**
חנה אטקס	- שרות המבחן למבוגרים, משרד העו"ר.
אל"מ יגאל דוכן	- רמ"ח ארגון , צה"ל.
עו"ד חנה זיכל	- הלשכה המשפטית , משרד הפנים.
אהובה טלמון	- מנכ"ל לנ"י.
מיכל כפרי	- יועצת שרת התקשורת, משרד התקשורת.
רננה לוי	- יועצת השר לפניות הצבור - משרד הבריאות.
ד"ר שלום ליטמן	- סגן מנהל השרות לבריאות הנפש, משרד הבריאות.
רפ"ק דינה מרום	- קצינת נפגעי עבירות, משטרת ישראל.
יעקב עמית	- מנהל המחלקה לרישוי ופיקוח כלי ירייה, משרד הפנים.
עו"ד שרונה צירין	- הלשכה המשפטית, משרד הבריאות.
רות רזניק	- מנכ"ל ל.א. לחימה באלימות נגד נשים.
רבקה שי	- מנהלת אגף ילדים, אמהות ומזונות, המוסד לביטוח לאומי.
חיותה שנבל	- מנהלת השרות לנשים ונערות, משרד העו"ר.

<u>הצטרפו לחלק מדיוני הועדה</u>

דובי גזית	- מנהל המנהל לשירותי חירום ותפקידים מיוחדים, משרד הפנים.
עו"ד איילת הומינר	- הלשכה המשפטית, משרד העבודה והרווחה.
דניאלה נהון	- מנהלת המחלקה למידע והערכה בשרותי ברה"נ, משרד הבריאות.

2. ***דרכי העבודה בועדת המשנה***

ועדת המשנה קיימה עד כה 4 מפגשים: 3/6/98, 25/6/98 , 16/7/98 , 13/8/98
מצ"ב פרוטוקולים של הישיבות.
ועדת המשנה התאפיינה בשיתוף פעולה מלא ונכונות לסיוע מצד כל חבריה. בין השאר הסתייעו חברי הועדה ביועצים משפטיים במשרדיהם והכינו חומר משפטי ומסמכים המצ"ב (בנספח).

3. ***תאור המצב הקיים***

את עבודת הועדה תיעדנו בצורת טבלה: "ריכוז והעברת מידע לצורך טיפול בנפגעי אלימות במשפחה והערכת מסוכנות", המצ"ב - הוכנה טבלה נפרדת לגבי כל משרד. הטבלה מחולקת לשני חלקים עיקריים -

4 עמודות המתייחסות למצב הקיים: זקוק לקבלת מידע מ..
לצורך מה זקוק למידע
למי מעביר מידע
חוקים רלבנטיים ומגבלות חוקיות

עמודה נוספת בטבלה מתייחסת למשאלות והמלצות: משאלות.
כמו כן מצורפת בנספח כל החקיקה הרלבנטית.
הועדה הסתמכה בדיוניה על המלצות ועדת קרפ 1989 והמלצות ועדת ש. מדינה משנת 1996.
במהלך השנים נבנו הסדרים בינמשרדיים בלתי פורמליים או פורמליים בחלקם, כדוגמת: ההסדרים בין המשטרה לשירותי הרווחה, אשר לאחרונה נקבעו בנוהל פנימי של המשטרה. הנוהל המתקיים מזה שנים בדבר קיום ועדות גלוי עריות (משרד העבודה והרווחה, הרשויות המקומיות, שרות המבחן למבוגרים, ושב"ס) - הסדר הנמצא כיום בתהליך של פרסום תע"ס. הסדרים בין משרד העבודה והרווחה והמוסד לביטוח לאומי (בסוגיית הנשים השוהות במקלטים לנשים מוכות, בדירות הקלט ובדירות המעבר). ההסדרים בין משרד הבינוי והשיכון ומשרד העבודה והרווחה והרשויות המקומיות (בסוגיית הגברים המוצאים מביתם עפ"י צו בית המשפט, נשים בדירות המעבר ודירות הקלט).

התרשמות הועדה הנה כי יש מקום לשפר את ההסדרים הקיימים ולתת להם תוקף בתקנות ובנהלים מסודרים וקבועים.

4. ***מטרות / יעדים להשגה***

כאמור מצוינות ה"משאלות" בטבלה המצ"ב בנוסף אנו מצרפים סיכום מפורט של המטרות וההמלצות:

1. המלצות משרד העבודה והרווחה
   * הקמת ועדה משרדית לליבון סוגיית נושא הסודיות המקצועית והעברת מידע בין שירותים ורשויות בנושא אלימות במשפחה.
   * השלמת ההסדרים הבינמשרדיים ושינויי חקיקה בדבר העברת מידע למשרד הפנים.
   * הקמת ועדה מקצועית משותפת וקבועה עם שירותי בריאות הנפש בנושא הערכת מסוכנות - מתייחס למקרים הקשים בשלב האבחון (פקידי סעד) והטיפול.
   * הסדרת נוהל קבלת מידע מצה"ל וממשטרת ישראל, השב"ס והשב"כ לגבי הימנות אדם אלים עם כוחות הביטחון.
   * הסדרת נוהל קבוע לקבלת מידע ממשרד הפנים לגבי עובדים המורשים להחזיק נשק - חברות שמירה ואבטחה.
2. המלצות המשרד לביטחון פנים - משטרת ישראל ושב"ס
   * הסדרת נוהל קבוע על קבלת מידע משירותי הרווחה, כולל חוות דעת לגבי טיפול בקהילה, הפרות של צווי הגנה, רקע קודם של אלימות וטיפול (הוצא נוהל פנימי בנושא זה במשטרת ישראל).
   * הכנת נוהל העברת מידע ממשרד הבריאות למשטרת ישראל לגבי התוקף - האם הנו בעל עבר פסיכיאטרי, אשפוזים, טיפול כפוי, ניסיונות אובדניים.
   * הסדרת נוהל קבלת מידע מהמוסד לביטוח לאומי בעניין קבלת מזונות ואבטחת הכנסה על רקע אלימות במשפחה.
   * הסדרת נוהל קבלת מידע מצה"ל לגבי חיילים בסדיר, קבע ומילואים - האם החייל עבר במהלך השרות הצבאי עבירות על רקע אלימות (במסגרת הצבאית), האם שוחרר מצה"ל על רקע פסיכיאטרי.

* המלצות הנוגעות לשב"ס: מתן תוקף סטוטורי לועדות גלוי עריות / אלימות במשפחה המשותפות לשב"ס, משרד העבודה והרווחה, והרשויות המקומיות.

3. המלצות משרד הבריאות

* תגבור המערך הסוציאלי בכל מערכות הבריאות, בעקר בחדרי מיון. אשר תאפשר הרחבת היכולת לפעול בנושא.

4. המלצות משרד הפנים

* מינוי גורם במשרד העבודה והרווחה שירכז את המידע ויעבוד מול משרד הפנים.
* הסדרת נוהל בינמשרדי לקבלת מידע ממשרד העבודה לגבי מקרים מוכרים למערכת והמלצות לגבי מתן רשיון לשאת נשק או התליית אחזקת נשק.
* קביעת נוהל עם משרד הבריאות ומשרד העבודה והרווחה לגבי קבלת מידע על אנשים הסובלים ממיגבלויות שכליות.
* שיפור יישום הנוהל הקיים במשרד הבריאות בנושא " הודעת מטפל" גם על רקע גופני (לא רק על רקע נפשי).

5. המלצות משרד המשפטים - פרקליטות

* הסדרת נוהל לקבלת חוות דעת של פקידי סעד לסדרי דין המעורבים בתיקי אלימות במשפחה (מקרים מוכרים בלבד), בנוסף לפניות לשירותי המבחן, לשם בדיקת המצב המשפחתי ולקבלת החלטה נכונה בקשר להגשת כתב האישום.

רוב ההמלצות מחייבות בניית הסדרים בינמשרדיים ושינויי חקיקה ותקנות פנימיות.
הועדה אינה ממליצה על הקמת מאגר מידע בינמשרדי כולל. מתוך רצון ואמונה בצורך להגן על שמירת הפרטיות והגנה על כבוד האדם וחירותו. כל ההסדרים המוצעים יוסדרו לבעלי תפקידים ייחודיים וישמשו את העוסקים הישירים בתחום האלימות במשפחה בלבד.

קיום ועדות ההגוי המקומיות והמשך קיום הועדה הבינמשרדית על ועדות המשנה יאפשר את חידוד הצרכים ויביא לניסוח ברור ומפורט יותר של ההסדרים בסוגיית העברת המידע והעבודה הבינמשרדית השוטפת.

5. משאבים נדרשים

1. כדי לקיים את נוהל העברת המידע המיידי בין משטרת ישראל ופקידי הסעד או עו"ס המחלקות המטפלים באלימות במשפחה, וכן לצורך העברת מידע לפרקליטות - יש צורך בתוספת כ"א של 0.50 משרת עו"ס לכל אחת מהמחלקות לשירותים חברתיים **סה"כ כ- 100 תקני עו"ס.**
2. כדי לקיים את ועדות גילוי עריות ואלימות במשפחה במחוזות המשרד נדרשים **תקני מפקחים במחוזות** + **0.50 X 4 תקני מנהל.**
3. נדרשים תקני עו"סים בבתי החולים, תקנים הנדרשים להרחבת המעורבות של בתי החולים בסוגיית האלימות במשפחה. **25 תקני עוסי"ם בבתי החולים** + **תשלום כוננויות לכיסוי 24 שעות ביממה.**
3. הקמת ועדות קבועות משותפות בין משרד העבודה והרווחה ומשרד הבריאות (בריאות הנפש), מחייבת פיקוח ארצי ומחוזי לנושא, **סה"כ 5 תקני עו"ס.**

כמו כן מחייבות הועדות המשותפות הקבועות תוספת כ"א במשרד הבריאות (בריאות הנפש). **4 תקני פסיכיאטרים** + **תקני מנהל.**

4. יש לקחת בחשבון תגבור גם בנושא הייעוץ המשפטי - בסוגיית שינוי החקיקה ושיפור התקנות.
5. נוהל העברת המידע בין משרד הפנים ומשרד העבודה והרווחה מחייב **קביעת בעל תפקיד ברמה ארצית** + **0.5 תקן מנהל**.
6. עריכת סקר לגבי מאגרי המידע המשרדיים הקיימים והצורך בהשלמות. **אומדן כ- 50.000 ש"ח.**

טבלת נתונים על איסוף וריכוז מידע לצורך הערכת מסוכנות - מצב קיים ומצב רצוי.
(הטבלה כפופה לדיון במליאה)

	אחזקת והתלית נשק		מחלות נפש ואשפוזים		עבירות אלימות קודמות		שימוש בסמים ואלכוהול		טפולים קודמים באלימות		שחרור מצה"ל - סעיף פסיכיאטרי		מצב במשד' איומים אלימות, גירושין		תיקים תלויים ועומדים		ניסיונות אובדניים		אלימות פיזית- חדרי מיון, רופאים		קצבאות + סיוע בדיור	
	ק	ר	ק	ר	ק	ר	ק	ר	ק	ר	ק	ר	ק	ר	ק	ר	ק	ר	ק	ר	ק	ר
מ. עו"ר - פרט משפ', נשים, מ"מ		3		4	2		1		1			4	1		2 שמ"מ	4		4		3	2	
מש"חים		3		4	2		1		1			4	4			4		4		3	2	
מ. הפנים	1		2					3						3								
מ הבריאות - ברה"נ	2	3	1					3						4			1	3	1	3		
מ. בטחון פנים - משטרה - שב"ס	2		2	4	1			4		3	2			3	1			4		3		
מ. משפטים / סיוע משפט/ סנגור'		3		2						4				4						4		
בטלא														2						4	1	
צה"ל	1		2			4					1			4			2			4		
ארגונים וולנטריים		4						4		4		4		4				4		4		4
מ. חינוך														3								
מ. שיכון																					1	
רופאים פסיכולים		4		4				4										4		4		

1 - המידע נמצא כיום בידו = ספק המידע
2 - מקבל כיום המידע מגורם אחר בהתאם לחוק/נוהל קיים
3 - יש לדאוג להתקנת נוהל בינמשרדי להעברת המידע
4 - יש להביא לשינוי חקיקה כדי לאפשר העברת המידע

ק = קיים
ר = רצוי

- מש"חים - מחלקות לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות
- ברה"נ - בריאות הנפש.
- בטל"א - מוסד לבטוח לאומי
- מ. העו"ר - משרד העבודה והרווחה- השרות לרווחת הפרט והמשפחה, השרות לנשים ונערות, שמ"מ - שרות המבחן למבוגרים
- ארגונים וולונטריים- המפעילים קווי חירום, מקלטים, לשכות סיוע
- רופאים פסכולוגים- במגזרים ציבוריים ופרטיים.
- שב"ס - שרות בתי הסוהר

* יש לקבוע גורם אחד בעל הסמכה והרשאה סטוטורית בכל מערכת ומשרד שיהיה מוסמך לקבל ולהעביר מידע = מערכות מידע מוגנות. (לא כל שוטר/חוקר בתחנת משטרה, אלא קצין במטה הארצי. לא כל עובד סוציאלי / פקיד סעד במחלקה

לשירותים חברתיים ברשות המקומית, אלא גורם מוסמך שיקבע במשרד העבודה והרווחה).

* יש לקחת בחשבון שבכל מערכת יהיה מאגר מידע ממוחשב. מאגר מידע כזה אינו נמצא כיום בכל המערכות והמשרדים. יש לבצע סקר מהיר לגבי מאגרי המידע המשרדיים הקיימים והצורך בהשלמות.
* כיום קיימות מגבלות חוקיות להעברת המידע בין המשרדים והמערכות השונות (חוק העו"סים, חוק ההגנה על פרטיות, חוק שירותי הביטחון, חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, חוק כלי הירייה, חוק השמירה על הסודיות הרפואית, חוק זכויות החולה, חוק טפול בחולי נפש ועוד). יש לבדוק איזה חוק "גובר" על חוקים אחרים ולבצע שינויים ותיקונים בחקיקה.
* יש לסייג את העברת המידע והצלבת המידע רק לצרכים מיידיים במצבי סיכון המחייבים הערכת מסוכנות.

משרד/ארגון	*זקוק לקבלת מידע מ..*	*לצורך מה זקוק למידע*	*למי מעביר מידע*	*חוקים רלבנטיים או מגבלות חוקיות*	*משאלות*
העבודה והרווחה	**בין רשויות מקומיות (מש"חים) והמשרד. משטרה** (הענות מהירה לפניות פתיחת תיקים פליליים)	הגשת תסקירים לבית המשפט (ולבתי הדין) מניעה - הערכת מסוכנות	בתי המשפט (בהתאם לחוקים השונים עפ"י צו או ביזום הליכים)	צורך בויתור על סודיות חוק העו"סים (סעיף 8)	הקמת ועדה משרדית בנושא סודיות מקצועית והעברת מידע בין שירותים ורשויות בנושא אלימות במשפחה.
השרות לרווחת הפרט והמשפחה	**בטוח לאומי** (הבטחת הכנסה)	טפול בקהילה יזום הליכים משפטיים	למשטרה (בהתאם לחוק העונשין מניעת פשע)	חוק הגנה על פרטיות תשמ'א - 1981 (סעיף 9, סעיף11)	הכנת הסדרים בינמשרדיים ושינוי חקיקה בדבר העברת מידע למשרד הפנים (סעיף 8 (2), 8 (4) לחוק העו"סים).
השרות לנשים ונערות	משרד הפנים (אחזקת נשק)	התלית נשק	לגורמים רפואיים בקהילה.	חוק הסעד סדרי דין בעניני קטינים חולי נפש ונעדרים 1995 (סעיף 3)	הקמת ועדה מקצועית משותפת וקבועה עם בריאות הנפש בנושא הערכת מסוכנות (הרחבת סעיף 8 בחוק העו"סים).
שרות המבחן למבוגרים	משרד הבריאות (חדרי מיון בבתי חולים ובקהילה)	הערכת מסוכנות (פקידי סעד קציני מבחן)		חוק ההגנה על חוסים 1996 (סעיף 13)	קבלת מידע מצה"ל לגבי הימנות התוקף עם כוחות הביטחון
מחלקות לשירותים חברתיים - רשויות מקומיות.				חוק הסעד טפול במפגרים (סעיף 17)	(קבע ומלואים). וכן לגבי שוטרים, שב"ס ושב"כ.
מרכזים למניעה וטיפול באלימות במשפחה				תקנות העמדת עבריינים במבחן (שירותי המבחן) תשי"ט - 1959	קבלת מידע ממשרד הפנים לגבי עובדים המורשים להחזיק נשק (חברות

	משרד הבינוי והשיכון (סיוע בדיור)			(סעיף 29). תקנות סדר הדין הפלילי תשל"ד 1974 (סעיף 28).	שמירה). מתן תוקף סטוטורי לוועדות גלוי עריות ואלימות במשפחה.

משרד/ארגון	*זקוק לקבלת מידע מ..*	*לצורך מה זקוק למידע*	*למי מעביר מידע*	*חוקים רלבנטיים או מגבלות חוקיות*	*משאלות*
המשרד לביטחון פנים	משרד הפנים (רשיון אחזקת נשק או התלית נשק)	הערכת מסוכנות האם יש צורך בהמשך הליך משטרתי	צה"ל (סעיף 4, סעיף 5)	חוק המירשם הפלילי ותקנת השבים תשמ"א - 1981 (סעיף 2, סעיף 4, סעיף 5, סעיף 6)	קבלת מידע משרותי הרווחה, כולל חוו"ד לגבי טפול בקהילה, הפרות של צוי הגנה, רקע קודם על אלימות וטפול.
משטרת ישראל	שירותי הרווחה (ארועי אלימות קו דמים, קיום צוי הגנה, טפול בקהילה, האם אלימות גם כלפי ילדים) משרד הבריאות + גורמי בריאות (האם הנפגעת קבלה טפול בעבר בגין אלימות, חומרת הפגיעה, עבר פסיכיאטרי של תוקף, טפול כפוי ניסיונות אובדנים) צה"ל (האם החשוד נמנה עם כוחות הביטחון).	מתן הגנה הפניה לגורם טפולי בקהילה. לצורך אישור / מתן / התליה / בטול רשיון נשק.	משרד העבודה והרווחה (סעיף 5 ד 1 לחוק) שרות המבחן וצה"ל גם לגבי תיקים גנוזים (סעיף 11 ג) משרד הפנים (סעיף 5 (ה) (ז) (ט) סעיף 6)	חוק כלי ירייה.	קבלת מידע מבטוח לאומי, בקשר לקבלת מזונות ואבטחת הכנסה על רקע אלימות. הכנת נוהל העברת מידע לגבי תוקף - האם הינו בעל עבר פסיכיאטרי, אישפוזים, טיפול כפוי, ניסיונות אובדנים **ממשרד הבריאות.** **צה"ל -** האם עבר עבירות על רקע אלימות במסגרת הצבאית. האם שוחרר מצה"ל על רקע פסיכיאטרי. הוצא נוהל פנימי של המשטרה (עדכני) המתיחס לקבלת מידע מהגורם המטפל לגבי הענות לטפול והערכת רמת

					הסיכון.
שרות בתי הסהר	ועדת גלוי עריות / אלימות במשפחה. הרשות לשיקום האסיר שרות המבחן למבוגרים	טיפול באסיר במהלך מאסרו. התערבות לטיפול בקהילה ומעורבות בועדות השחרורים, שחרור לחופשות, חנינות.	שירותי הרווחה (במסגרת ועדות גילוי עריות/אלימות במשפחה. שירותי המבחן.	חוק הגנה על הפרטיות. חוק העו"סים.	מתן תוקף סטטוטורי לועדות לגילוי עריות / אלימות במשפחה.

משרד/ארגון	*זקוק לקבלת מידע מ..*	*לצורך מה זקוק למידע*	*למי מעביר מידע*	*חוקים רלבנטיים או מגבלות חוקיות*	*משאלות*
משרד המשפטים	משטרה	הגשת כתבי אישום חקירות ערעורים	לבית המשפט	חוק סדר הדין הפלילי. תקנות העמדת עבריינים למבחן (שירותי המבחן) תשי"ט 1959	בקשה לקבלת חוות דעת של פקידי סעד לסדרי דין ועו"סים במחלקות בתיקי אלימות במשפחה בנוסף לפניות לשירותי המבחן ובתוספת להמלצת ועדת קרפ - **לדיון משרדי.**
פרקליטות	שרות המבחן (העמדה לדין , עיכוב הליכים).	עיכוב הליכים	לסניגורים (סמכות לעיון בכל החומר)		(לבדיקה אם המשפחה נמצאת בטפול וכדי להגיע להחלטה נכונה בקשר להגשת כתב האישום) כמו כן זקוקים לקבלת מידע ממשרד הבריאות, צה"ל, שב"ס באותו עניין.
משרד החינוך			לפקיד הסעד לחוק הנוער/ סדרי דין ולקצין מבחן לנוער - חובת הדיווח (חוק העונשין. ועפ"י החוק למניעת אלימות במשפחה תשנ"א 1991 למשטרה, שירותי רווחה	חוק הגנת הפרטיות	קבלת והעברת מידע לשם מניעת טפול כושל בילד.

משרד/ארגון	זקוק לקבלת מידע מ..	לצורך מה זקוק למידע	למי מעביר מידע	חוקים רלבנטיים או מגבלות חוקיות	משאלות
משרד הפנים	משרד הבריאות (המחלקה למידע והערכה בבריאות הנפש) משטרה (מחלקת סיור). משרד העבודה והרווחה (פניה יזומה לא בתהליך הרשוי ובמקרים מוכרים) הודעות אנונימיות הודעות חתומות	מתן / התלית (בטול) רשיון נשק בקשה למתן רשיון לנשק / התלית/ בטול רשיון להחזקת נשק תועבר ממשרד הפנים למשרד הבריאות ולמשטרה בלבד ורק אח"כ למשרד העבודה והרווחה (בהתאם לצורך ולגבי מקרים מוכרים).	משטרה משרד הבריאות (שאילתות בלבד). משרד העבודה והרווחה	חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים - לגבי המשטרה. חוק העו"סים חוק כלי ירייה התש"ט 1949.	כל המלצה של שירותי הרווחה חיבת להיות כזו שירותי הרווחה יעמדו מאחורי המלצותיהם גם במצבי ערעור. מנוי גורם אחד במשרד העבודה והרווחה שירכז את המידע ויעמוד מול משרד הפנים. שיפור יישום הנוהל הקיים במשרד הבריאות בנושא "הודעת מטפל" על רקע גופני.במקרים בהם הפניה לבקשת רשיון נשק הינה לגבי אנשים הסובלים ממוגבלות שכליות - מקרים אלה יבדקו ע"י גורמים בבריאות הנפש ובתחום הספציפי במשרד הרווחה.
משרד/ארגון	*זקוק לקבלת מידע מ..*	*לצורך מה זקוק למידע*	*למי מעביר מידע*	*חוקים רלבנטיים או מגבלות חוקיות*	*משאלות*
המוסד לביטוח לאומי	שירותי הרווחה	קיצור הליכים בקבלת הבטחת הכנסה (מקלט לנשים מוכות הוסטל לגברים אלימים, צווי הגנה)	**אין בפועל העברת מידע -** רופאי הועדות הרפואיות אינם רופאים מטפלים (הכרות קצרת מועד) פקידי התביעות (אינם גוף מיומן להערכת מסוכנות)	חוק הגנת הפרטיות חוק הבטוח הלאומי	
צה"ל	משטרת ישראל משרד הבריאות	נשיאת נשק	משטרה משרד הבריאות	חוק שירותי הביטחון	

משרד/ארגון	זקוק לקבלת מידע מ..	לצורך מה זקוק למידע	למי מעביר מידע	חוקים רלבנטיים או מגבלות חוקיות	משאלות
משרד הבריאות בתי חולים קופות חולים כלל הרופאים והפסיכולוגים במגזרים הצבוריים והפרטיים.	לא זקוקים לקבלת מידע מגורמים / מטפלים מחוץ לגורמים רפואיים לצורך הערכת מצב., ההפניה לגורמים אחרים אינה מחיבת ידע קודם.	לצורך הפניה וסיוע מקצועי המשכי בקהילה.. יש צורך במידע זמין על השירותים הקיימים בשטח ודרכי הפניה. כמו כן לצורך תכנון השחרור והמשך הטפול והבטחת רציפות הטיפול.	**"הודעות מטפל" למשרד הבריאות למאגר מרכזי .הודעת מטפל לפי פקודת התעבורה מועברת ע"י הגורם המטפל למשרד הבריאות. משרד הבריאות מעביר למשרד התחבורה המלצה בלבד.** הודעת מטפל לפי חוק כלי ירייה מועברת ע"י משרד הבריאות. משרד הבריאות מעביר למשרד הפנים המלצה בלבד. משטרה- הודעה על חשש אלימות (תקנות בריאות העם תשל"ו 1975) לפקיד הסעד או למשטרה חוק העונשין (תיקון 26) תשל"ז 1977 דיווח על קטינים וחסרי ישע **למשטרה-** (כוונה לבצע פשע - חוק העונשין ס' 262). **לצה"ל - לפי חוק** שירות הביטחון מועבר מידע על מחלות גופניות ונפשיות..	חובת השמירה על הסודיות הרפואית והגנה על הפרטיות צורך בטופס ויתור על סודיות פקודת הראיות (נוסח חדש) תשל"א 1971 סעיף 49 חוק טפול בחולי נפש תשט"ו 1955 / 1991 חוק זכויות החולה הודעה על פגיעה בקטינים וחסרי ישע חוק העונשין תשל"ז 1977 סעיף 368 (ב) למשטרה כוונה לבצוע פשע - חוק העונשין סעיף (סעיף 262).	תיגבור המערך הסוציאלי בכל מערכות הבריאות (בעקר בחדרי מיון) תאפשר הרחבת היכולת לפעול בנושא. יישום נוהל מנכ"ל משרד הבריאות - 20/90 והעמקת והתאמת הנוהל לשרותי הבריאות בקהילה (לשכות הבריאות וקופות חולים). הקמת ועדת הגוי בנושא אלימות במשפחה בכל בית חולים, בפועל. הקמת מאגר מידע בין בתי החולים לגבי פניות בנושא אלימות במשפחה.

3.4 דו"ח ועדת המשנה להכשרת אנשי מקצוע בתחום האלימות במשפחה

1. ***חברי הועדה***

נחשון - גליק ציפי	-מפקחת ארצית לטיפול באלימות במשפחה, משרד הרווחה - יו"ר הועדה.
איש שלום דליה	- ממונה על חקיקה פלילית, משרד המשפטים.
ארנון חבצלת	-מפקחת שפ"י משרד החינוך והתרבות.
לב ארי רונית	-מנהלת המחלקה לטיפול באלימות במשפחה, נעמת.
מרום דינה	- קצינת מדור נפגעי עבירות , משטרת ישראל .
פליאל-טרוסמן עדה	- ממונה על טיפול בנשים, השירות לטיפול בנשים ,משרד העבודה והרווחה.
פסח נירית	- ראש תחום בריאות כללית, השירות הארצי לעבודה סוציאלית, משרד הבריאות.

2. ***דרכי עבודת וועדת המשנה***

התקיימו 4 פגישות בהן נכחו רוב חברי הועדה. נסקרו אוכלוסיות היעד הרלבנטיות. נעשתה פנייה בכתב למשרדים הרלוונטיים אשר לא הייתה להם נציגות בועדה ,זאת במגמה לקבל גם מהם מידע לגבי הנעשה בתחום ההכשרה בנושא הטיפול באלימות במשפחה ומניעתה. חלק מהדיווחים נמסרו בכתב וחלק בעל פה. (נספחים : 1,2,3,4,5,6,)

3. ***הנושאים אשר נידונו***

הגדרת אוכלוסיית היעד ובעלי התפקידים אשר להם יש נגיעה וקשר לתחום הטיפול באלימות בין בני זוג.
נסקרו מסגרות ההכשרה הקיימות.
הקשיים הקיימים בתחום הכשרת אנשי המקצוע.
הזיקה והקשר בין בעלי התפקידים בארגונים השונים.
שאלת המומחיות המקצועית והצורך בריכוז ספרות, יידע, כלים וחומר כתוב - מעין מרכז מידע ולמידה ספציפי בנושא.
נסקרו המלצות ותכניות לפיתוח והרחבת ההכשרה המקצועית, בהתאם לצרכים בשטח.

4. ***אוכלוסיית היעד הרלבנטית (לעניין הכשרה):***

המשרד לביטחון פנים - משטרה : שוטרים, חוקרים, תובעים, סיירים, קציני רווחה, מפקדים שונים.
שירות בתי הסוהר : עובדים סוציאליים, קציני חינוך, פסיכולוגים, קרימינולוגים קליניים, רופאים.

משרד הבריאות - רופאים ואחיות בחדרי מיון ובמחלקות נשים, יולדות, אורטופדיה ופה ולסת. רופאים ואחיות במרפאות לרפואה דחופה, מרפאות לרפואת המשפחה ומרכזים לבריאות האשה בקהילה.
אחיות בריאות הציבור.
פסיכיאטרים, פסיכולוגים ואחיות במערך בריאות הנפש.
עובדים סוציאליים בבתי החולים, בקופות החולים ובשירותי בריאות הנפש.

משרד החינוך - מפקחים, מנהלים, מחנכים, מורים, גננות, יועצים חינוכיים, פסיכולוגים.

משרד המשפטים - שופטים בבתי משפט לענייני משפחה, בתי משפט שלום ובתי משפט מחוזיים.
עורכי דין בסניגוריה הציבורית.
עורכי דין בלשכות הסיוע משפטי.
פרקליטים - פרקליטות המדינה.
עובדי המחלקה לחקירת שוטרים.

משרד העבודה והרווחה - עובדים סוציאליים בשירותי הרווחה
עובדי אינ-טייק בשירותי הרווחה
פקידי סעד לחוק הסעד סדרי דין
פקידי סעד לחוק הנוער טיפול והשגחה
עובדות סוציאליות המטפלות בנשים
עובדות נערות במצוקה
עובדי המרכזים לטיפול באלימות במשפחה

קציני מבחן למבוגרים
קציני מבחן לנוער
עובדים סוציאליים בתחום הזקנה
עובדי נוער וצעירים במצוקה
מטפלות במעונות יום
עובדים סוציאליים בתחום קליטת עליה
עובדים שכונתיים - סמך מקצועיים

הרשות לשיקום האסיר - יועצי השירות, עובדי ורכזי העמותות לשיקום האסיר.

צה"ל - קציני בריאות הנפש, עובדי מכון הקבע, קציני השכלה, רופאים, קצינות פיקוד ח"ן, קצינות ת"ש, משקיות ח"ן/ת"ש, מדריכי כליאה.
משרד הביטחון - עובדי שיקום, מדריכים - מנהלת שיקום.
משרד הקליטה - עובדים סוציאליים, רכזי טיפול ורכזי קליטה.
משרד הדתות - דיינים, טוענים רבניים, ראשי ענפים, קאדים, ראשי בתי הדין הדרוזי והנוצרי.
משרד הפנים - עובדים העוסקים במתן רישוי נשק.
מרכז השלטון המקומי - ראשי ערים.

הסקטור הפרטי והציבורי וגופים סטטוטוריים - עובדי רווחה.

5. ***תיאור המצב הקיים***

מסקירת הועדה את תכניות ההכשרה הקיימות במשרדי הממשלה הרלוונטיים, עולה כי נושא ההכשרה קיים בצורה זו או אחרת אולם הוא לוקה בחסרים שונים:

א. **תקנות ונהלים:** בחלק מהמוסדות ההכשרה מעוגנת בתקנה או נוהל מנכ"ל, אולם למרות קיומם של נהלים ותקנות, יישומם לוקה בחסר. חלק מהנהלים והתקנות אינו עונה על הצרכים הריאליים של הכשרות אנשי מקצוע ואינם מאפשרים התייחסות הולמת לנושא (פירוט בנספחים: משטרה, בריאות, חינוך, רווחה 7,8,9,10).

ב. **תכנון ושיטתיות**: בחלק מהמשרדים ההכשרה מתבצעת באופן מזדמן, לא שיטתי ולא מתוכנן ובחלק ההכשרה שיטתית למרות שאינה מעוגנת בנוהל. (נספחים: משפטים, צה"ל , רווחה 11,12,13,14,15).

ג. **העדר הכשרה והצורך בה**: קיימים משרדים וארגונים בהם לא קיימת הכשרה בנושא, ואכן קיים צורך בה. (הרשות לשיקום האסיר, שירות בתי הסוהר, השירות לנוער וצעירים, צה"ל ועוד. 16,17,18,19).

ד. **כלי עבודה והכשרה**: בחלק מהמשרדים פותחו כלי עבודה והכשרה ובחלק חסרים כלים אלה.

ה. **תקצוב**: ישנם משרדים המתוקצבים בנושא ההכשרה ואחרים אינם מתוקצבים כלל.

6. ***מטרות ויעדים להשגה***

בבואנו לדון בשאלת הכשרת אנשי מקצוע העוסקים בסוגיות של מניעה וטיפול באלימות במשפחה, לדעת חברות הועדה, חשוב להדגיש את הצורך והחשיבות בפיתוח, **מודעות, אחריות ומחויבות** של אנשי המקצוע להתמודדות נכונה עם תופעת האלימות במשפחה.

חברות הועדה מאמינות כי יש ל**העצים ולחזק** את תפיסת המניעה כבר בתהליכי החיברות הראשוניים, לכן יש להכשיר את הגורמים העוסקים בחינוך (מערכות החינוך השונות וכן צה"ל), חינוך לבריאות ומערכות הטיפול ,לפעול לביסוס והטמעת החינוך לערכים של **כבוד האדם , זכותו על גופו ושוויון בין המינים.**

הועדה רואה בתופעת האלימות במשפחה, תופעה **מובחנת** מבחינת הצורך בגוף יידע בסיסי ומומחה, והקניית כלים ומיומנויות מקצועיות לעוסקים במלאכה.
ההתמודדות עם תופעת האלימות וצמצומה באופן חיובי ויעיל מחייבת קשר ותיאום בין כל הגורמים האמונים על רווחת הפרט והציבור.
הועדה מבקשת להדגיש את נחיצות הקמת מערך הכשרה בין תחומי שירכז את אנשי המקצוע במשרדי הממשלה השונים ובגופים רלוונטיים אחרים.
מכורח זה יש צורך ברכישת יידע, הכרת כלים וטיפוח מיומנויות למנוע, לזהות, לעורר מודעות ולטפל בתופעה חמורה זו.

מטרות הועדה:

למפות את תחומי ההכשרה הקיימים בקרב אנשי המקצוע הרלוונטיים.
לבדוק צרכים של אנשי המקצוע בתחום ההכשרה.
לאתר את הפערים הקיימים בין המצוי לרצוי.
לפתח תכניות פעולה בהתאמה לצרכים תוך איגום ידע, מידע ומשאבים.

יעדים:

1. ליצור ,לפתח ולאגור בסיס מידע, ידע וכלי הכשרה משותפים לכלל העובדים מסקטורים שונים מהמגזר הפרטי והציבורי.
2. להקנות ידע, כלים ומיומנויות **משותפים** לכל העובדים, להקנות ידע, כלים ומיומנויות **ספציפיים** לעובדים בסקטורים השונים.
3. ליצור שפה משותפת והידברות בין העובדים בארגונים השונים, כבר בשלב ההכשרה, דבר שיחזק את המשך שיתוף הפעולה במהלך העבודה היומיומית.
4. להגביר מודעות ומחויבות בקרב אנשי המקצוע למניעה, לזיהוי ולטיפול באלימות בין בני זוג.

בדיון ובהצגת ההמלצות הספציפיות בתחום הכשרת אנשי מקצוע אנו מתייחסים להכשרה בסיסית הכוללת את כלל אנשי המקצוע והכשרה ספציפית לכל תחום בנפרד.

מומלץ שחלק מההכשרות הבסיסיות תתקיימנה במשותף לעובדים מסקטורים שונים, לאפשר הכרות, דיון משותף ויצירת ערוצים נוספים לשיתוף פעולה.

המלצות להשגת המטרות והיעדים

1. **הקמת מרכז הכשרה בין תחומי** שבו ייאגם ידע אקדמי, ניסיון קליני מצטבר, ונתונים סטטיסטיים. מרכז זה יהיה אחראי ליזום ולפתח הכשרות לכלל העובדים במשרדי הממשלה אשר להם נגיעה לסוגיות האלימות השונות.
2. **הקמת מרכזיה פדגוגית** (בתוך מרכז ההכשרה) ובה תרוכז תורה כתובה אשר תשמש כלי עזר לעוסקים במלאכה כגון: מחקרים, מאמרים, ספרות מקצועית, תרגומים, משחקים סרטים ועוד.
3. **פיתוח מערך כלים, ערכות עבודה ומודולות**, על בסיס:
   א. יידע משותף לכלל נותני השירות.
   ב. יידע ספציפי לכל מגזר של עובדים.
   ג. יידע לפי אוכלוסיית היעד לסוגיה.
4. **בניית עזרים דידקטיים** לשימוש בתכניות ההכשרה והעבודה:
   סרטי וידאו, פוסטרים, משחקים, אתר באינטרנט.
5. **הקמת מערך השתלמויות והכשרת עובדים** בקרב אוכלוסיות שונות בחברה רב תרבותית כגון: המגזר הלא יהודי, אוכלוסיות במעבר, חרדים ועוד.
6. **הפקת תשדירי שירות** אשר יפורסמו בטלוויזיה וברדיו באופן קבוע , ויעבירו מסרים של מניעה, טיפול וכתבות לפנייה.
7. להכשיר ולהקנות **ידע** בנושא האלימות במשפחה באוניברסיטאות כבר בשלב הלימודים לתואר ראשון ב: רפואה, סיעוד, עבודה סוציאלית, חינוך, ייעוץ חינוכי, הוראה, משפטים ופסיכולוגיה.
   כמו כן מדובר על המכללות ובתי הספר השונים כגון: מכללות למורים, בית ספר לשוטרים ועוד.
   מומלץ לשכנעם לתת עדיפות בהקניית יידע בתחום הטיפול באלימות במשפחה במסגרת השעות הנלמדות לקבלת תואר.

8. **להכשיר את כלל העובדים** בסוגיות השונות העוסקות בנושא האלימות: זיהוי, טיפול ומניעה. להלן פירוט ההכשרות:

1. אוריינטציה בסיסית בטיפול באלימות, הכוללת את הנושאים הבאים:
   תופעת האלימות ומאפייניה
   איתור , זיהוי ואבחון.
   ערכים, עמדות ומודעות.
   חוקים רלבנטיים.
   סוגיות אתיות.
   מערך השירותים.
   טיפול ראשוני מיידי.
   מיומנות בראיון ובדיבוב.
   28 שעות לימוד
2. אוריינטציה מקיפה בטיפול באלימות, הכוללת את אותם הנושאים מסעיף 1 אך למידתם ביתר הרחבה המתאימה לאנשי טיפול.
   70 שעות לימוד
3. הערכת מסוכנות ראשונית, שתאפשר לכל אנשי המקצוע להעריך ולפעול בהתאם.
   6 שעות לימוד
4. הערכת מסוכנות מקיפה: למידת הכלי ביתר הרחבה. הכשרה זו מתאימה בעיקר לאנשי הטיפול אשר יצטרכו לכתוב חוות דעת
   60 שעות לימוד.
5. מיומנויות טיפוליות כלליות: פיתוח ידע ויכולת לטפל בבעיות אלימות
   28 שעות לימוד.
6. מיומנויות טיפוליות מתקדמות : כלים יצירתיים נוספים לאפשר לאנשי הטיפול להתמודד טוב יותר עם בעיות אלימות מורכבות.
   28-56 שעות לימוד.
7. מיומנויות טיפוליות ייחודיות לפי אוכלוסיות או שירותים, או לפי מורכבות הבעיה , כמו סוגיות בטיפול באלימות בקרב עולים, מיגזר לא יהודי, חרדים, תחומי הבריאות ועוד.
   28-56 שעות לימוד.
8. תכניות מניעה ומודעות : בעיקר לאנשי חינוך להעברת תכנים של מניעת אלימות וחינוך לסובלנות .
   28 שעות לימוד.
9. ימי עיון לקהלי עובדים שונים , משותפים או נפרדים לכל מיגזר, להטמעת מודעות, דיון בסוגיות ייחודיות, יצירת קשרי עבודה ובניית שיתוף פעולה, לרענון וללמידה מחודשת.

פירוט הכשרת העובדים - מספרם וסוג ההכשרה

סוג הכשרה **סוג אוכלוסיה**										
משטרה:									5	
חוקרים		50	50							
תובעים	50		50							
סיירים	100		100							
תפקידים שונים	120		120							

משרד הבריאות									10	
רופאים &	60		300							
אחיות	60		540				64	16		
עו"סים	60		300		60		150			
פסיכולוגים	60		60							

משרד החינוך									5	
יועצים חינוכיים&	450							450		
פסיכולוגים&&	200							200		
עובדים לקידום נוער		60	60					60		

& כולל פסיכיאטרים && היועצים והפסיכולוגים , הם אלה אשר יכשירו את המנהלים, המחנכים, המורים והגננות במסגרת בתי הספר והדנים.

10

סוג הכשרה **סוג אוכלוסיה**									
משרד המשפטים								3	
שופטים	100		100				100		
עורכי דין סיוע משפטי	50		50						
עורכי דין סינגור ציבורי	100		100						
פרקליטים - פרקליטות המדינה	100		100				100		
עובדי היחידה לחקירת שוטרים	8		8				8		

הרשות לשיקום האסיר									
יועצי השירות	20		20			20			
עובדי עמותות		30	30			30			

שירות בתי הסוהר									
עו"סים		30	30		30	30			
קציני חינוך	20		20						
פסיכולוגים	20		20		20	20			
קרימינולוגים	20		20		20	20			
רופאים	20		20						

11

סוג הכשרה **סוג אוכלוסיה**									

צה"ל									
קציני בריאות הנפש		60	60		60	60			
רופאים									
קציני השכלה	60		60				60		
קצינות פיקוד ח"ן	150		150				150		
קצינות ת"ש	150		150				150		
מ"כיות פרט/ משקיות ת"ש	50 300		50 300				50 300		
מדריכי כליאה	150		150						

משרד הביטחון									
עובדי שיקום		60	60		60				
מדריכים - מנהלת שיקום	8		8		8				

משרד הקליטה									
עו"סים	7		7		7				
רכזי טיפול	60					60			

12

סוג הכשרה סוג אוכלוסיה									

משרד הדתות								1	
דיינים	30		30						
טוענים רבניים	60		60						
ראשי ענפים	20		20						
ראשי בתי הדין השונים	15		15						
עו"סים		8	8		8				

משרד הפנים									
עובדי רישוי נשק	30		30						
מרכז שלטון מקומי								5	
ראשי ערים									

סקטור פרטי וציבורי וגופים סטטוטוריים									
עובדי רווחה		60	60		60				

13

סוג הכשרה סוג אוכלוסיה									

משרד העבודה והרווחה								8	
עו"סים המחלקות לשירותים חברתיים		300	300		300	100			
עובדי אינטייק		100	100						
פקידי סעד לחוק הנוער		60		60					
פקידי סעד לסדרי דין		120		120					
עו"סיות טיפול בנשים		60		60	60	60	60		
עובדי נערות במצוקה		60	60		60	60	60	60	
עו"סים במרכזים לטיפול באלימות		20		20	20	20	20		
קציני מבחן לנוער		60	60		60	60	60		
קציני מבחן למבוגרים		60		60	60	60	60		
עו"סים בתחום הזקנה		60	60				60		

14

סוג הכשרה סוג אוכלוסיה									

עובדי נוער במצוקה		60	60				60	60	
מטפלות במעונות יום	60		60						
עו"סים בקליטת עליה		60	60						
עובדים סמך מקצועיים	60		60						

<u>פירוט העלויות לביצוע ההמלצות:</u>

1. **הקמת מרכז הכשרה בין תחומי**, ישרת את כל המשרדים והארגונים.

1 משרה רכז	130,000 ש"ח
1 משרת מזכירה	80,000 ש"ח
½ משרה כתבנית	40,000 ש"ח
השכרת מבנה והצטיידות	120,000 ש"ח
סה"כ	370,000 ש"ח

2. **הקמת מרכז פדגוגי** אשר ירכז תורה כתובה, כלים וערכות עבודה:
המרכז ישרת את כל המשרדים.

ספרות מקצועית בעברית כ	40,000 ש"ח.
ספרות מקצועית באנגלית	40,000 ש"ח.
תרגום ספרות מקצועית	100,000 ש"ח.
ליקוט מאמרים, עבודות סמינריוניות וכיו"ב	50,000 ש"ח.
רכז מקצועי לנושא אשר	

יאסוף וירכוש חומרים, יפעיל
צוות חשיבה ויפעיל את המרכז 120,000 ש״ח
סה״כ 350,000 ש״ח

3. **יצירת ערכות עבודה**, כלים, מודולות ואביזרי עזר בהתייחס לאוכלוסיות השונות - שותפים כל המשרדים.
200.000 ש״ח
חומרים אלה חשובים וחיוניים ללמידה משותפת במסגרת חומר להרצאות סדנאות ולמידה יחידנית.

4. **בניית עזרים דידקטיים** לשימוש בהכשרה ובעבודה

א. הפקת סרטי וידאו אשר ישמשו כלי עבודה לעוסקים בטיפול ובמניעת אלימות
הסרטים יתייחסו לתכנים הרלבנטיים בתחום ויוכלו להמחיש ולחדד סוגיות בהם מתמודדים אנשי המקצוע. הסרטים יופקו בשיתוף המשרדים השונים, באמצעות הצוות הרב מקצועי.
4 סרטי וידאו שיבטאו מסרים של מניעה וטיפול, כ 20 דקות כל סרט.
כ 86,000 ש״ח לסרט.
עלות משוערת: 344,000 ש״ח

ב. הפקת פוסטרים להגברת מודעות למסירת מידע, בדבר פנייה לעזרה
פוסטרים עם מסרים כללים וספציפיים.
שלושה פוסטרים שונים ,בתפוצה של 10,000 עותקים לפוסטר.
עלות משוערת: 90,000 ש״ח

ג. הקמת אתר באינטרנט ובו פירוט השירותים הרלבנטיים.
מדובר על אתר אחד בתחום מניעת האלימות אשר יכלול את כל השירותים הרלבנטיים המתייחסים לכל סוגי האוכלוסיות ברמת מניעה וטיפול, באחריות צוות רב מקצועי - נציגי המשרדים השונים.
עלות משוערת: _____

ד. איתור ורכישת משחקים החיוניים ללמידה ולעבודה עם האוכלוסיות השונות - שותפים כל המשרדים.
100,000 ש״ח

5. **הקמת מערך השתלמויות** והכשרת עובדים במגזרים הייחודיים 12 הכשרות בשנה (שתיים לכל מיגזר).
כל הכשרה 56 שעות לימוד **כפול** 250 ש״ח לשעה = 14,000 ש״ח.
14,000 ש״ח **כפול** 12 הכשרות = 168,000 ש״ח.
משרדים שותפים: בריאות, רווחה, קליטה, חינוך, דתות.

6. **הפקת תשדירי שירות ופרסומים בטלוויזיה וברדיו**
תשדירים אשר יופקו על ידי המשרדים הבאים:
משרד הבריאות
משרד העבודה והרווחה
משרד החינוך
צה״ל.
מומלץ שמשרד ראש הממשלה, משרד החינוך ומשרד התקשורת יסייעו בהקצאת זמן שידור בעלויות ריאליות בטלוויזיה הכללית, המסחרית והקהילתית וכן בתכנית רדיו ממלכתיות ואזוריות.
העברת מסרים של כבוד והערכה לזולת
נורות אדומות לאבחון סינדרום האלימות
מערך שירותים לפנייה
5 תשדירי שירות שיפורסמו במהלך כל השנה.
עלות משוערת: _____

7. ***הכשרת אנשי מקצוע שונים:***

30 משתתפים בכל קבוצה ובתחשיב של 250 ש״ח לשעה.

18

הכשרת אנשי מקצוע שונים

סוג הכשרה	מספר שעות	מס׳ משתתפים	מספר קורסים	סה״כ לקורס	עלות כוללת	הערות
אוריינטציה בסיסית	28	2828	94	7,000 ש״ח	658,000 ש״ח	
אוריינטציה מקיפה	70	1378	46	17,500 ש״ח	805,000 ש״ח	
הערכת מסוכנות ראשונית	6	4136	137	1,500 ש״ח	205,500 ש״ח	
הערכת מסוכנות מקיפה	60	320	11	15,000 ש״ח	165,000 ש״ח	
מיומנויות טיפוליות כלליות	28	893	29	7,000 ש״ח	203,000 ש״ח	
מיומנויות טיפוליות מתקדמות	28-56	170	6	7,000 ש״ח	42.000 ש״ח	
"		250	8	42,000 ש״ח	112,000 ש״ח סה״כ: 154,000 ש״ח	
מיומנויות טיפוליות ייחודיות	28-56	330	11 (קבוצת לימוד קצר)	7,000 ש״ח	77,000 ש״ח	
"		504	17 (קבוצת לימוד ארוך)	14,000 ש״ח	238,000 ש״ח סה״כ: 315,000 ש״ח	
ימי עיון			37 ימים	10,000 ש״ח	370,000 ש״ח	

סה״כ עלות השתלמויות וימי עיון: 2,875,500 ש״ח

19

ריכוז צרכים

יעדים	כמות	שותפים	עלות משוערת	הערות
הקמת מרכז הכשרה בין תחומי	1	כל המשרדים	370,000 ש״ח	1999
מרכז פדגוגי	1	כל המשרדים	350,000 ש״ח	1999
פיתוח כלים וערכות עבודה		כל המשרדים	200,000 ש״ח	1999
בניית עזרים דידקטיים		כל המשרדים		
סרטי וידאו	4		344,000 ש״ח	
פוסטרים	3, 10,000 עותקים מכל אחד		90,000 ש״ח	
אתר באינטרנט איתור ורכישת משחקים	1			
תשדירי שירות	5 תשדירים	כל המשרדים		1999
מערך השתלמויות	12 הכשרות	כל המשרדים	168.000 ש״ח	מהלך 1999

המלצות כלליות

הועדה ממליצה לתקצב באופן ריאלי את התכניות, כתנאי הכרחי ליישומן בשטח, בשל חיוניותן לקידום נושא הטיפול באלימות ומניעתה.

הועדה ממליצה על הכרה והכרזה של תכניות ההכשרה בנושא הטיפול והמניעה של אלימות במשפחה כתכניות חובה בכל המשרדים הרלבנטיים.

הועדה ממליצה להגדיר את תפקידה של הועדה הבין-משרדית כועדה מתמדת ולא ועדת אד-הוק עד להגשת הדו"ח הסופי, זאת מתוך מגמה שנציגי המשרדים השונים יהיו אחראים על ביצוע ההמלצות והמעקב בכל משרד.

הועדה ממליצה להדגיש את תפיסת המניעה כדרך לצמצום תופעת האלימות ולכן מוצע כי:

א. משרד החינוך יציב את נושא מניעת האלימות כנושא חובה בבתי הספר, לשם הטמעת היידע והמודעות בקרב תלמידים, לשם גיבוש עמדות בנושא שוויוניות בין המינים ושוויון באשר לתפיסת כבוד האדם וערכו.

ב. צה"ל על שירותיו יעסוק במניעת אלימות בקרב חייליו וחיילותיו טרם כניסת למעגל הזוגיות.

ג. משרד הבריאות ישלב את נושא האלימות ומניעתה בתכניות לחינוך לבריאות.

ד. להתייחס לתכנים של כישורי חיים כחלק אינטגרלי של מערך הלימודים מגן חובה ואילך.

ימי עיון
תכניות מניעה ומודעות
מיומנויות טיפוליות ייחודיות
מיומנויות טיפוליות מתקדמות
מיומנות טיפוליות כלליות
הערכת מסוכנות מקיפה
הערכת מסוכנות ראשונית
אוריינטציה מקיפה
אוריינטציה בסיסית

3.6 דו"ח ועדת משנה - פתרונות חדשניים לטיפול ולמניעת אלימות במשפחה

1. חברי ועדת המשנה

חיותה שנבל -	מנהלת השרות לנשים ונערות - משרד העו"ר - יו"ר ועדת המשנה
עדה פליאל-טרוסמן -	ממונה על הטיפול בנשים - משרד העו"ר
ציפי נחשון-גליק -	מפקחת ארצית אלימות במשפחה - משרד העו"ר
שוש צימרמן -	ראש היחידה למניעת התעללות בילדים - מ. החינוך
נעמי לירן -	יו"ר הרשות לשוויון בין המינים
סימה גורן -	יו"ר המח' למעמד האישה והלשכות המשפטיות - ויצ"ו ישראל
רות רזניק -	מנכ"ל עמותת ל.א.
טל קורמן -	אגוד מרכזי הסיוע לקורבנות תקיפה מינית
עו"ד רבקה מקייס -	שדולת הנשים בישראל.

הצטרפו לחלק מדיוני הועדה:

רונית לב-ארי -	מנהלת מקלט נשים מוכות - נעמ"ת
מלכה סופר -	ראש מדור קורבנות העברה - משרד לביטחון פנים

תוכן העניינים:

א. הקדמה
ב. התוכניות
1. "התבגרות מכובדת ומכבדת"
2. אומנות כתחליף לאלימות
3. מעסיקים נגד אלימות במשפחה

4. עובדים סוציאליים בתחנות משטרה - הגנה וטיפול
5. פריסת עוסי"ם מומחים בטיפול בנשים בכל המחלקות לש"ח ברחבי הארץ
6. מגזר בדווי
7. לחצני מצוקה
8. פרוספקט כיס
9. פרוייקט עמיתים
10. בית נועם.

ג. עלות התוכניות
ד. נספחים
1. פרוטוקולים של ישיבות תת הועדה
2. תכנית משרד החינוך "התבגרות מכובדת ומכבדת"
3. פרוספקט כיס
4. תרגום פרסום מאנגלית - מעסיקים נגד אלימות במשפחה

מבוא

תופעת האלימות במשפחה הנה בעיה חברתית כואבת וקשה בחברה הישראלית, המטילה צל כבד על מערכת הערכים החברתיים-תרבותיים, ועל יישום ערכי הדמוקרטיה ושמירה על החוק בישראל.
אלימות כלפי נשים במשפחה - מתפרשת על רצף החל משליטה על משאבים כלכליים, בידוד חברתי, וכלה באלימות פיזית ומינית.
למרות החשיפה הרחבה של קיום תופעת האלימות במשפחה, קידום החקיקה בנושא, פיתוח שירותים וכלי טיפול חדשים, אנו יודעים שתופעת האלימות במשפחה והנשים המוכות בישראל רבת ממדים.
הנתונים המוצגים לעתים מזומנות מדהימים: 200,000 נשים מוכות מדי שנה בישראל עבור נשים אלו ואחרות מונתה ועדת המשנה להצגת תוכניות ופתרונות חדשניים.

10 תוכניות המוצגות בדו"ח זה, מוינו לפי 3 קטגוריות:
1. חינוך והעלאת מודעות ציבורית לבעיה - יצירת אקלים חברתי מתאים.
2. איתור נשים.
3. הגנה וטיפול.

עם סיום עבודת הועדה ברצוני להודות על שיתוף הפעולה של כל חברות הועדה אשר השתתפו בדיונים, הציגו תוכניות יצירתיות וחדשניות, והשקיעו זמן ומחשבה רבים לגיבוש הדו"ח הסופי.
תודה מיוחדת לגב' עדה פליאל-טרוסמן על המאמץ ותרומתה לניסוח והכנת החומר.

2. דרכי העבודה של הועדה

ועדת המשנה קיימה 3 ישיבות בתאריכים: 16.6.98, 21.6.98, 14.10.98 .
בשתי הישיבות הראשונות הועלו הצעות ורעיונות לתוכניות חדשניות לטיפול והתמודדות באלימות נגד נשים.
בישיבה של מליאת הועדה הבינמשרדית שהתקיימה בתאריך 24.9.98 הוצגו התוכניות שהוגשו לועדת המשנה.
בישיבה האחרונה של ועדת המשנה שהתקיימה בתאריך 14.10.98 נבדקו ועברו מיון נוסף כל התוכניות שהוגשו.

1. "התבגרות מכובדת ומכבדת" - תוכנית משולבת לתלמידי חטיבות הביניים.
רציונל
התרבות מקרי אלימות במשפחה ובזוגיות מחייבת אותנו לחשיבה מעמיקה על תפקידה של מערכת החינוך בצמצום ממדי התופעה.
על פי תפיסתנו, מערכת יחסים מכובדת בבית ובמשפחה משפיעה על הפרט הגדל בה וקובעת במידה רבה את התייחסותו לזולת בכלל, ואל שותפו/שותפתו לקשר בפרט. יחסי כבוד במשפחה ומחוצה לה הם דבר נלמד, אם בדרך של מודל וחיקוי ואם בדרך של למידה מכוונת. מערכת החינוך חייבת לקחת על עצמה תפקיד בחינוך התלמיד להתייחסות אנושית ומכובדת לזולת.

מסגרת הכתה מספקת לתלמיד הזדמנות להתנסות במצבים וגירויים שיאפשרו לו לבחון דפוסים שונים של פתרון קונפליקטים בזוגיות, לעצב ערכים ועמדות ולהעשיר את רפרטואר התגובות שלו ואת כישוריו להתמודדות.
תוכנית זו באה להפגיש את התלמיד עם מצבים שהוא עשוי להיתקל בהם במהלך חייו ולאפשר לו להכין את עצמו להתמודד בצורה בונה במצבים אלו בהווה ובעתיד.
מטרות:

1. לעורר ולקדם התייחסות של כבוד הדדי בין בני האדם בכלל ובמערכת הזוגיות בפרט.
2. לפתח דפוסי תקשורת ביניים שיסייעו בבניית קשרים בין אישיים וזוגיים.
3. לפעול למניעת מצבי אלימות במסגרת החברה ובתוך המשפחה.

בניית ערכים ונורמות של שיוויון והדדיות בין המינים.

2. ההמלצה היא להפעיל את התוכנית בכיתות יא' (בהנחה כי בכתות י' התלמידים עסוקים בהסתגלות לחטיבה העליונה ובכתה יב' - בבחינות הבגרות). בחטיבות שש שנתיות ניתן לשקול את העברת התוכנית גם בכתות ט' ו-י'.

מספר כיתות יא' בשנת הלימודים תשנ"ט - הוא 3396 כיתות בכל המגזרים.

3. לצורך הפעלת התוכנית בכל כיתות יא' בארץ יהיה צורך במשאבים הבאים:

א.	משרות מדריכים	660,000	ש"ח	
ב.	תגבור שעות יעוץ		3,202,944	ש"ח
ג.	ימי עיון		30,000	ש"ח
ד.	חומרי הדרכה		70,000	ש"ח
			3,962,944	ש"ח

עלות נדרשת למשרד החינוך להפעלת התוכנית כ- 4 מליון ש"ח.

2. אומנות כתחליף לאלימות
רציונל:
בני נוער הנמצאים בשלב ההתבגרות של חייהם, חשופים לאלימות בין הוריהם ונמצאים בסיכון עקב בעיותיהם המורכבות, בני נוער אלה מגלים ונוקטים לעיתים, התנהגות אלימה כלפי הוריהם וחבריהם. מחקרים מצביעים על כך שילדים עדים לאלימות, סובלים מבעיות התנהגות והסתגלות, חרדה, דיכאון, תוקפנות המביאה לפגיעה בדימוי העצמי, בכישורים החברתיים וירידה ביכולות הקוגנטיביות, המילוליות והמוטוריות.

מתבגרים העדים לאלימות, ונמצאים בשלב התפתחות מורכב בו הם מחפשים זהות עצמאית וחברה, מגיבים קשה ובתסכול רב למערכת המשפחתית האלימה בה הם חיים.

בתוכנית: להקים קבוצות טיפול בשילוב טאי צ'י לבני נוער הנתונים במעגלי אלימות במשפחה, הן לנערים והן לנערות.

טאי צ'י - הנה אומנות לחימה סינית עתיקת יומין, עיקרה היא הגעה לתנועה בעלת עוצמה ע"י "שחרור שריר", ריכוז, תיאום ודיוק.
הטאי צ'י מתורגל ביחידים וכן בזוגות - תרגיל עקרונות הריכוז, הקשבה, השלמה, שליטה - בקשר עם הזולת.

ניסיון שנצבר בארץ ובעולם מלמד על אפשרות שימוש בשיטה זו להגברת השליטה העצמית, הפחתת האלימות, העלאת הדימוי העצמי, דימוי גוף והתנהגות אסרטיבית.
מטרה:
סיוע לבני נוער מתבגרים, הנתונים במעגל אלימות במשפחתם, אם כעדים לאלימות בין הוריהם ואם כנוקטי אלימות כלפי הוריהם או חבריהם.
עלות התוכנית:

קבוצת טאי צ'י - לשנה	36,000 ש"ח
מוצע להקים 12 קבוצות X 36,000 ש"ח	
סה"כ עלות שנתית	432,000 ש"ח
עלות התכנית למשרד העו"ר	432,000 ש"ח

3. <u>מעסיקים נגד אלימות במשפחה</u> (השפעה כלכלית לתופעה על החברה כולה).
   א. כשליש מהנשים המוכות מאבדות את משרותיהן כתוצאה ישירה, או עקיפה של אלימות בבית.
   ב. הצטרפות מעסיקים הן מבחינה רעיונית והן כלכלית-עסקית למאבק באלימות נגד נשים.
   ג. שיתוף מעסיקים במדיניות לאומית כוללת למיגור התופעה.
   ד. מתן שירותי מניעה, איתור וחינוך במקומות עבודה ממשלתיים - ציבוריים ובמגזר הפרטי.

4. <u>עובדים סוציאליים בתחנות משטרה</u> - הגנה וטיפול

<u>רציונל</u>:
מהעבודה בטיפול בבעיות אלימות במשפחה נגד נשים, אנו למדים על שיתוף פעולה חיובי בין הארגונים הטיפוליים לבין החוקרים בתחנות משטרה, אשר בנוסף לגביית העדות ולפתיחת התיק, מנסים להפנות הן את הקורבנות והן את התוקפים לכתובת טיפולית כמו: המחלקות לש"ח, המרכזים לטיפול באלימות, במגמה שיכנסו להליך טיפולי ולהפחית את האלימות, מהניסיון ידוע שמתלוננות רבות לא מגיעות לטיפול וכן לא בני זוגן.

<u>התוכנית:</u> הפעלת עובדים סוציאליים בתחנות משטרה לשיחה טיפולית <u>חד-פעמית</u> לאבחון וליצירת קשר טיפולי.

<u>מטרה:</u> לשכנע ולגייס נשים מוכות וגברים מכים לטפל בבעיית האלימות בין בני הזוג במקביל להליך המשטרתי באמצעות:

- קיום שיחה טיפולית עם האישה המוכה וחסרת האונים, במטרה להכיל אותה ולטעת בה תקווה לשינוי דרך הטיפול.
- אבחון הבעיה.
- יצירת קשר וחוזה טיפולי.
- המשך טיפול במחלקות לש"ח, במרכזים לטיפול באלימות במשפחה, או בכל סוכנות אחרת אשר תימצא מתאימה.

<u>עלות:</u>
ההצעה היא להתחיל בניסוי ב- 10 ישובים מול 10 תחנות משטרה 10 עוסי"ם - ½ משרה עו"ס

12 חודשים X	50,000 ש"ח
סה"כ עלות התוכנית למשרד העו"ר	50,000 ש"ח

6. <u>המגזר הבדווי</u>

<u>רציונל</u>:
החברה הבדווית מצויה בשלהי משבר תרבותי קשה, של מעבר משבטיות למודרניזציה. כתוצאה מכך מעמדה של האישה הבדווית במשפחה, נמצא בתהליך שינוי מתמיד מחד, השכלתה עולה פעמים רבות על השכלת בן זוגה, היא חשופה יותר ויותר לצרכים ונורמות של החברה המודרנית, ומאידך - נתונה ללחצים כבדים החברה הפטריאכלית, בה היא ממשיכה לחיות, חברה הכופה עליה להמשיך ולשמור את אורח החיים המסורתי ומעמדה הנחות כאישה. כתוצאה מכך, נחשבת בעיית האלימות כלפי נשים ונערות בחברה הבדווית יותר ויותר, בקצה הרצף של החשיפה מצויים מקרי הרצח ואלימות.
מעבר למענים הטיפולים האוניברסליים, כמו מקלט לנשים מוכות, מקלט לנערות במצוקה, עוסי"ם כוללניים במחלקות לש"ח, אין כיום מענים יהודיים הולמים בנשים נפגעות אלימות במגזר הבדווי.
כדי להתחיל לטפל בבעיה במגזר הבדווי להלן התוכניות הראשוניות המוצעות:
   א. קו חירום לנשים בדואיות במרכז למניעת אלימות בבאר שבע.
      עלות הפעלת הקו לשנה 200,000 ש"ח
   ב. מרכז טיפולי נייד שיעמוד לרשות הישובים הבדווים בדרום ויכלול:
      2 עובדים סוציאליים מומחים לטיפול באלימות נגד נשים במשפחה.
      עלות 2 עוסי"ם להוצאות ניידות לשנה 300,000ש"ח
   ג. מאגר של 4 משפחות קלט לנשים ברמת סיכון נמוכה.

<u>עלות</u>:

4 משפחות X 2000 ש"ח לחדש	8000 ש"ח
12 חודשים X 8000 ש"ח	96,000 ש"ח
עלות משרד העו"ר	96,000 ש"ח

7. ***לחצני מצוקה - תכנית ניסוי במחוז ת"א***

רציונל:
הטיפול בנשים מוכות, הנו מורכב ודורש התייחסות למימדים שונים של התופעה.

לעתים קרובות אנו מוצאים נשים שבחרו לחיות בנפרד מבן הזוג האלים, לאחר טפול במקלט או בקהילה, שעדיין מאוימות על חייהן. למרות שננקטו צעדים להגנתן כמו צו הגנה או מניעה, להפרדת המגורים של בני הזוג, הן עדיין נתונות בסכנה.
לחצן מצוקה הנו כלי נוסף המוצע להגנה על האישה החשופה לסכנה.

המטרה
הגנה על חיי אישה שנפרדה מבן זוג אלים, אך עדיין נתונה לאיומים ולסכנה ממנו.
אוכלוסיית היעד
נשים שחיות בנפרד מבן המשפחה האלים, אך ממשיכות להיות מאוימות כמו:

1. נשים שהוציאו צו הגנה נגד התוקפן.
2. נשים אחרי תהליך פרידה או גירושין.
3. בן הזוג הורחק במסגרת שחרור בערבות.
4. הוצא צו מניעה.
5. כל מצב סיכון אחר.

התכנית:

I. התקנת לחצני מצוקה למוקד, שקשור למשטרה.
II. התכנית תופעל ע"י עו"ס בשיתוף עם מתנדבים.
III לחצני המצוקה יותקנו עפ"י המלצות: מקלטים, מרכזים למניעת אלימות, מחלקות לשירותים חברתיים.

שותפים לתכנית
ארגון ויצ"ו - מפעיל, המשרד לביטחון פנים, משרד העו"ר.

התכנית תופעל כניסיונית בשנה ראשונה במחוז ת"א, תתבצע ההערכה ולאחריה יוחלט אם יש להמשיך ולהרחיב לכל הארץ.

עלות התכנית
לשנה ראשונה ל- 100 נשים 345,000 ש"ח.
ההשתתפות המבוקשת מהמשרד היא: 105,000 ש"ח.

8. ***פרוספקט כיס - הנחיות פעולה לאישה בסיכון.***

רציונל:
פרוספקט כיס שיופץ בחדרי מיון, טיפות חלב, קופ"ח סופרמרקטים, בתי ספר, קניונים, מספרות, עיתונים ועוד, ובו יפורטו הנחיות פעולה לאישה בסיכון.

1. מה לעשות.
2. לאן לפנות.
3. מה לקחת אתה.
4. הנחיות להתנהגות לשעת חירום.

עלות הפקת הפרוספקט: 10,000 עותקים X 2000 ש"ח 50,000 ש"ח.

9. ***פרוייקט עמיתים***

נשים מוכות ששוקמו למען נשים מוכות בתהליך טיפולי.
וגברים אלימים שעברו טיפול למען גברים אלימים בתהליך שינוי.
רציונל: ישנן תיאוריות הטוענות שאדם אשר חווה חוויה מסוימת יכול ליצור דו-שיח אמיתי עם אדם אשר עבר אותה חוויה, להבין אותו באופן מעמיק ולהזדהות עמו באופן ייחודי.
מכאן הרעיון להיעזר בנשים מוכות וגברים אלימים אשר עברו תהליך טיפול מוצלח להפסקת האלימות ולניהול דיאלוג חיובי ביניהם, שיהוו גורם מסייע לנשים מוכות ולגברים אלימים בתהליך שינוי וטיפול.

מטרה
להכשיר ולהפעיל נשים מוכות וגברים אלימים שעברו תהליך טיפולי, כדי לסייע בשיקומם של נשים מוכות וגברים אלימים בתהליך שינוי.
אוכלוסיית היעד:
30 נשים מוכות ו- 30 גברים אלימים = העמיתים.

- שעברו תהליך שינוי.
- חיים מזה כשנה ללא אלימות.
- פועלים באופן נורמטיבי.
- מעונינים ומסוגלים ליצירת קשרים חברתיים.
- מוכנים לסייע בהתנדבות (להוציא הוצאות נסיעה והוצאות הנובעות מתפקידם).

החניכים

- נשים מוכות וגברים אלימים בתהליך שינוי המקיימים קשר טיפולי עם איש מקצוע.
- בעלי כתובת מגורים קבועה ובעלי רצון להיעזר בחונך/ת שהיה במצבם.

רכז הדרכה ¼ משרה למשך שנה 30,000 ש"ח.
נסיעות לעמיתים מתנדבים 20,000 ש"ח.
סה"כ עלות 70,000 ש"ח.

10. בית נועם - כיוון חדש לגברים אלימים

רציונל:
בינואר 1977 הוחל בהפעלת תוכנית ניסיונית המופעלת ע"י עמותת נועם ומתוקצבת כפרוייקט ניסיוני בשותפות של המחלקה למפעלים מיוחדים במוסד לביטוח לאומי והשרות לרווחת הפרט והמשפחה במשרד העבודה והרווחה. התוכנית הניסיונית מלווה במחקר הערכה המופעל ע"י המוסד לביטוח לאומי.
מדובר על מסגרת טיפולית ל"גרעין הקשה" של גברים אלימים שהוצאו מביתם בהתאם לצו הגנה או צו מבחן.
השהות במסגרת ההוסטל היא לתקופה של 3 עד 4 חודשים. בו זמנית שוהים בבית נועם 12 גברים.
הגורמים המפנים למסגרת ההוסטל הנם: שירותי הרווחה המקומיים, פקידי סעד, שרות מבחן למבוגרים, בתי משפט, יחידות הסיוע ליד בתי משפט לענייני משפחה והמשטרה.
במשך השהות בהוסטל מתגוררים הגברים במקום, יוצאים בשעות הבוקר לעבודתם והשעות אחר הצהרים והערב מקיימים פעילויות מקצועיות טיפוליות, במסגרת פרטנית וקבוצתית.

חלק מההתייחסות הטיפולית כוללת הכנה וחזרה לקהילה, במסגרת זו נשמר קשר קבוע עם הגורמים המפנים, בעיקר לקראת סיום השהות בהוסטל.

מומלץ: להמשיך עם תכנית הניסוי לשנה נוספת.

עלות משוערת למשרד העו"ר לשנה 800,000 ש"ח.

סה"כ עלות כל התוכניות:

1. "התבגרות מכובדת ומכבדת"-	4,000,000	ש"ח
2. אומנות כתחליף לאלימות-	432,000	ש"ח
3. מעסיקים נגד אלימות-		
4. עובדים סוציאליים בתחנות משטרה -	50,000	ש"ח
5. פריסת עוסי"ם מומחים בלשכות לש"ח-	20,000,00	ש"ח
6. המגזר הבדווי-	96,000	ש"ח
7. לחצני מצוקה-	105,000	ש"ח
8. פרוספקט כיס-	10,000	ש"ח
9. פרוייקט עמיתים-	70,000	ש"ח
10. בית נועם-	800,000	ש"ח
סה"כ עלות התוכניות:	**25,563,000**	**ש"ח.**

3.6 דו"ח וועדת המשנה למגזרים מיוחדים

1. שמות חברי ועדת המשנה ותפקידם

I. עו"ד נעמי לירן - מנהלת הרשות לקידום מעמד האשה, יו"ר הוועדה.
II. עוזי גדור - מרכז וועדת מנכ"לים בנושא אבטלה - משרד ראש הממשלה.
III. מרי חדייר - ראש תחום מעמד האשה, הרשות לקידום מעמד האשה, משרד רה"מ.
IV. אהובה טלמון - מנהלת לנ"י ישראל.
V. שרה כהן - מנהלת שירותי הרווחה, משרד הקליטה
VI. רננה לוי - יועצת לשר הבריאות לפניות ציבור.
VII. עיידה סולימן-טומא - מנכ"לית עמותת נשים נגד אלימות.
VIII. טל קורמן - מנהלת איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית בישראל.
IX. רות רזניק - מנכ"ל עמותה ללחימה באלימות נגד נשים ומנהלת 3 מקלטים לנשים מוכות.

2. דרכי עבודת ועדת המשנה

וועדת המשנה למגזרים מיוחדים קיימה 3 ישיבות.
במסגרת דיוני הוועדה זומנו נציגות מהמגזר האתיופי והמגזר הערבי במטרה ללמוד את הנושא וליישם את הידע שנרכש במגזרים אחרים.

גב' עיידה סולימן-טומא מנכ"לית עמותת נשים נגד אלימות - הציגה את נושא האלימות בקרב האוכלוסייה הערבית והתמקדה בבעיות הספציפיות למגזר זה.

גב' צגה מלקו - מזכירת איחוד הארגונים של עולי אתיופיה - הציגה את נושא האלימות בקרב המשפחה האתיופית על רקע החיים באתיופיה והמעבר לישראל.

ב27.7.98- ביוזמת גב' נאול אבו חתום, מפקחת מחוזית, נערך סיור בצפון שכלל ביקור במקלט לנשים מוכות ובמקלט לנערות במצוקה שמיועדים למגזר הערבי.

שני הדיונים הראשונים התקיימו בראשותו של מר עוזי גדור.
בעקבות התפטרותו של מר עוזי גדור מראשות הוועדה, מונתה עו"ד נעמי לירן, מנהלת הרשות לקידום מעמד האשה ליו"ר הוועדה למגזרים מיוחדים.

ב1.9.98- התקיים דיון מסכם בראשותה של עו"ד נעמי לירן, שהתמקד בגיבוש ההמלצות של הוועדה לקראת העברתם לדיון במליאת הוועדה הבינמשרדית לטיפול בבעיות האלימות במשפחה.

3. תאור מצב קיים

א. מגזר הערבי - מקלט לנשים מוכות

בשנת 1993 הוקם בצפון המקלט הראשון לנשים ערביות. מקלט זה קולט נשים ערביות עם ילדיהן מכל רחבי הארץ. המקלט נותן הגנה מידית ועזרא ראשונה לנשים ולילדיהן ומסייע להן במימוש זכויותיהן ובמתן סיוע משפטי, וסוציאלי.
המקלט מקבל מימון מלא ממשרד העבודה והרווחה ומופעל ע"י עמותת נשים נגד אלימות.
בביקור שערכנו במקום נמסר לנו ע"י מנהלת המקלט כי התפוסה במקלט תמיד מלאה.

מקלט לנערות במצוקה
המקלט לנערות ערביות במצוקה נפתח בשנת 1993, מקלט זה קולט במצבי מצוקה.
המקלט ניתן הגנה טיפול מיידי לנערות וקובע אבחון ראשוני.
מאז פתיחתו ישבו במקלט יותר מ500- נערות.

דירת מעבר
בשנת 1994 הוקמה דירת המעבר לנערות ערביות. דירת המעבר מיועדת לנערות מעל גיל 18 שנאלצות להתרחק מהמסגרת המשפחתית.
במסגרת הסיוע הניתן לנערות, ניתנת להן גם הכשרה מקצועית במטרה להכשירן לחיים עצמאיים.

ב. <u>במגזר החרדי/דתי</u>

משרד העבודה והרווחה הקים ב1997- מרכז למניעת האלימות במשפחה המיועד למגזר החרדי/דתי.מרכז נוסף נמצא בשלבי הקמה בבני ברק.
דירת קלט פועלת באזור ירושלים מזה כחצי שנה.
בבית חולים שערי צדק פועל מרכז הנותן סיוע לנשים דתיות - חרדיות, המרכז נותן שרות לאוכלוסיית הנשים ממגזר זה הנמצאות במצבי מצוקה ומשבר אשר זקוקות לתמיכה וייעוץ.

בירושלים מקיים ארגון רפע"ה רפואה על פי ההלכה, מערך סיוע למניעת אלימות במשפחה.
המערך כולל קו טלפוני חם, איתור אלימות במשפחה והפניית נפגעות לטיפול מתאים.
בבני ברק הוקמה עמותה: שפר, חברות בעמותה נשים חרדיות מבני ברק.
מטרת העמותה לסייע לנשים נפגעות אלימות במשפחות חרדיות.
העמותה פועלת בחסות ובסיוע של מחלקת הרווחה של עירית בני ברק.

4. <u>הבעיות הכלליות וההמלצות לפתרונם</u>

המגזרים שבהם התמקדה הוועדה במתן המלצותיה הם - המגזר הערבי, החרדי, עולות מקרב העדה האתיופית. תופעת האלימות במגזרים מיוחדים מורכבת ומחייבת חשיבה ומענים המתחשבים עם התרבויות.
התייחסות יחודית מתייחסת לא רק למגזר העולות מקרב העדה האתיופית אלא לעולות המגיעות מתרבויות שונות יחודיות עדתיות מסורתיות.
האלימות במגזרים אלה מקבלת ציביון והשלכות הנגזרים ממאפיינים הקשורים לתרבותם, לכן התייחסות, האיחור, הדיווח, העברת המידע והסיוע הניתן ע"י אנשי מקצוע חייבים לקבל אופי ספציפי ולהתאימם לתנאים המיוחדים.

יינתן דגש מיוחד לתחומים הבאים:
- שיתוף פעולה ברמה המקומית.
- הכרות עם מנהיגים ועם כללי התנהגות.
- שיתוף אנשי מקצוע בני העדה ומנהיגות מקומית.
- הסברה בשפה הרלוונטית.

א. <u>העמקת המודעות</u>

מרבית הנשים באוכלוסיות המיוחדות אינן מודעות לזכויותיהן. עובדה מצערת זו מהווה גורם מעכב ליציאתן של הנשים ממעגל האלימות.

1. <u>פרסום והפצה</u>

להפיץ מידע אודות זכויותיהן של הנשים ואודות השירותים הקיימים והסיוע הניתן ע"י הרשויות.
הפצת המידע לקהלי היעד הרלוונטיים צריכה להיעשות באופן שיתאים לערוצי העברת המידע האפקטיבים לעולם מהתרבויות השונות.

<u>המלצה</u>

משרד העבודה והרווחה בתאום עם ארגוני הנשים יפיץ דף מידע קצר וברור בשפות אמהרית, רוסית, ערבית ועברית, דפי המידע יופצו באמצעות סטנדים שיוצבו במקומות הנגישים לאוכלוסיית היעד כגון: במשרדי הדואר, מקוואות, טיפות חלב ומתנס"ים וקופות חולים.
יש לדאוג לתחזוקה שוטפת וסבירה של הסטנדים.

<u>משרדים וגופים רלוונטים</u>

משרד העבודה והרווחה, משרד הקליטה, משרד הדתות, הרשות לקידום מעמד האשה, עמותת אלימות נגד נשים, נציגות של ארגוני נשים, משרד הבריאות, מתנס"ים.

2. <u>פעולות הסברה</u>

היעד המרכזי: שינוי תפיסת העולם במגזרים אלה, האשה נחשבת לרכושו של הבעל ועל כן מותר לו לעשות בה כרצונו.

<u>משרדים וגופים רלוונטים</u>

משרד העבודה והרווחה, ארגוני נשים, משרד הקליטה, הרשות לקידום מעמד האשה, מתנס"ים.

המלצה
כדי לשנות דפוסי התנהגות אלו יש לצאת במסע הסברה רחב בשפות הרלוונטיות, במטרה להחדיר לאוכלוסיית היעד דפוסי התנהגות ותרבות התואמים לחברה מודרנית.

3. הכשרתם של אנשי מקצוע
ההתייחסות לקבוצות מיוחדות מחייבת גישה מיוחדת. אנשי המקצוע המטפלים במגזרים אלה נדרשים להיות בקיאים במאפיינים הספציפיים של אוכלוסיית היעד, זאת בנוסף לכישורים הכלליים.

המלצה
לתגבר את תחנות המשטרה ולשכות הרווחה בעובדות בעלות רקע וידע מתאים. תנתן עדיפות לעובדות מקרב העדה או המגזר הרלוונטי.

משרדים וגופים רלוונטיים
משרד לביטחון פנים, משרד העבודה והרווחה, לשכות רווחה מקומיות.

4. הכשרת הצוות המקומי
הדרכות והשתלמויות קבוצתיות אינן יעילות לאוכלוסיית היעד. לכן יש להתאים שיטות הדרכה יחודיות שינתנו באמצעות הצוות המקומי של הקהילה כגון: צוות רפואי, אחות טיפות חלב, עובדים סוציאליים מורים וכו' כיוון שבין הצוות הנ"ל לבין האוכלוסייה המקומית קיים ערוץ תקשורת אמין המבוסס על יחס אמון הדדי שנרקם במשך הזמן.

המלצה
תינתן הדרכה לצוות המקומי במתן יעוץ והדרכה לאוכלוסייה המקומית באופן פרטני. הייעוץ יינתן במסגרות הטיפול השוטף (ביקור אצל רופא, טיפת חלב אסיפת הורים ולא במסגרת מפגשים או פעולות יזומות).
צוות זה יסייע גם באיתור מקרי אלימות בקרב האוכלוסיות, יפעל למניעתן ויעודד את הנשים לפנות לקבלת ייעוץ וסיוע מהגורמים המקצועיים.

משרדים וגופים רלוונטיים
משרד העבודה והרווחה, משרד הבריאות, הרשות המקומית, משרד החינוך, מנהיגות מקומית.

ב. ביטחון כלכלי
במגזרים מיוחדים הבעיה הכלכלית היא חריפה יותר. בהתאם לנורמות המקובלות, האשה בדרך כלל אינה יוצאת לעבודה מחוץ לבית. דבר שדורם לפתח תלות כלכלית בבעל. החשש מאובדן כלכלי מרתיע את הנשים מלהגיש תלונות על התעללויות בעליהן.

המלצה
לקיים קורסי העצמה לקבוצות יעד כהכנה ליציאה לעבודה מחוץ לבית.
כדי לעודד את הנשים לצאת לעבודה יש לפעול להקמת מסגרות מתאימות לטיפול בילדים אחרי שעות הלימודים. יש לפעול למציאת מקומות עבודה.

משרדים וגופים רלוונטיים
לשכת התעסוקה, ארגוני נשים, מתנס"ים, משרד העבודה והרווחה.

ג. משפחות חד הוריות
נשים ששהו במקלטים או במסגרת דומות שהפכו למשפחות חד הוריות בעקבות אלימות במשפחה, מקבלות קצבה מהביטוח הלאומי. הסיוע ניתן לאשה שאינה עובדת או שמשתכרת לא יותר מ - 1.500 ש"ח.
חוק זה מעודד נשים אלה לעבוד בעבודות מזדמנות שלא מקנות להן זכויות סוציאליות.
המלצה:
על מנת לעודד נשים במגזרים אלה להצטרף למעגל העבודה מומלץ לפעול לתיקון החוק הקיים ולהעלות את תקרת השכר המזכה בקבלת הסיוע. תוך כדי קביעת קריטריונים שיתאימו למגזרים אלה.
משרדים וגופים רלוונטיים
המוסד לביטוח לאומי, כניסת, משרד העבודה והרווחה, משרד הקליטה, הרשות לקידום מעמד האשה.

ד. **הכרות אישית**

בחברות סגורות קיימים קשרי משפחה ויחסי קרבה חברתית כך שכל אחד יודע ומכיר את חיי המשפחה של כל הסובבים אותם (למעט אלימות והתעללות מינית שנשארו טאבו שלא מדברים עליו). אשה שרוצה להגיש בקשה לסיוע או תלונה נמנעת מלעשות כן, כיוון שהיא צריכה לתת דין וחשבון לגורם מקצועי מבני קהילתה. עובד זה יכול להיות קרוב משפחה ישיר שלה או של בעלה.

ע"פ הנורמות המקובלות במגזרים אלה האשה מוותרת על זכותה לקבל סיוע מהגורמים המקצועיים כדי לא להחשף לבושה משפחתית.

המלצה

לגבש מודל אזורי באמצעות צוות חשיבה רב תחומי שיכלול ארגוני נשים ואנשי מקצוע שמטפלים במגזרים אלה לצורך מתן פתרונות הולמים לבעיות שמלגלות כתוצאה מתופעה זו.

ה. **העתקת מקום מגורים**

המבנה החברתית במגזרים אלה אינו מאפשר לאשה להתנתק ממשפחתה המורחבת ולעבור למקום מגורים אחר כי הם רגילים לחיי קומונה.
העתקת מגורים שבאה בעקבות סכסוכים משפחתיים מתקבלת כמרידה במוסכמות החברתיים. גם הקליטה במקום חדש כמעט בלתי אפשרית ומלווה בקשיים רבים.

המלצה

להקים צוות היגוי שיתן המלצות לטיפול בבעיה. בצוות יקחו חלק מאנשי מקצוע שטיפלו בבעיות דומות במגזר הערבי והחרדי במטרה ללמוד מהנסיון שהצטבר במגזרים אלה.

ו. **דיור**

אשה שסובלת מאלימות ומשתכנת במקלט לנשים מוכות זכאית עם יציאתה מהמקלט לקבל סיוע בהשתתפות בשכר דירה ממשרד השיכון. גובה הסכום המאושר היום הוא 300 דולר.

ברוב המגזרים היחודיים כאשר האשה מתחילה בהליכי גירושים היא נחשבת למורדת והיא מאבדת את כל הסיוע המשפחתי. לאחר יציאתה מהמקלט היא נחשפת לבעיות כלכליות ונאלצת ברוב המקרים לחזור לבעלה ולמעגל האלימות.

המלצה

לפעול להגדלת הסיוע שניתן באמצעות משרד השיכון בהשתתפות בשכר דירה למגזרים אלה תוך כדי קביעת קריטריונים שיתאימו למגזרים היחודיים.

משרדים וגופים רלוונטיים

משרד השיכון, משרד העבודה, רשות מקומית.

ז. **ילדים ומתבגרים בסיכון**

הוועדה לא התמקדה בנושא, כי ידוע לחברי הוועדה כי קיים פרוייקט גדול בנושא.

5. ***בעיות ייחודיות והמלצות לפתרונם***

א. **בעיה יחודית בקרב עולות מהעדה האתיופית**

בקרב העדה האתיופית נושא הגרושים מטופל ע"י מתווכים לפישור ולשלום בית הנקראים "השמגלות" באמצעות בית אצ'ין.
בתי הדין הרבניים מפנים כל בקשה הקשורה לגרושים למתווכים אלה.
נשים שמגישות תביעות לגירושים נחשבות למורדות ועל כן המגמה היא להגיע לשלום בית בכל מחיר. תופעה זו כופה על הנשים להשאר במעגל האלימות.

המלצה

לפנות לבית הדין הרבני בבקשה לא לכרוך את הטיפול בנושא גרושים בהמלצת המתווכים וכאשר האשה אינה מעונינת בתווך זה. כמו כן לאפשר לפונות לבחור את דרכי הטיפול בבעיותיהן.

משרדים וגופים רלוונטיים

משרד הדתות, מנהיגים אתיופים, משרד העבודה והרווחה, ארגוני נשים.

ב. <u>בעיה יחודית למגזר הערבי והדרוזי</u>

רצח שבוצע על רקע כבוד המשפחה במגזר זה בדר כלל מקבל "לגיטימציה" בחברה המקומית. העדה סבורה שמעשיה של הנרצחת הצדיקה את הרצח בהיותה מורדת, מתנגדת לנורמות החברתיות ודמה הופך להפקר.

<u>המלצה</u>

לקיים פעולות הסברה בקרב המנהיגים הדתיים שיוקיעו בפומבי כל רצח של אשה בלי להוסיף על איזה רקע היא בוצע ולהמעיט בשימוש הביטוי של כבוד המשפחה בהתייחס לרצח נשים.

<u>משרדים וגופים רלוונטים</u>

אנשי דת, משרד העבודה והרווחה, ארגוני נשים.

ג. <u>נשים עם נכויות</u>

המקלטים הקיימים אינם ערוכים לקליטת נשים עם נכויות כגון : עיוורון או מגבלות פיזיות.

<u>המלצה</u>

להקים במרכז הארץ מקלט ייחודי לנשים עם מגבלות פיזיות שיכלול צוות רפואי מתאים לצרכים המיוחדים של אוכלוסייה זו.

<u>משרדים וגופים רלוונטיים</u>

המוסד לביטוח לאומי, הקרן למפעלים מיוחדים, משרד העבודה והרווחה, הרשות לקידום מעמד האשה.

ד. **<u>נשים מכורות לסמים ולאלכוהול</u>**

המקלטים הקיימים כיום אינם ערוכים לקלוט נשים מכורות לסמים ולאלכוהול.
נשים אלה אינן מסוגלות להשתלב במקלטים הקיימים. הם נתונות להפרעות נפשיות המקשות על אורח החיים במקלטים.
יתרה מזו קליטתן של נשים אלה לפעמים פוגעת בתדמיתן של הנשים המאכלסות את המקלטים.

<u>המלצה</u>

להקים מקלט ייחודי לנשים מכורות לסמים ולאלכוהול. במסגרת ההשתלמות והיעוץ הניתנים במקלט, יש לשלב טיפול גמילתי.

<u>משרדים וגופים רלוונטיים</u>

המוסד לביטוח לאומי, הקרן למפעלים מיוחדים, משרד העבודה והרווחה, הרשות לקידום מעמד האשה.

6. <u>הקמת מסגרות נוספות</u>

א. <u>מגזר הערבי החרדי והבדואי</u>

מהנסיון שהצטבר מתברר כי המקלטים לנשים מוכות לא תמיד מתאימים לצרכים של המגזרים הללו. במשפחות מרובות ילדים המעבר למקלט כרוך גם בנטישת חלק מילדיה. (המקלט קולט עד 4 ילדים עד גיל 10 בלבד).

<u>המלצות</u>

1. להקים דירות מעבר או קלט.
2. להקים מאגר של משפחות אומנה מקרב משפחות מכובדות, ומנהיגים מקומיים. משפחות אלה תסייענה לשיקום המשפחות ותסייע בגישור עם המשפחה המורחבת.
3. להקים מקלט נוסף למגזר הערבי בדרום הארץ שיערך לקליטתם של משפחות מרובות ילדים.

<u>משרדים וגופים רלוונטיים</u>

המוסד לביטוח לאומי, הרשות לקידום מעמד האשה, משרד העבודה והרווחה, רשות מקומית או אזורית.

ב. <u>טיפול נייד</u>

הבדואים גרים בחמולות שמפוזרות על פני שטחים נרחבים המקשים על מתן סיוע לאוכלוסייה.

<u>המלצה</u>

להכשיר צוות מקצועי נייד שיעבור בישובי הבדואים יתן סיוע לאוכלוסייה המקומית.
מודל ניסיוני זה יושם תחילה במגזר הבדואי - יש לשקול התאמתו למגזרים נוספים.

<u>משרדים וגופים רלוונטיים</u>

המוסד לביטוח לאומי, משרד העבודה והרווחה, הרשות לקידום מעמד האשה, המועצה האזורית.

3.7 דו"ח ועדת המשנה בנושא הערכת מסוכנות ופתרונות הגנה

מבוא

בחודש פברואר, 1998, בעקבות ריבוי מקרי הרצח והפגיעות הקשות בנשים ע"י בני זוגן, התקבלה החלטת ממשלה להקים ועדה בין משרדית לטיפול בנושא "אלימות במשפחה". בועדה נציגים של כל משרדי הממשלה, הועדה למעמד האישה בכנסת, ארגוני נשים וגופים טיפוליים וולונטריים שונים העוסקים בתחום. במסגרת הועדה הוקמו 8 ועדות משנה. המסמך המוצג להלן הנו תוצר עבודתה של ועדת המשנה בנושא "הערכת מסוכנות ופתרונות הגנה".

הערכת מסוכנות הנה תהליך של אבחון שמטרתו לנבא את הסיכוי שאדם מסוים יפגע באדם אחר. זהו תהליך שמנסה לענות על השאלה: "באיזו מידה אדם X מסוכן כלפיאדם Y בזמן מסוים ובנסיבות מסוימות?" או "מהי ההסתברות (הסיכוי) שאדם X יפגע באדם Y בזמן מסוים ובנסיבות מסוימות?".

המטרות העיקריות של הערכת המסוכנות הן לשפר את תהליכי ההגנה על הקורבנות ולסייע למקבלי החלטות בתחום (כגון, שופטים, שוטרים וכו') בקבלת החלטות אפקטיביות ומותאמות למקרה.

הערכת מסוכנות הנה טכניקה טיפולית/אבחונית אשר דורשת מיומנות מקצועית מהמבצע, מיומנות אותה צריך ללמוד. לדעת רבים מאנשי המקצוע העוסקים בתחום בכל אינטראקציה של משפחות או יחידים הסובלים מאלימות במשפחה עם שירותים חברתיים וסמכותיים כלשהם צריך לבצע הערכת מסוכנות בעדיפות גבוהה.

הערכת מסוכנות איננה הערכת אלימות. השאלה העומדת לנגד עיננו איננה האם מתקיימת אלימות או האם קיים פוטנציאל לאלימות בין בני הזוג?. לעניין אבחון אלימות קיימות אינדיקציות אחרות ואין זה המקום לפרטן. כאשר אנו עוסקים בהערכת מסוכנות אנו יוצאים מנקודת הנחה שקיימת אלימות בין בני הזוג. אנו ניגשים להעריך את חומרתה ואת סיכויי הפגיעה הקשה הפוטנציאלית.

העיקרון המרכזי אשר הנחה את עבודת הועדה הוא שמבין התפקידים השונים של התגובה החברתית בתחום של אלימות כלפי נשים, תפקידים הקשורים בטיפול, ענישה והגנה, התפקיד של הגנה על קורבנות הוא התפקיד החברתי החשוב ביותר שהרי מדובר בסוגיות של חיים ומוות.

הערכת מסוכנות הנה חלק בלתי נפרד מתהליך כולל של הגנה על קורבנות. חשוב להדגיש כי בכל מקרה שמתבצעת הערכת מסוכנות יש לבנות בצידה של ההערכה תוכנית הגנה כוללת לאישה ולילדיה. מסיבה זו עוסקת ועדת המשנה בשני התחומים גם יחד.

1. חברי ועדת המשנה

מר משה שילה	- סגן בכיר א' לפרקליטות המדינה
גב' ענבר פלש	- מתמחה בפרקליטות המדינה
מר דובי גזית	- מנהל המנהל לשירותי חירום ותפקידים מיוחדים, משרד הפנים
ד"ר שלום ליטמן	- סגן מנהל שירותי בריאות הנפש, משרד הבריאות
גב' שרונה צירון	- יועצת משפטית, משרד הבריאות
גב' נירית פסח	- ראש תחום בריאות כללית, שרות ארצי לעבודה סוציאלית
סא"ל אלי רגב	- ראש ענף תכנון כוח אדם, צה"ל
גב' מלכה סופר	- ראש ענף קורבנות העברה, המשרד לביטחון פנים
גב' שרונה ולדניגר	- ענף קורבנות העברה, המשרד לביטחון פנים
ד"ר מרדכי פרישטיק	- בתי הדין הרבניים
גב' נעמי לירן	- יו"ר הרשות לקידום מעמד האישה, משרד ראש הממשלה
גב' מרי חדייר	- הרשות לקידום מעמד האישה, משרד ראש הממשלה
גב' רונית לב ארי	- מנהלת המחלקה לאלימות במשפחה, נעמ"ת
גב' רות רזניק	- יו"ר עמותת ל.א. ומנהלת המקלט לנשים מוכות, הרצליה
גב' יעל הרמל	- פקידת סעד ראשית לסדרי דין, משרד העבודה והרווחה
גב' אביבה פלאי	- מנהלת שרות המבחן למבוגרים, משרד העבודה והרווחה
גב' חנה אטקס	- סגנית מנהלת שרות המבחן למבוגרים, משרד העבודה והרווחה
ד"ר דבורה הורוביץ	- סגנית מנהלת שרות המבחן לנוער משרד העבודה והרווחה
גב' עדה פליאל-טרוסמן	- ממונה ארצית על טיפול בנשים, משרד העבודה והרווחה
גב' אורלי אינס	- מנהלת פרוייקט ילדים בסיכון ואלימות במשפחה, משרד העבודה והרווחה - יו"ר

2. ***דרכי עבודת הועדה***

הדיון הראשון בתחום הערכת המסוכנות התקיים בפני מליאת הועדה ב - 10.4.98. בדיון זה הוצגו העקרונות התאורתיים של הנושא, כמו גם האינדיקטורים המרכזיים אליהם מתייחסת הספרות המקצועית בתחום. המצגת שהוצגה בפני הועדה מצורפת בנספח א'.
ועדת המשנה בנושא הערכת מסוכנות ופתרונות הגנה נפגשה 4 פעמים בסך הכל. להלן פירוט תכני הדיונים:
11.5.98 - סקירת המצב הקיים בתחום במסגרת המשרדים השונים ובשטח והגדרת מטרות הועדה (נספח ב').
1.7.98 - דיון בנושא הכלי להערכת מסוכנות. מטרתו, שימושיו וסקירה ומיפוי של כל סוגי ההחלטות להם נדרשים אנשי המקצוע השונים אשר זקוקים לכלי (נספח ג').
9.8.98 - בחינת סוגיות הקשורות ביישום הכלי להערכת מסוכנות אצל אנשי המקצוע השונים. עיבוי והשלמת המיפוי של סוגי ההחלטות ושל אנשי המקצוע שיעשו שימוש בכלי (נספח ד').
בספטמבר 98 הוכנה טיוטה ראשונה של הכלי להערכת מסוכנות. הטיוטה הועברה להערות אל חברי הצוות.
21.10.98 - דיון בטיוטת הכלי להערכת מסוכנות ובנושא של פתרונות הגנה, צרכים ופערים (נספח ה').
10.11.98 - סיכומים לקראת הגשת דו"ח הביניים.

3. ***תאור מצב קיים***

לאחר בחינת הפעולות שנעשו בתחום זה במשרדים השונים מתברר כי בעוד שקיימת הכרה בקרב קובעי המדיניות במשרדים ובקרב אנשי המקצוע בשטח על חשיבות הנושא נעשו פעולות נקודתיות ומקומיות מעטות לצורך התמודדות עם הנושא.

הפעולות שנעשו היו בדרך כלל לצורך קבלת החלטה מאד ספציפית או ביצוע פעולה מאד ספציפית כמו למשל, הכנת כלי להערכת מסוכנות שישמש את פקידי הסעד לסדרי דין לצורך הכנת תסקיר לבית המשפט על פי החוק למניעת אלימות במשפחה.

בפועל, גם במקומות בהם קיימות הנחיות וקיים כלי עבודה רק חלק מאנשי המקצוע משתמשים בו בעוד רבים אחרים יודעים על קיומו אך דוחים את השימוש בו מסיבות שונות. בעיקר בגלל חשש לקחת אחריות.

אחת התופעות שעולות בצורה חזקה מבחינת עבודת השטח הנה שאנשי מקצוע רבים מנסים להעביר את האחריות מאחד לשני. הם מביעים את הצורך שלהם בהערכת מסוכנות אך מצפים שזו תתבצע על ידי מישהו אחר.

4. ***הנחיות ודרכי הערכת מסוכנות הקיימים כיום***

א. הנחיות לכתיבת תסקיר "הערכת מסוכנות" לפקידי סעד סדרי דין - משרד העבודה והרווחה, השרות לרווחת הפרט והמשפחה, הכין בשנת 1996 הנחייה לפקידי הסעד לצורך הכנת תסקיר. ההנחיה מתייחסת רק למשפחות שפנו לקבלת צו הגנה במסגרת החוק למניעת אלימות במשפחה (נספח ו').

ב. שאלון אבחון והערכה להתערבות מיידית - משרד העבודה והרווחה, השרות לטיפול בנשים ונערות, הכין שאלון לאבחון ראשוני של האישה המוכה כולל, ההיבט של רמת הסיכון בו היא מצויה (נספח ז').

ג. הנחייה של המשטרה - המשרד לביטחון פנים פרסם קווים מנחים להערכת מסוכנות בהנחיה שיצאה בנושא זה בספטמבר 98 (נספח ח').

5. ***בעיות ודילמות עיקריות***

א. סיכוי הטעות - האפשרות לנבא התנהגות הנה סוגייה בעייתית ושנויה במחלוקת מבחינה תיאורתית ומעשית בקרב אנשי המקצוע. מבלי להיכנס לדילמה העקרונית, אשר מעסיקה חוקרים ותיאורתיקנים רבים במדעי החברה, חשוב לקחת בחשבון שכאשר אנו עוסקים בניבוי התנהגות אנו עלולים לטעות. בתחום ניבוי המסוכנות הטעות יכולה להיות משני סוגים. טעות מסוג אלפא תתרחש כאשר אנו ננבא שאדם מסוים מסוכן ובפועל הוא לא יהיה אלים. המחיר של טעות כזו עלול להיות פגיעה בזכויות של אותו אדם (לצורך הגנה על הקורבן). טעות מסוג בתא תתרחש כאשר אנו ננבא שאדם מסוים איננו מסוכן ובפועל הוא יהיה אלים (תוך הימנעות מהגנה על הקורבן). המחיר של טעות כזו עלול להיות רצח או פגיעה פיזית קשה.

אחת המטרות שעמדה לנגד עיני הועדה בהכנת הכלי הייתה צמצום מקדם הטעות ככל שניתן. יחד עם זאת חשוב לציין, כי בדילמה המוסרית שעולה סביב השאלה "איזה מבין המחירים חברתנו מוכנה/מעדיפה לשלם?", הסכימו חברי הועדה, כפורום קובע ומעצב מדיניות, שהמחיר של רצח/פגיעה פיזית יקר/חמור יותר מהמחיר של פגיעה בזכויות. לכן, בתהליך הניבוי אנו נעדיף את טעות אלפא על פני טעות בתא. כלומר, נבצע הערכה לחומרה, ולא לקולא.

ב. **רתיעה והתנגדות של אנשי המקצוע -** בגלל ההשלכות הצפויות של הערכת מסוכנות אנשי מקצוע רבים חוששים לקחת אחריות. החשש הנו גם ברמת הסיכוי של העובד להיפגע על ידי האדם האלים וגם ברמת הסיכוי של העובד להיתבע על פגיעה בזכויות.

ג. **ביקורת ציבורית -** כמו בנושאים אחרים הכרוכים בפגיעה בזכויות הפרט (כמו למשל בנושא עבודת פקידי סעד לחוק נוער) גם כאן עלולים אנשי המקצוע להיחשף לביקורת ציבורית קשה (בעיקר במצבי הטעות הבלתי נמנעים).

ד. **רתיעת הקורבנות לפנות לעזרה -** כאשר הקורבן מודע לכך שתתבצע הערכת מסוכנות, שעלולות להיות לה תוצאות שונות מאלה להן הוא מצפה, הוא עלול לחשוב פעמיים אם לפנות לעזרה.

ה. **אנשים שאינם מוכרים לשירותים החברתיים -** לעיתים אלה שנמצאים ברמות הסיכון הגבוהות ביותר אינם מוכרים לשירותים ולא מקבלים מענה במסגרת הכלי המובנה להערכת מסוכנות שיופץ בקרב השירותים הציבוריים.

ו. **הדינמיקה של ההסתרה והבושה** - המאפיינת את התופעה ומקשה על מבצע ההערכה לקבל את המידע לו הוא זקוק לצורך קבלת ההחלטה.

ז. **ריבוי גרסאות -** פעמים רבות מוצגות בפני מבצע ההערכה שתי גרסאות סותרות באשר לעובדות שהתרחשו/לא התרחשו. איש המקצוע מרגיש שעליו למלא תפקיד של שופט/בורר ללא המיומנויות הנדרשות לכך.

ח. **מעורבות הליכים משפטיים -** כניסת אינטרסים ושיקולים זרים לסיפורו של הקורבן או התוקף עלולים להקשות על איש המקצוע מבצע ההערכה.

ט. **מחסור בפתרונות הגנה -** לעיתים, גם כאשר יעלה כי האישה במצב סיכון גבוה לא ימצא פתרון ההגנה המתאים לה. מצב זה עלול לגרום לתחושת תסכול ובלבול הן לאיש המקצוע והן לאישה עצמה.

6. ***מטרות ויעדים להשגה***

א. בתחום הכנת כלי להערכת מסוכנות

- הגדרת מטרות הכלי ושימושיו
- ריכוז הקיים בתחום במשרדים השונים
- ריכוז חומר תיאורתי וכלים (מקומיים ובעולם)
- הכנת הכלי (כולל חלקים משותפים ודיפרנציאליים)
- קביעת דרכי שימוש בכלי
- הפיכת הכלי לנוהל עבודה (כולל קביעת דרכי הצלבת מידע ותיאום)
- בניית תוכנית להכשרת אנשי מקצוע
- הכנת הצעת מחקר לתיקוף מחקרי של המודל

ב. בתחום פתרונות הגנה

- ריכוז מידע על הפתרונות הקיימים
- איתור חסרים ובעיות
- יצירת פתרונות חדשניים
- הכנת תוכנית כוללת בתחום ההגנה
- פיתוח רשת ארצית של פתרונות הגנה

מיפוי ההחלטות המחייבות הערכת מסוכנות ואנשי המקצוע המבצעים ע"פ משרדים

משרד	סוג החלטות	אנשי מקצוע מבצעים
פנים	ביטול רשיון נשק (מלווה בתפיסת הכלי)	פקידי רישוי נשק (24 פקידים ועוזרי פקידים)
צה"ל	מניעת נגישות לנשק (בשרות בהווה ובעתיד) פטור הכנסה להליך טיפולי שחרור שיבוץ אחר	אכ"א מחליט ובקו"מ מבצע (כ - 10 אנשים חיצוניים לאכ"א) עובדי מכון הקבע במחלקת בריאות הנפש משטרה צבאית ראשית וחוקרת
בריאות	אשפוז/טיפול כפוי הוראות בדיקה דחופה המלצות לגורמים מוסמכים קביעת מסוגלות הורית ואחרת סיכון עצמי ערנות למסוכנות דיווח למשטרה הפנייה לגורמי רווחה הודעת מטפל	פסיכיאטר (מחוזי ואחר) 6 פסיכיאטרים מחוזיים (לשכות) צוותי תחנות לבריאות הנפש רופאים, אחיות, עובדי חדרי מיון, פסיכולוגית עוסי"ם, רופאי משפחה, אחיות בריאות הציבור (1,500). רופאים, פסיכיאטריים ופסיכולוגים.
משפטים	הגנה על החלטות הגורמים המקצועיים פתיחת/סגירת תיק הגשת כתב אישום החלטה על בקשה למעצר/מגבלות/ אמצעים אחרים בקשת בדיקה פסיכיאטרית מבימ"ש טיעונים לעונש הזמנה לחקירה בקבלת תלונה מעצר פ"א/א"ת הפנייה לשירותי רווחה כל החלטות הפרקליטות בנוגע לתיקי אלימות במשפחה צווי הגנה כפיית טיפול הכרעות דין החלטות מעמד אישי	פרקליטים (420) שופטים בתי משפטי למשפחה, שלום (100) פלילי במחוזי (50) דיינים - מפרישטק עו"סים וטוענים רבניים - מפרישטק + עורכי דין סיוע משפטי
בטחון פנים	הזמנה לחקירה בקבלת תלונה מעצר ומעצר עד תום הליכים סיווג תיק החקירה לפ"א/א"ת הפנייה לשירותי רווחה/מקלט תפיסת נשק/ביטול/התליית רשיון שחרור בתנאים מגבילים דחיפות הטיפול בחומר החקירה המלצות בנושא נשיאת נשק בקשה לצו הגנה ע"י תובע משטרתי בקשה למאסר בפועל או טיפול	חוקרים (2,200) סיירים (4,000) תובעים (300) קציני חקירות (200)

עבודה ורווחה	תסקיר צווי הגנה הפנייה למסגרת מוגנת הפנייה לטיפול + טיפול כפוי הסדרי ראייה משמורת, אפוטרופסות, חוסים הפעלת חוק נוער התערבות חירום/הגנה טיפול אחר האם לערב פקיד סעד? הפנייה למשטרה/לצו הגנה הפנייה למקלט/למרכז טיפול המשך טיפול יציאה ממקלט	פקידי סעד סדרי דין (450) פקידי סעד לחוק נוער עוסי״ם במחלקות לשירותים חברתיים (3,000) - חיים פוזנר עובדי המרכזים לטיפול ומניעת אלימות במשפחה (100) עובדי המקלטים לנשים מוכות (40)
	המלצות ליועמ״ש/משטרה על עיכוב/המשך הליך המלצות לביהמ״ש לעניין שחרור ותנאי שחרור וחלופה למעצר המלצות לביה״מ לגבי ענישה המלצות לביהמ״ש לגבי בדיקות החזרה לביהמ״ש (אי עמידה בתנאים) הפנייה לגופים נוספים. העברת מידע למשטרה להמשך טיפול העברת מידע לפקידי סעד להמשך טיפול	קציני מבחן למבוגרים (134) קציני מבחן לנוער (160)
ארגונים וולונטריים	הפנייה להמשך טיפול הפנייה למשטרה הפנייה לצו הגנה ליווי האישה	מפעילות ומתנדבות בקווי חירום (200) עורכי דין בייעוץ משפטי (60) עובדים ומתנדבים במרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית (400)

סיכום מספר אנשי המקצוע שיעברו הכשרה בנושא:
א. ידע בסיסי - X אנשים
ב. ידע מקיף - Y אנשים

7. ***המלצות הועדה***

1. **פיתוח ושימוש בכלי להערכת מסוכנות (נספחים א׳ וב׳)** - כל אנשי המקצוע בתחום (שפורטו בטבלת המיפוי של ההחלטות המוצגת בדו״ח זה) ישתמשו בכלי אחיד להערכת מסוכנות.
   הכלי כולל 3 חלקים:
   חלק ראשון - קצר, ממוקד, כללי ומתאים לכל אנשי המקצוע ולכל המקרים (נספח א׳).
   חלק שני - ארוך, מקיף, יסודי ומתאים לאנשי המקצוע הקליניים כגון: פסיכולוגיים, עובדים סוציאליים, פסיכיאטריים (נספח ב׳).
   הערה: במידת הצורך יוסיף כל משרד שאלות נוספות הספציפיות שלו.

1. **הכלי האחיד להערכת מסוכנות יעוגן בהנחיות/תקנות המשרדים הרלוונטיים** - בכל משרד וגוף פורמלי שפועלים בו אנשי המקצוע אשר ישתמשו בכלי (ישירות תוך ביצוע ההערכה או בעקיפין תוך שימוש בידע שייאסף ע״י גורם אחר) יעוגן השימוש בכלי בהנחיות, נהלים או תקנות פנימיות. חברי הועדה יפעלו לצורך ביצוע המלצה זו, איש איש במשרדו.

2. **כל אנשי המקצוע שאמורים להשתמש בכלי יעברו תהליכי הכשרה מסודרים לשימוש בכלי** - ביצוע הערכת מסוכנות מחייב הכשרה תיאורתית ומעשית של אנשי המקצוע המבצעים. יש לבנות מערכת הכשרה שנותנת מענים לצרכים אלה. ההכשרה צריכה להינתן בשתי רמות: א. ידע בסיסי - שיאפשר הכרות עם הכלי כולו ושימוש בסיסי בחלק הראשון שלו. ב. ידע מקיף - שמיועד לאנשי מקצוע (עובדים סוציאליים, פסיכולוגיים, פסיכיאטריים וכו׳) אשר ישתמשו בכלי המקיף. אחד היעדים של ההכשרה הוא הפצת הידע לכמה שיותר אנשי מקצוע. הועדה

תעביר בקשה מנומקת למחלקות ההדרכה של המשרדים השונים ותלווה את קידום הנושא.
עלות מוערכת לשנה כלי א': 150,000 ש"ח
300,000 ש"ח
עלות משוערכת לשנה לכלי ב': 150,000 ש"ח

3. **הועדה העוסקת בתיאום והצלבת מידע תתייחס באופן פרטני לכלי** - לצורך ביצוע ההערכה נדרשים נתונים וידע שפעמים רבות לא עומדים לרשות המבצע. יש ליצור מנגנון מסודר של הסדרים להעברת מידע בהקשר זה. ראה דו"ח ועדת המשנה בנושא תיאום והצלבת מידע.

4. **הכלי יתוקף ע"י מחקר** - משרד העבודה והרווחה יכין הצעת מחקר להערכת היעילות של כלי ההערכה והתוקף והמהימנות שלו. ביצוע המחקר יערך ביחד עם התחלת שימוש בכלי ע"י אנשי המקצוע על מנת לא לעכב את המהלך שכן מדובר במחקר ארוך טווח שלו בעיות מתודולוגיות מורכבות ביותר. לאחר פרסום ממצאי המחקר יתוקן הכלי וישופר בהתאמה לתוצאות. עלות מוערכת לביצוע המחקר: 200,000 ש"ח לשנה.

5. **יתוגבר מערך ההגנה עפ"י תוכנית הועדה המוצגת להלן (נספח ג')** - על מנת שניתן יהיה לבצע הערכת מסוכנות יעילה יש להתאים את פתרונות ההגנה בשטח להיקפים ולצרכים שיווצרו כתוצאה ממהלך אינטנסיבי. לשם כך המליצה הועדה על שורה של פתרונות הגנה. חלקם תגבור של מערכות ושירותים קיימים וחלקם פתרונות חדשים. עלות מוערכת לתוכנית ההגנה הרב שנתית: _____.

<u>נספח א'</u>

<u>כלי להערכת מסוכנות ראשונית</u>

<u>מבוא</u>

העבודה להלן מבוססת על סקירת ספרות מקיפה שנעשתה בתחום זה ועל מיפוי הסוגיות העיקריות העולות מהסקירה.

המשתנים (אינדיקטורים) אותם ננסה לבחון מבוססים על שורה ארוכה של מחקרים שנעשו בעולם בנושא זה. המחקרים השונים עסקו בעיקר בבדיקה רטרוספקטיבית של מקרים של אלימות בין בני זוג שהסתיימו ברצח או בפגיעות קשות. המקרים השונים נותחו ואופיינו סביב פרמטרים שונים.

הכלי ילווה במחקר לבחינת מהימנותו ויעילותו.

הכלי להערכת מסוכנות ראשונית מיועד לכל אנשי המקצוע (בשרות הציבורי) הבאים במגע עם אוכלוסיית היעד. במיפוי שנערך ע"י חברי הועדה מדובר באנשי המקצוע הבאים:
עובדים סוציאלים במחלקות לשירותים חברתיים, עובדי המרכזים לטיפול ומניעת אלימות במשפחה, עובדי המקלטים לנשים מוכות, קציני מבחן, עובדי ארגוני הנשים, מפעילים ומתנדבים בקווי חירום, פסיכיאטרים, רופאים, אחיות, עובדים סוציאלים בתחום הרפואי, מורים, גננות, יועצים חינוכיים, שוטרים, פקידי רישוי נשק, נציגי אכ"א בצה"ל, שופטים, דיינים, פרקליטים, עורכי דין בתחום מעמד אישי.

<u>הנחיות כלליות למבצע ההערכה</u>

ביצוע הערכת מסוכנות יכול להיעשות בדרכים שונות. ניתן לקבל את המידע בצורה ישירה מהקורבן והתוקף, רק מאחד מהם או מאנשים אחרים אשר מכירים אותם. ניתן לשאול את נותני המידע את השאלות בצורה ישירה או לנסות לקבל רושם כללי על הזוג ולהסיק את התשובות בצורה עקיפה. ניתן לבצע זאת בפגישה/שיחה שמיועדת למטרה זו או בפגישה/שיחה המיועדת למטרות אחרות.
הדרכים השונות, כולן לגיטימיות, כל עוד מבצע ההערכה נותן תשומת לב מרכזית לעניין המסוכנות, זוכר את האינדיקטורים ומנסה לכוון אליהם, ואוסף את המידע המועבר לו בצורה מסודרת (תוך רישום מלא או חלקי).

מילוי הכלי יכול להיעשות בנוכחות בני הזוג או אחד מהם או בשלב מאוחר יותר. במידה והמילוי נעשה בנוכחות האנשים, יש להביא לידיעתם את מה שנעשה ולקבל הסכמתם.
חשוב להדגיש שעל מנת לקבל מידע מהימן עדיף לאסוף את המידע בנפרד מהתוקף ומהקורבן.
העברת מידע מכל סוג תתבצע בכפוף לנוהלי העבודה המחייבים של נותן השרות.

מבצע ההערכה צריך להפעיל בכל מקרה שיקול דעת ולא להסתמך במסקנתו הסופית על הנתונים היבשים או המספריים שעולים מההערכה. הכלי איננו מדויק. יש לו בעיות מתודולוגיות שונות ויתכנו מצבים בהם התוצאה של הכלי תהיה שהאישה איננה בסיכון אך המאבחן יתרשם שהיא בסיכון גבוה או ההפך. בכל מצב כזה יש לתת משקל רב לתחושות הפנימיות של המבצע ולנסות להתייעץ עם גורמים מקצועיים נוספים לפני שמגיעים להחלטה סופית.

במידה והמבצע מגיע למסקנה כי מדובר בסיכון גבוה או גבוה מאד עליו לבצע בעצמו שורה של פעולות הגנה על הקורבן או להפנות את הקורבן לגורם שלישי לביצוע פעולות ההגנה.

פעולות ההגנה הנחוצות:

1. להביא לידיעת הקורבן את רמת הסיכון בה הוא מצוי.
2. להביא לידיעת הקורבן את דרכי הפעולה האלטרנטיביות העומדות לרשותו.
3. להפנות את הקורבן למשטרה/שירותי טיפול/מקלט/הוצאת צו הגנה.
4. לסייע לקורבן לבנות תוכנית הגנה ראשונית, מיידית ומעשית.
5. לדאוג להפרדה מהירה בין התוקף והקורבן.

<u>הכלי להערכת מסוכנות ראשונית</u>

<u>אינדיקטורים</u>	**במידה רבה**	**במידה בינונית**	**במידה נמוכה**	**כלל לא/ לא רלוונטי**
באיזו מידה האירוע האלים האחרון היה חמור יחסית לאירועים אלימים קודמים?	3	2	1	0
באיזו מידה התרחשו אירועים אלימים בעבר שגרמו לנזק רפואי/פגיעה קשה?	3	2	1	0
באיזו מידה התוקף אלים כלפי אנשים נוספים במשפחה ומחוץ לה?	3	2	1	0
באיזו מידה התוקף אלים כלפי בעלי חיים?	3	2	1	0
באיזו מידה מדובר באירועים אלימים אינטנסיביים (שכיחים)?	3	2	1	0
באיזו מידה ניתן להצביע על הסלמה בחומרת האלימות?	3	2	1	0
באיזו מידה מאיים התוקף כי יפגע בקורבן בצורה קיצונית?	3	2	1	0
באיזו מידה האיומים שמשמיע התוקף קונקרטיים?	3	2	1	0
באיזו מידה איומים שהושמעו בעבר אכן מומשו?	3	2	1	0
באיזו מידה התוקף משתמש בסמים?	3	2	1	0
באיזו מידה התוקף משתמש באלכוהול?	3	2	1	0
באיזו מידה קיימת לתוקף בעיה נפשית מאובחנת?	3	2	1	0
באיזו מידה לדעתך קיימת לתוקף בעיה נפשית לא מאובחנת?	3	2	1	0
באיזו מידה יש לתוקף רקע עבריינים?	3	2	1	0
באיזו מידה התוקף עובד במקום עבודה בעל רקע בטחוני?	3	2	1	0
באיזו מידה יש לתוקף נגישות לנשק חם?	3	2	1	0
באיזו מידה חש/מדווח הקורבן שנמצא בסיכון?	3	2	1	0
באיזו מידה מדווח/נמצא הקורבן במצב של חוסר אונים ופחד?	3	2	1	0

באיזו מידה קיים סיכוי שהקורבן יפגע בעצמו?	3	2	1	0
באיזו מידה מדובר במערכת יחסים של פרידות וחזרות?	3	2	1	0
באיזו מידה מתקיימים ביטויים של קנאה, רכושנות ותלות בקורבן?	3	2	1	0
באיזו מידה התוקף מבצע הטרדות, מעקבים ועסוק באופן כפייתי בקורבן?	3	2	1	0
באיזו מידה נמצא התוקף במצב של אובדן מבחינה אובייקטיבית?	3	2	1	0
באיזו מידה נמצא התוקף בחוויה של אובדן מבחינה סובייקטיבית?	3	2	1	0
באיזו מידה מתרשם המעריך כי הקורבן מצוי בסכנה?	3	2	1	0

<u>קידוד</u>

על מנת לחשב את ציון המסוכנות עליך לחבר את כל התוצאות ולבדוק איפה ממוקמת רמת הסיכון בסקלה הבאה:

רמה 1 - סיכון גבוה מאד - 55 - 75
רמה 2 - סיכון גבוה - 35 - 55
רמה 3 - סיכון בינוני - 15 - 35
רמה 4 - סיכון נמוך - 0 - 20

דרך פעולה מומלצת בכל רמת סיכון:

רמה 1 - הפרדה בין בני הזוג ע"י הגנה על האישה והרחקת האישה (למקלט, לנשים מוכות או מעצר התוקף). הפנייה לטיפול או כפיית טיפול. נסיון לכפיית טיפול.

רמה 2 - הפרדה בין בני הזוג ע"י צו הגנה. איסור על החזקת נשק. הוסטל לגברים אלימים כאופציה להפרדה. הפנייה לטיפול או כפיית טיפול.

רמה 3 - אין צורך בהפרדה. איסור על החזקת נשק. הפנייה לטיפול.

רמה 4 - אין צורך בהפרדה. הפנייה לטיפול.

<u>הכלי להערכת מסוכנות ראשונית - אפשרות ב'</u>

<u>אינדיקטורים</u>	**נכון**	**לא נכון**
האירוע האלים האחרון היה חמור יחסית לאירועים אלימים קודמים	**נכון**	**לא נכון**
בעבר התרחשו אירועים אלימים שגרמו לנזק רפואי/פגיעה קשה	**נכון**	**לא נכון**
התוקף אלים כלפי אנשים נוספים במשפחה ומחוץ לה	**נכון**	**לא נכון**
התוקף אלים כלפי בעלי חיים	**נכון**	**לא נכון**
האירועים האלימים המתרחשים אינטנסיביים (שכיחים)	**נכון**	**לא נכון**
קיימת הסלמה בחומרת האלימות	**נכון**	**לא נכון**
התוקף מאיים כי יפגע בקורבן בצורה קיצונית	**נכון**	**לא נכון**
התוקף משמיע איומים קונקרטיים	**נכון**	**לא נכון**

איומים שהושמעו בעבר אכן מומשו	**נכון**	**לא נכון**
התוקף משתמש בסמים	**נכון**	**לא נכון**
התוקף משתמש באלכוהול	**נכון**	**לא נכון**
לתוקף יש בעיה נפשית מאובחנת	**נכון**	**לא נכון**
לתוקף יש על פי התרשמותי בעיה נפשית (לא מאובחנת)	**נכון**	**לא נכון**
לתוקף רקע עברייני	**נכון**	**לא נכון**
התוקף עובד במקום עבודה בעל רקע בטחוני	**נכון**	**לא נכון**
לתוקף נגישות לנשק חם	**נכון**	**לא נכון**
הקורבן חש/מדווח שנמצא בסיכון	**נכון**	**לא נכון**
הקורבן נמצא במצב של חוסר אונים ופחד	**נכון**	**לא נכון**
קיים סיכוי שהקורבן יפגע בעצמו	**נכון**	**לא נכון**
מדובר במערכת יחסים של פרידות וחזרות	**נכון**	**לא נכון**
מתקיימים ביטויים של קנאה, רכושנות ותלות בקורבן	**נכון**	**לא נכון**
התוקף מבצע הטרדות, מעקבים ועסוק באופן כפייתי בקורבן	**נכון**	**לא נכון**
התוקף נמצא במצב של אובדן מבחינה אובייקטיבית	**נכון**	**לא נכון**
התוקף נמצא בחוויה של אובדן מבחינה סובייקטיבית	**נכון**	**לא נכון**
המעריך מתרשם כי הקורבן מצוי בסכנה	**נכון**	**לא נכון**

<u>פתרונות ההגנה הקיימים</u>

א. משרד העבודה והרווחה

שרות/מסגרת	**הסבר**	**היקף פעילות - 1997**
מקלטים לנשים מוכות	כיום פועלים בארץ 12 מקלטים. המקלטים מופעלים ע"י ארגונים וולונטריים ועמותות במימון 75% של המשרד.	800 נשים ו - 1100 ילדים
דירות קלט לנשים מוכות	נותנות מענה לנשים הזקוקות להגנה מיידית לפרק זמן קצוב (עד חודש) ואינן יכולות להשתלב במקלט. כיום מופעלות 10 דירות קלט.	התחיל ב - 9/97. אין נתונים.
קו חירום ארצי	מבצע בין היתר התערבויות בשעת חירום. השיחות לקו הן חינם.	5000 פניות.
קווי חירום/קווים חמים	כיום פועלים 10 קווי חירום המופעלים ע"י עמותות.	7000 פניות.
הוסטל לגברים אלימים - בית נועם	תוכנית נסיונית שמטרתה לתת מענה ל"גרעין הקשה" של גברים אלימים שהוצאו מביתם עפ"י צו בית משפט.	30 גברים.

ב. משרד המשפטים

שרות/מסגרת	הסבר	היקף פעילות - 1997
צווי הגנה	עפ"י החוק למניעת אלימות במשפחה - התשנ"א, ניתן להרחיק מהבית ולקבל שורת סעדים נוספים לתקופה של עד 6 חודשים.	כ- 3,000 צווי הגנה.
צווי מניעה/הרחקה		
מעצר עד תום הליכים למניעת עבירה נוספת		
שחרור ממעצר בתנאים מגבילים		

ג. המשרד לביטחון פנים

	שרות/מסגרת	הסבר	היקף פעילות - 1997
1.	מעצר מעצר ל- 24 שעות מעצר עד תום הליכים	ככלל פועלת המשטרה למעצר חשוד באלימות בין בני הזוג, ובמקרים חמורים להאריך את מעצרו. במקרים חמורים ביותר לבקש מביהמ"ש את מעצרו עד תום ההליכים.	
2.	שחרור בתנאים מגבילים ע"י קצין משטרה: הרחקה, תפיסת נשק, איסור יצירת קשר. מעצר בתנאים מגבילים על ידי בית משפט.	במידה והחשד לא נעצר. או משוחרר ממעצר - פועלת המשטרה לתפיסת הנשק (והרשיון) ואסור על החשוד ליצור קשר עם הקורבן, והרחקתו למשך 15 יום. במקרה וביהמ"ש לא נענה לבקשת המשטרה להארכת מעצרו של החשוד - מבקשת המשטרה להתנות את שחרור החשוד בתנאים שהוזכרו לעיל. ביהמ"ש רשאי להרחיק לתפיסה ארוכה יותר. עד 6 חודשים.	
3.	בקשה מביהמ"ש לעונש מאסר בפועל, בשלב התביעה.		

ד. משרד הפנים

שרות/מסגרת	הסבר	היקף פעילות - 1997
ביטול / התנייה רשיון לנשק	כאשר מתקבל מידע שבעל רשיון מסוכן או יכול להורות סכנה לבת זוגו ניתן להתלות רשיונו שהשלכה היא תפיסת הנשק על ידי המשטרה	אין נתונים

ה. משרד הבריאות

שרות/מסגרת	הסבר	היקף פעילות - 1997
השהייה באשפוז	עפ"י נוהל מנכ"ל 20/90 שקובע שניתן להשהות אשה מוכה עד 24 שעות בחדר מיון עד למציאת פתרון הגנה הולם.	אין נתונים

<u>תגבור פתרונות הגנה קיימים</u>

1. <u>שיפור ושכלול ההגנה במקלטים לנשים מוכות</u>

א. מבין 12 המקלטים, רק 2 מקלטים פועלים בדגם חירומי ומאוישים בצוות 24 שעות ביממה, כולל שבתות וחגים. 10 המקלטים האחרים, מאוישים ע"י צוות מקצועי בימים א'-ו' עדהשעה 19:00 או 20:00.

כדי לשפר את הביטחון הפיזי, ולתת גם בטחון רגשי מכסימלי לנשים המוכות במקלטים, רצוי מאוד שכל המקלטים יהיו מאוישים בצוות מקצועי 24 שעות ביממה כולל שבתות וחגים.

לשם כך יש צורך בתקציב נוסף למקלטים בסך של: 2.66 מליון ש"ח.

ב. אמצעי נוסף לשיפור הביטחון הפיזי של המקלטים, בנוסף לאמצעי המיגון הקיימים, הוא טלוויזיה במעגל סגור, המאפשר לראות מי עומד בשער המקלט. מבין 12 המקלטים הקיימים רק ב8- קיים אמצעי זה.

העלות להתקנת טלוויזיה במעגל סגור ל8- מקלטים היא: 120,000 ש"ח.

ג. סה"כ עלות לשיפור שכלול ההגנה: 2.72 מיליון ש"ח.

2. מקלט נוסף לנשים מוכות ערביות

א. מאז הקמת המקלט הראשון בארץ לנשים מוכות ערביות, והעליה במודעות לנושא, חל גידול במספר הנשים הערביות (מוסלמיות, נוצריות, דרוזיות ובדואיות) המופנות למקלטים ע"י המשטרה, הלשכות לש"ח מרכזי הסיוע לנפגעות אונס, וגורמי הפניה אחרים.

כ1/3- מהנשים השוהות במקלטים הן נשים ערביות המקלט היחיד לנשים ערביות אינו עונה על הצרכים, והנשים הערביות מתקבלות למקלטים אחרים שאינם ערוכים מבחינת השפה, המסורת והתרבות להתמודד עם בעיותיהן, ולעיתים מתעוררות בעיות חברתיות בין הנשים.

ב. הנשים המוכות הערביות זקוקות לתקופת שהיה ממושכת יותר במקלט מנשים אחרות, לעתים אשה שוהה במקלט אף למעלה משנה, וזאת בגלל הבעייתיות והסכנה ביציאתה המחודשת לקהילה, והצורך בהכנת מקום יציאה מוגן ובטוח עבורה. במורכבות גדולה ביותר אנו נתקלים כאשר נותנת הגנה במקלט לנשים המופנות ממזרח ירושלים, תושבות הגנה הנשואות לערבים ישראלים, נשות סייענ"ים או נשים שבאו מחברה כפרית סגורה (דרוזית ובדואית).

תקופת השהיה הממושכת של נשים ערביות במקלט היחודי היחיד אינה מאפשרת תנועת נשים רבה, ולכן לא כל הנשים הערביות הזקוקות להגנה ולטפול המתאים זוכות בו.

ג. לאור האמור לעיל, יש צורך בהקמת מסגרת של מקלט נוסף לנשים ערביות. עלות תקציבית לשנה ראשונה להקמה והפעלה: 2 מיליות ש"ח.

3. הוסטל לגברים אלימים

לגרעין הקשה של גברים אלימים שהוצאו מביתם עפ"י צו של בימ"ש שהות של 3-4 בהוסטל לתוכנית טיפולית אינטנסיבית. מדובר בפרויקט ניסיוני עם המוסד לביטוח לאומי והמשרד המופעל ע"י עמותת נועם.

- הפרויקט הניסיוני עומד להסתיים במאי 1999.
- תיתכן הארכה של התוכנית הניסיונית עם הבטל"א עד ינואר 2000 (הוגשה בקשה לועדה הציבורית להארכת הפרויקט).

עלות הפעלת התוכנית לשנה ב1,200,000- ש"ח לשנה.

4. דירות קלט

מתן מענה מיידי לנשים מוכות (לא ברמת הסיכון הגבוהה ביותר) לפרק זמן של עד חודש ימים, לצורך התרגעות, קבלת תמיכה נפשית ומצוי זכויות בקהילה, דירות הקלט נותנות מענה לנשים שאינן יכולות או אינן רוצות להשתלב במקלטים לנשים מוכות (בשל גיל או מספר ילדים) או מגזרים ייחודיים. כיום דירות הקלט מופעלות כתוכנית ניסיונית של המשרד ביחד עם המוסד לבטל"א.

התוכנית הניסיונית תסתיים לקראת סוף 1999. לאחר מחקר הערכה יש לבדוק:

א. הפעלת התוכנית לאחר גמר התוכנית הנסיונית, בעלות של 1,200,000 ש"ח לשנה.

ב. להרחיב את דירות הקלט - בעקר באזורי הפריפרייה ל10- דירות נוספות. 1,2000,000 ש"ח סה"כ הפעלה שנתית של 20 דירות קלט 2,400,000 ש"ח.

ג. חשוב כשמדובר בהרחבת התוכנית ובהתאמתה לבנות את התקציב בהתאם לשיטת התעריפים. רק שניתן יהיה לבנות הדדיות = העברת נשים מוכות גם מרשויות שאין בהן דירות קלט.

פתרונות הגנה חדשים

1. מקלט לנשים מוכות רב בעייתיות

א. הניסיון בטיפול בנשים מוכות מלמד, כי קיימת קבוצה של נשים מוכות (בכל זמן נתון) הזקוקות להגנה, אך אינן יכולות להיקלט או נפלטו מהמקלטים הקיימים. זאת בשל העדר מענים טיפוליים על רקע של מצבים פוסט טראומטיים (כתוצאה מהתעללות מינית או גילוי עריות בעברן), או בשל הפרעות התנהגותיות, וחסר יכולות לקבל את הנורמות והגבולות המינימליים שמציבים המקלטים, או במצבים של דיכאון תגובתי קשה לאלימות המתמשכת

נשים אלה זקוקות למקלט טיפולי מיוחד, עם צוות מקצועי השוהה 24 שעות ביממה במקום, והקשור למרכז רפואי פסיכאטרי.
התוכנית היא הקמת מקלט קטן ל7-8- נשים, שהטיפול בו יהיה לטווח זמן ממושך יותר מבשאר המקלטים.
ילדי הנשים יקלטו במשפחות אומנה בעיר המקלט, ויהיו בקשר עם אמוהותיהן, במשך היום.

ב. 1. עלות תקציבים לשנה ראשונה להקמה והפעלה: 2 מליון ש"ח.
2. החזקת מאגר של 3 משפחות אומנה, לכ - 15 ילדים. הערכה משוערת של עלות שנתית: 360,000 ש"ח.
3. סה"כ עלות 2.36 מליון ש"ח.

2. התאמת המקלטים לנשים מוכות לקליטת נשים בעלות נכויות פיזיות וחושיות
א. עפ"י נתונים בארה"ב ובמערב אירופה, שעור הנשים המוכות בקרב הנשים הנכות גבוה מאשר באוכלוסיה הכללית.
ב. המקלטים לנשים מוכות הקיימים היום אינם ערוכים לקליטה וטיפול בנשים בעלות מגבלות פיזיות וחושיות.
ג. החוק החדש להזדמנויות השוות לאנשים עם נכות מחייב כל מבנה ציבורי בנגישות מירבית לאנשים עם נכות. לפיכך מוצע, להתאים פיזית את המקלטים לנשים הרתוקות לכיסאות גלגלים ו/או נכות אחרת.
לנשים עם עיוורון יותאם מערך ציוד הולם ועבור הנשים החרשות, יאוייש בשלב ראשון מקלט אחד באיש צוות עם ידע בשפת הסימנים, או לחילופין אחד מאנשי הצוות ילמד את הנושא.
ד.1. עלות השינויים המבניים דורשת בדיקה מקצועית של כל מקלט, דבר שיעשה בתקופה הקרובה.
2. איש צוות מומחה בשפת הסימנים - יבדק גם כן.

3. מתן הגנה לנשים מוכות מכורות לסמים, במסגרת קהילה טפולית לגמילה
א. המקלטים לנשים מוכות הקיימים אינם ערוכים לקליטה וטיפול בנשים מכורות לסמים. כדי לתת הגנה וטיפול לקבוצה דיפרנציאלית זו של נשים מוצע, להרחיב ולתגבר מסגרת של קהילה טיפולית קיימת (אילנות).
מסגרת זו הקולטת כיום 8 נשים וילדיהן, מתוכננת להרחבה פיזית ותוכל לקלוט כ - 20 נשים וילדיהן.
מוצע לאפשר הגנה וטיפול ל- 10-8 נשים מוכות וילדיהן, (בנקודת זמן), במסגרת זו.
לשם כך יש צורך בתגבור צרכי הבניה, מיגון, הצוות הטיפולי וההוצאות השוטפות.
ב. הערכת עלות: הוצאות הקמה והפעלה לשנה ראשונה 1.25 מיליון ש"ח.

4. מאגר משפחות אומנה לילדים מעל גיל 12 (בעיקר נערים) לנשים מוכות השוהות במקלטים
א. במקלטים הקיימים קיימת בעייתיות בקליטת נערים יחד עם אמהותיהן, זאת בשל אופי אוכלוסיית המקלטים המאויישת ברובה נשים ובשל היות הנערים בגיל ההתבגרות והסקרנות המינית המאפיינת תקופה זו.
ב. מוצע, להקים מאגר של משפחות אומנה לילדים מעל גיל 12 בסביבות המקלטים בערים בהם פועלים המקלטים, כאשר במשך היום ימשיכו הנערים להיות בקשר עם האמהות לאחר שעות הלימודים בביה"ס, אך יגורו וילונו במשפחה האומנת.
ג. לשם כך, יש לאתר משפחה אומנת מתאימה אחת, לכל מקלט, 12 משפחות בסה"כ. לקיים הדרכה, פיקוח ומעקב אחר המשפחה, וכמובן לממן את שהות הילדים בה.
ד. עלות משוערת לשנה: 1. מימון 12 משפחותל- 2 ילדים 576,000 ש"ח
2. איתור, השרכה, פיקוח 24,000 ש"ח
3. סה"כ עלות 600,000 ש"ח

5. מסתור במשפחות אומנה לנשים ממגזרים מיוחדים
א. נשים מוכות במגזרים מיוחדים כמו במגזר החרדי, הבדואי והדרוזי נזקקות לעיתים לסוג הגנה שונה ממקלט או להמשך הגנה לאחר שהות ממושכת במקלט.
היתרון במתן הגנה במשפחה על פני דירת מסתור או דירת קלט הינה במתן הגנה פיסית ורגשית גבוה יותר לאישה.
ב. מוצע לאתר 5 משפחות אומנה (חד הוריות - כשראש המשפחה הינה אישה, כדי להימנע מבעיות מיותרות), למגן את הדירות, להדריך את המשפחות ולפקח עליהן.
ג. עלות משעורת לשנה: 1. הקמה - מיגון - ל - 2 הדירות כ - 75,000 ש"ח.

2. החזקת 5 נשים וילדיהן ב - 5 משפ' לשנה כ- 420,000 ש"ח.
3. איתור פיקוח והדרכה כ - 25,000 ש"ח.
4. סה"כ עלות לשנה ראשונה כ - 520,000 ש"ח.

6. שינוי זהות ומקום מגורים
במקרים בהם רק שינוי זהות ומקום מגורים יכול להבטיח את המשך חייה של האישה.
יש לבנות הליך משותף עם משרד הפנים ומשרד השיכון.

7. הוצאת נשים לחו"ל
לשרות יש קשר כיום עם ארגון ב"ל המטפל בנושא, יש להיערך לקשר עם ארגונים ב"ל נוספים.
מוצע להקים קרן במשרד העבודה והרווחה (בשיתוף עם האפוטרופוס הכללי) שתאפשר מימון מיידי להעברת אישה לחו"ל במידת הצורך.

8. סיוע בשכ"ד לנשים צעירות, רווקות מעל גיל 21 המוכות ע"י בני משפחותיהן
א. בשנים האחרונות אנו עדים למספר הולך וגדל של נשים צעירות החשופות לאלימות בתוך משפחתן או ע"י בן זוגן. מספר נשים צעירות רווקות אף נרצחו ע"י בן-זוגן.
כאשר האלימות כלפי הנשים הצעירות היא בתוך המשפחה, קיימת במקרים רבים אפשרות להפסיקה, ע"י יציאת האישה הצעירה למגורים עצמאיים.
קיימת קבוצה של נשים צעירות שאינן עובדות וזכאיות להבטחת הכנסה או קצבת נכות שאין באפשרותן לצאת לדיור עצמאי.
מוצע, שמשרד השיכון יצור מסלול מיוחד לסיוע בשכ"ד לנשים אלה, שיאפשר להן פיתרון של דיור עצמאי, חיים ללא אלימות והשתלבות נורמטיבית בחברה.
ב. הערכת עלות, לא ידועה בשלב זה.

9. פתרונות הגנה לנשים מוכות בקהילה
1. העוה"ס המטפלים בנשים מוכות במחלקות לש"ח ובמרכזים למניעת אלימות במשפחה הקשורים למשח"ים אינם יכולים היום להפעיל שורה שלמה של אמצעי הגנה לנשים מוכות בשל חסר תקציב.
מדובר על פתרונות כמו:
א. במקרים חריגים, בשעות חריגות, הלנת אישה מוכה בבית מלון.
ב. הסעות במוניות למקלטים ולהעברה ממקלט למקלט.
ג. טיפולים מיוחדים בבתי חולים שאינם בסל הבריאות כמו: טיפולים פסיכולוגיים לאחר איבחונים פסיכיאטריים, לאחר ניסיונות התאבדות במקלט בעקבות טראומות של אונס ואלימות. אשפוז של נשים בקהילה סמוך לנסיון אובדני.
ד. הצבת שמירה אישית.
ה. מיגון דירות של נשים החיות לבדן בצל איומי רצח ואלימות בסורגים, פלדלת, לחצני מצוקה.
ו. ציוד נשים מוכות ברמת סיכון גבוהה באמצעי הגנה אישיים כמו: גז מדמיע, טלפון סלולרי (TALKMAN) מכוון למספר הטלפון של המשטרה ומוקדי חירום אחרים.
ז. הפעלת קורסים להגנה עצמית לקבוצות נשים.
ח. הפעלת קבוצות תמיכה לנשים מוכות ולימוד תכניות הגנה.
2. לכל האמור לעיל ולפתרונות יצירתיים נוספים, יש לתגבר את סעיף התקציב לטיפול בנשים בקהילה (העומד היום על 400,000 ש"ח) בכ - 2 מיליון ש"ח.

10. הוסטל/בית למשוחררים בערובה - מבוגרים
מקום המיועד לאנשים חשודים/נאשמים בביצוע עבירה פלילית, שלאחר הערכת מצבם/מסוכנותם נראה שאין לאפשר להם לשוב לביתם - באותו שלב.
לאנשים אלה לא נמצא פתרון הולם מחוץ לביתם, אך ניתן לשחררם בערובה ובפיקוח קצין מבחן, למסגרת בה ישהו בתנאים מגבילים עליהם יחליט בית משפט.

3.8 דו"ח ועדה המשנה לנושא נשק צבאי ואזרחי

1. חברי ועדת המשנה
1. מר דב גזית - יו"ר ועדת המשנה - משרד הפנים
2. אל"מ יגאל דוכן - צה"ל
3. עו"ד חנה זיכל - משרד הפנים
4. דר' מאיר חובב - משרד העבודה והרווחה

5. הגב' מאשה לובלסקי - המשרד לביטחון פנים
6. הגברת רננה לוי - משרד הבריאות
7. הגב' דניאלה נהון - משרד הבריאות
8. סנ"צ מלכה סופר - משטרת ישראל
9. מר עמית יעקב - מזכיר ועדת המשנה - משרד הפנים
10. עו"ד שרונה צירין - משרד הבריאות
11. אל"מ עינת רון - צה"ל
12. מר משה שילה - פרקליטות המדינה

<u>כמו כן השתתפו בחלק מהדיונים</u>

1. סגן ניצב עידו גוטמן - משטרת ישראל
2. גב' ציפי נחשון גליק - משרד העבודה והרווחה
3. הגב' רונית לב ארי - נעמ"ת
4. הגב' דינה מרום - משטרת ישראל
5. גב' פלש ענבר - פרקליטות המדינה
6. סא"ל יובל קמחי - צה"ל

2. <u>דרכי עבודת ועדת המשנה</u>

1. ועדת המשנה לנושא נשק אזרחי וצבאי ערכה 5 פגישות. (פרוטוקולים - ראה נספחים).
2. במסגרת פגישות אלו קיבלה ועדת המשנה סקירות בנושא קריטריונים לקבלת רשיון לנשיאת נשק, בנושא מתן הרשאה ורישוי לקבלת כלי נשק ובנושא נוהלי עבודה בין המשרדים השונים המעורבים בתהליך.
3. בנוסף לפגישות אלו נפגשו במסגרת צוותי עבודה נציגי משרד הפנים, משטרת ישראל, משרד הבריאות, משרד העבודה והרווחה ומשרד המשפטים על מנת לבחון, לרענן ולעדכן נוהלי עבודה בנושא נשק אזרחי.
4. חלק מהנושאים שעלו תוך כדי עבודת ועדת המשנה היו נושאים עקרוניים שלדעת חלק מחברי הועדה חשוב היה להעלותם ולדעת חלק אחר מחבריה נושאים אלו אינם בתחום "המנדט" של ועדת המשנה. סוכם כי נושאים אלו יצוינו בדין וחשבון של עבודת הועדה ויועלו לדיון והתייחסות במליאת הועדה למניעת אלימות במשפחה.
5. חלק מהנושאים שנידונו בועדת המשנה חופפים לנושאים שנידונו בתת ועדות אחרות (לדוגמא נושא העברת מידע) ולכן בסכום הנוהלים ובהמלצות התמקדה העבודה בפן הביצועי/המעשי של פעילות הגופים השונים בעקבות מידע שנתקבל (ובהתאם לסוג המידע).
6. חלק מההמלצות מחיבות עדין בחינה משפטית ולמימוש חלק אחר נדרשת הערכות ארגונית בכמה מהמשרדים הנוגעים בדבר.

3. <u>*תאור מצב קיים*</u>

1. בחלק מהמקרים בהם מתרחשים אירועים אלימים במשפחה (או שישנם סימנים מעידים מובהקים לפוטנציאל בצוע אלימות) נמצא נשק זמין בסביבה.
2. הנשק יכול שיהיה נשק אזרחי שניתן ברשיון או נשק צבאי שניתן בתפקיד.
3. המשרדים והגופים השונים הפועלים בעקבות אירוע אלים (או בסביבה המועדת לאלימות) פעלו בחלקם על פי הבנות שאינן מעוגנות בנוהלים (או כצעדי תגובה על החלטות סמכויות שונות שהיו מעורבות בטפול באירוע או בתוצאותיו).
4. נושא זה היה נכון לגבי נשיאת נשק אזרחי והן לנשיאת נשק צבאי.
5. התאום בין חלק מהמשרדים היה והנו תקין אך לגבי המערכת בכללותה ניתן לומר כי הגופים פעלו על פי נוהלים פנימיים (שרק בחלק מהמקרים תאמו נוהלי פעולה של גוף אחר).
6. הבעיה בכללותה התמקדה ב:-
   א. העברת מידע בין המשרדים והגופים.
   ב. צעדים מעשיים המתחייבים מקבלת מידע.
   ג. פערים בחקיקה שמנעו פעולה מטעם המשרד הרלבנטי.
   ד. אילוצים ארגוניים (מחסור בכוח-אדם ותקציבים).

<u>המטרה</u>

א. מטרת העבודה בועדת המשנה הייתה לשפר התאום בין הגופים והמשרדים השונים בנושא העברת מידע בדבר מסוכנות (ופוטנציאל לאלימות) וגיבוש נוהלי פעולה המתחייבים מקבלת מידע זה.

ב. הועדה עסקה הן בהיבטים הנוגעים לנשק האזרחי והן בנשק הצבאי.

ג. כפועל יוצא של עסוק בנושא כלי ירייה נסקרו ונדונו במסגרת ועדת המשנה נושאים נוספים הקשורים להמצאות נשק בידי הצבור. בגוף העבודה נכללות גם מספר המלצות בנושאים כלליים אלו.

פרק א' - נשק אזרחי

1. כללי

א) במסגרת עבודת ועדת המשנה רוענו ועודכנו נוהלים קיימים וגובשו נוהלי עבודה חדשים (להעברת מידע ולצעדים נדרשים בעקבות כך) בין משטרת ישראל, משרד הבריאות, משרד העבודה ומשרד הפנים.
מטרת נוהלים אלו להרחיק את כלי הירייה מרשותו של אדם אלים (או בעל פוטנציאל לאלימות).

ב) מתן רשיון לנשיאת נשק הנו בסמכותו של שר הפנים (ומי שהוסמך לכך מטעמו) ואינו זכות קנויה לאדם. ולכן העיקרון המנחה את משרד הפנים (ואת כל הגופים האחרים העוסקים בתחום זה) הוא כי נשק יינתן לאדם רק אם ננקטו הצעדים על מנת להבטיח כי לא יעשה בנשק זה שימוש בלתי הולם.

ג) מוסכם על משרד הפנים כי כל פניה של משטרת ישראל, משרד הבריאות ומשרד העבודה בדבר התליית רשיון אישי לנשיאת נשק תבוצע מיד על ידי פקידי רישוי כלי ירייה.
החשש למסוכנות בהחזקת כלי הנשק הינה העילה לצעדים שינקטו לאלתר כאשר במקביל תתבצע מערכת בדיקות (או הליך פלילי) שבעקבותיה תתקבל החלטה סופית בנושא.

ד) בטול רשיון (או התלייתו) ללא תפיסת כלי הנשק במקביל על ידי משטרת ישראל הופכת את הפעולה לחסרת משמעות.
לכן בכל תפיסת כלי נשק ו/או בטול רשיון יש צורך בתאום ובפעולה משולבת ומתואמת בין משטרת ישראל למחלקת רישוי כלי ירייה במשרד הפנים.

ה) הוחלט על הקמת ועדת ערר נוספת(על פי חוק כלי ירייה) במשרד הפנים שתבחן החזרת הרשיון לכלי ירייה לאדם שרשיונו הותלה או בוטל ואשר נסתיימו ההליכים כנגדו (או חלפה תקופת ההתליה).
הערה: ועדה זו הנה ועדה השונה מועדת ערר הנהוגה כיום במשרד הפנים ואשר עיקר תפקודה בדיקת עררים על בקשות לקבלת רשיון שסורבו על ידי פקיד רישוי כלי ירייה.

2. עיקרי נוהל פעולה משותפת - משטרת ישראל ומשרד הפנים

א) הגשת תלונה על אלימות למשטרת ישראל.
1) היוזם - משטרת ישראל.
2) הפעולות הנדרשות:
(א) הנשק ייתפס (כולל הרשיון)
הערה: תפיסת הנשק (כולל הרשיון) הנה על פי שקול קצין חקירות (זאת על פי המדיניות שנקבעה בנדון על ידי משטרת ישראל ובהתאם לסמכויותיו).
(ב) יועבר דווח מידי למחלקה לרישוי ופקוח במשרד הפנים.
(ג) רשיון הנשק יותלה

3) בטול ההתליה:
(א) החלטת משטרת ישראל (חוסר עניין לצבור, חוסר ראיות או בעקבות העמדה לדין והוכחת זכאות).
(ב) לפני החזרת רשיון הנשק תיבדקנה התייחסויות הגורמים השונים.

ב) צו בית משפט (המחייב תפיסת נשק והתליית רשיון).
1) היוזם - צו בית משפט ו/או פנית משטרת ישראל למשרד הפנים.
2) הפעולות הנדרשות:
(א) משטרת ישראל - החרמת/תפיסת הנשק והרשיון.
(ב) משרד הפנים - בטול/התליית הרשיון.
3) פנית המבקש לקבלת נשקו בחזרה מחיבת:
(א) אשור משטרת ישראל.
(ב) בצוע נוהל בדיקה מחודש מול משרד הבריאות ומשטרת ישראל.
הערה: בהתחשב בהוראות החוק למניעת אלימות במשפחה יש לבדוק החלטת בית המשפט לגבי מתן רשיון בעתיד.

ג) צו הגנה
1) הפעילות הנה בדומה לפעילות בעקבות צו בית משפט.
2) החזרת רשיון הנשק בתחום התקופה המוגבלת הנה בדומה לנוהל החזרת הנשק המפורט לעיל.

ד) פעילות מנע - על מסך קבלת מידע

1) מכתב תלונה חתום (ללא הגשת תלונה במשטרה)

(א) תלונה חתומה שתגיע למשרד הפנים תועבר להתייחסות כל הגופים הרלוונטיים- (משטרת ישראל, משרד הבריאות ומשרד העבודה והרווחה) לפי שיקול דעת פקיד הרישוי.

(ב) תלונה חתומה שתגיע לכל משרד אחר, תועבר על ידי הגוף המקבל (בצרוף התייחסותו) לפקיד הרישוי אשר יעבירה להתייחסות שאר הגופים הרלוונטיים (לפי שיקול דעתו).

(ג) על פי המלצת אחד הגופים המוזכרים לעיל רשיון הנשק יותלה והנשק ייתפס.

2) תלונה אנונימית

האינפורמציה בדבר קבלת התלונה תועבר לידיעת הגופים המפורטים לעיל.

במידה וקיים מידע לגבי האדם המוזכר בתלונה יבדוק הגוף אליו הועברה התלונה אפשרות התייחסות לנושא ויעביר הערותיו והמלצותיו לנוגעים בדבר.

ה) על הגורם הממליץ לבטול רשיון אישי לכלי ירייה (ולתפיסת הנשק המתחייבת) לעמוד מאחורי ההמלצה (במידה והאדם שנשקו נתפס מבקש לדעת בעקבות איזה מידע נתקבלה ההחלטה בעניינו).

ו) נושאים המחייבים החלטה ו/או המשך עבודת מטה:

1) אדם שרשיונו בוטל/הותלה (על פי הנוהל שפורט לעיל) ולאחר פרק זמן מסוים או בדיקה מחודשת ניתן לבטל ההתליה.

ההחלטה:

הבקשה לרשיון נשק תועלה בפני ועדה (כמפורט לעיל) שתבדוק התייחסות הגורמים השונים לפני קבלת החלטה.

2) כלי הירייה יוחזר לאדם רק בהתאם לתבחינים החדשים ולעילות הנוהגות כיום לקבלת רשיון לנשיאת כלי ירייה - נושא זה קשור בנושא העקרוני של בחינת תום עילה ומחייב בדיקה משפטית.

3) יש לסכם תהליך מסודר של העברת מידע בדבר צווי הגנה.

4) יש לסכם תהליך זרימת המידע בין מערכת בתי המשפט למשרד הפנים ולמשטרת ישראל.

ז) לוח זמנים להפעלת הנוהל:

1) ניתן להפעיל הנוהל תוך פרק זמן קצר ביותר (לאחר קבלת אשור סופי מהגופים ומהמשרדים הנוגעים בדבר).

3. עיקרי נוהל פעולה משותפת - משרד העבודה והרווחה ומשרד הפנים

א) העברת מידע ממשרד העבודה והרווחה למשרד הפנים.

1) היוזם - משרד העבודה והרווחה.

2) הנוהל -

(א) אם בידי עובד הרווחה מצוי מידע על אלימות במשפחה (ויש חשש סביר של שימוש בנשק המצוי ברשיון אצל אחד המעורבים באלימות).

(ב) עובד הרווחה יכין חות דעת כתובה בנושא.

(ג) חות הדעת תועבר למרכז הנושא במשרד העבודה והרווחה והוא יעבירה לידי הממונה על רישוי כלי ירייה במשרד הפנים.

(ד) רשיון הנשק יותלה.

(ה) המידע יועבר על יד י משרד הפנים למשטרת ישראל שתנקוט בצעדים לתפיסת/החרמת הנשק.

(ו) ההתליה תהיה לפרק זמן של חצי שנה. לאחר פרק זמן זה יבוטל רשיון הנשק (אם נתקבל דווח על ביטול עילת ההתליה ממשרד העבודה והרווחה ישקול פקיד הרישוי הביטול המוזכר לעיל).

הערה: נושא זה טרם סוכם.

ב) פניה למשרד העבודה והרווחה על ידי הממונה לרישוי כלי ירייה במשרד הפנים.

1) היוזם -

משרד הפנים (המחלקה לרישוי ופקוח).

2) הפניה תועבר למרכז הנושא במשרד העבודה והרווחה.

3) הפניה תועבר לבדיקה והתיחסות המחלקה לשירותים חברתיים.

(א) במקרה והאדם בעל הנשק והמשפחה מוכרים לשירותי הרווחה - תכין המחלקה חות דעת המתייחסת לפנית הממונה לרישוי כלי ירייה במשרד הפנים.
חות-הדעת תכלול המלצה, (במידה והעובד סבור כך), לגבי המשך הטפול בכלי הנשק (במידה ואכן יש ברשותו של האדם שעליו מדובר כלי ירייה).

(ב) במקרה והאדם בעל הנשק והמשפחה אינם מוכרים לשירותי הרווחה - המחלקה תציין כי האדם והמשפחה אינם מוכרים לשירותי הרווחה (ולא תיכתב חות דעת).

4) ריכוז התשובות בדיקתן על פי הקריטריונים והעברתן למשרד הפנים יבוצעו על ידי מרכז הנושא במשרד העבודה והרווחה.
ג) מידע אנונימי לא יועבר על ידי המחלקה לרישוי ופקוח למשרד העבודה.
הערה: נושא זה טרם סוכם סופית. במשרד העבודה לא קיים מנגנון ומערכת מידע לבדיקת פניות מסוג זה. חלק גדול מחברי הועדה סבור כי יש צורך להעביר המידע גם למשרד העבודה והרווחה שיתכן שיוכל לסייע על בסיס המידע שנמצא ברשותו לגבי נושא הפניה.
ד) משרד העבודה והרווחה לא יהיה חל ק מתהליך הבקשה לנשיאת כלי ירייה ומתהליך הרישוי הכללי.
ה) לא תועבר אינפורמציה למשרד העבודה והרווחה בדבר בטולי/התלית רשיון לנשיאת נשק שנעשו עקב פניות או המלצות משרד הבריאות ומשטרת ישראל.
ו) לוח זמנים לבצוע -
1) ניתן להתחיל בבצוע בלוח-זמנים קצר (עם תום ההתארגנות הנדרשת במשרד העבודה והרווחה).
ז) משאבים נדרשים
1) תקנון כוח אדם נדרש במשרד העבודה והרווחה לרכוז הנושא (1.5 תקן).

4. עיקרי נוהלי פעילות משולבת במשרד הבריאות - משרד הפנים (ומשטרת ישראל)

א) בין המחלקה למידע והערכה במשרד הבריאות לבין משרד הפנים מתקיים קשר רצוף ומתקיימת העברת מידע מסודרת (בקשות לקבלת רשיון נשק מטופלות באופן שוטף ונושאי רשיון נשק נבדקים אחת לתקופה).

ב) כל המלצה של משרד הבריאות בדבר בטול/התליית רשיון נשק תבחן על ידי משרד הפנים וינקטו לאלתר הצעדים המתחייבים.

ג) כל התליית/בטול רשיון נשק בעקבות המלצת משרד הבריאות מחיבת את משטרת ישראל לתפיסת/החרמת כלי הירייה.

ד) בתקופה הקרובה תסתיים עבודת מטה בין משרד הבריאות למשרד הפנים ובעקבותיה יוכנס נוהל מחייב של הצהרת בריאות ובדיקה רפואית (כאשר הנושא מתחייב מהצהרת הבריאות). עם כניסת הנוהל החדש לתוקף ישתפר נושא המעקב והבקרה על הכשירות הפיזית/בריאותית של בעל רשיון לנשיאת נשק.

ה) מידע שמגיע למשרד הבריאות מרשויות צה"ל ומועבר להמשך טפול משרד הפנים מטופל מידית תוך התייחסות להמלצת משרד הבריאות.

ו) ועדת המשנה מבקשת להדגיש את החשיבות שבמילוי חובת רופאים למסור הודעות מטפל. הועדה ממליצה לפעול להעלאת המודעות ומידת הציות לחובה זו.

ז) לוח זמנים

1) עיקר הנוהל מבוצע כבר בפועל.
2) נוהל הצהרת הבריאות אמור להיכנס לתוקף בחודש נובמבר 1998.

פרק ב' - נשק צבאי

1. נשק צבאי ניתן באחריות צה"ל ל- 3 קבוצות:
א) חילי צה"ל בשרות סדיר ובשרות קבע.
ב) חילי צה"ל בשרות מילואים.
ג) אזרחים המקבלים נשק צבאי לצורך בצוע משימות שונות - על פי הקריטריונים הנהוגים בצה"ל. (פרוט הנוהל - ראה נספח).

2. בדיקת הכשירות לנשיאת הנשק (כולל כשירות בריאותית/נפשית, מתן הוראות בטיחות ואחזקה ובצוע אמון בכלי הנשק) הינה באחריות צה"ל.
3. במסגרת נהלי הזרמת המידע לצה"ל וממנו בנושאי רשוי נשק קימים שני ערוצי מידע:
   א) משטרת ישראל.
   ב) משרד הבריאות.
4. <u>ממשקי העברת המידע בין מ"י וצה"ל</u>:
   א) מידע המתבקש ע"י צה"ל בשאילתא בנושא רשוי נשק אזרחי לאנשי קבע או ברישוי נשק צבאי לאזרחים.
   ב) מ"י מודיעה על צורך בתפיסת נשק בצו מבית משפט או כאשר קיים מידע לגבי אלימות במשפחה וידוע שהאדם מחזיק בנשק אזרחי.
5. ממשקי העברת המידע בין משרד הבריאות וצה"ל:
   א) מידע לגבי מלש"בים.
   ב) הודעות מטפל.
   ג) מועבר מידע באופן שוטף (לגבי חילי סדיר ושרות קבע).
   ד) שאילתות פרטניות - מועבר מידע על פי בקשת צה"ל.
6. משרד הבריאות רשאי להעביר לצה"ל מידע כדין על כל יוצא צבא (כהגדרת מונח זה בחוק השרות הצבאי קרי מלש"בים, חיילי סדיר וקבע וכן חיילי מיל').
   כיום באופן שוטף ורגיל העברת המידע מתייחסת בעיקר למלש"בים, חיילי סדיר וקבע.
   כיום נבחנות הדרכים כיצד לשפר את הליכי העברת המידע על מנת לאפשר העברה שוטפת של מידע על כל יוצאי הצבא ולמנוע ככל האפשר פערים מחד גיסא והעברת מידע לא רלוונטי מאידך גיסא.
7. נתגלו פערים במעבר המידע בין צה"ל לגופים השונים ומתבצעת עבודת מטה לפתרון הבעיה:
   א) <u>צה"ל</u> -
      1) <u>הבעיה</u> - אלוף מאשר נשק צבאי לבעלי רשום פלילי.
      2) הפתרון - מוקמת מערכת מחשב לשיפור השליטה והבקרה.
   ב) <u>משטרת ישראל</u> -
      1) <u>הבעיה</u> - אזרח נחקר כאשר לא ידוע למשטרת ישראל שברשותו נשק צבאי.
      - הנושא נמצא כרגע בעבודת מטה במשטרת ישראל.
      הערה: החוקר מונחה (על פי נוהל שהופץ על ידי מחלקת חקירות ותביעות) לתשאל בדבר המצאות נשק כלשהו-אזרחי או צבאי.
   ג) <u>משרד הבריאות</u> -
      1) <u>הבעיה</u> - העברת מידע בין משרד הבריאות וצה"ל (בטרם קיבל האזרח נשק לצורכי שירותו הצבאי).
      - הנושא בעבודת מטה בין משרד הבריאות למחלקת הבריאות הנשק בצה"ל.
   ד) <u>משרד הפנים</u> -

      1) <u>הבעיה</u> - העברת אינפורמציה ממשרד הפנים לצה"ל לגבי כל בקשה שאינה מאושרת לנשיאת נשק אזרחי או כל התליה/בטול רשיון נשק אזרחי.
      - הנושא נבחן כעת משפטית ולאחר מכן יסוכם נוהל העברת האינפורמציה לצה"ל.
8. ועדת המשנה ממליצה לקיים פגישת מעקב לבדיקת יישום ההמלצות בחודש דצמבר 1998.

<u>פרק ג' - נושאים כלליים</u>

1. <u>כללי</u>
   א) במסגרת ועדת המשנה עלו נושאים כלליים ועקרוניים שלגבי חלק מהם נתגלעו חילוקי דעות בדבר הצורך לדון בהם במסגרת זו.
   ב) סוכם כי נושאים אלו יצוינו בדו"ח המסכם של עבודת ועדת המשנה ויועלו לדיון והתייחסות במליאת הועדה למניעת אלימות במשפחה.
   ג) <u>להלן עיקרי הנושאים</u>
      1) <u>טפול בנושא נשק "מוצעים"</u> (כגון: מאבטחים בחברות שמירה)
      (א) נציגי משרד הפנים הציגו את נוהל מתן רישוי נשק ל"מוצע" (בעיקר בתחום הבקרה והפקוח).
      (ב) עולה כי ה"מוצע" נבדק הן על ידי משטרת ישראל והן על ידי משרד הבריאות.
      (ולמעשה מתבצע לגביו עיקרי נוהל <u>רישוי אישי</u> מבחינת בדיקת הכשירות הנדרשת).
      (ג) עולה כי קיימת בעיה של בקרה ופקוח שלדעת כל הגורמים אינם מבוצעים במידה הנדרשת (אלא באופן מדגמי בלבד).
      2) <u>נושא התבחינים לקבלת רשיון אישי לנשיאת נשק</u>

      (א) בועדה נתגלעו חלוקי דעות בין שתי גישות ביחס לתבחינים הנוהגים כיום במתן רשיון אישי לנשיאת כלי ירייה.

- גישה אחת דוגלת בצמצום נוסף של התבחינים הנוכחים (לדוגמא בטול תבחין מתן נשק לכוחות הביטחון).
- הגישה האחרת גורסת כי התבחינים הנוהגים כיום הנם פועל יוצא ברור של מדיניות מצמצת במתן רשיונות אישים לכלי ירייה. (ומכאן אין צורך לנקוט בפעולה נוספת בעניין זה).
- מכל מקום נושא קביעת התבחינים הנו בסמכותו של שר הפנים. הועדה ממליצה להמשיך במדיניות מתן רשיון אישי לנשיאת נשק באופן אחראי תוך הקפדה על כל הבדיקות הנדרשות ועל כשירותו האישית של בעל הרשיון לשאת כלי ירייה.
- הנושא יועלה להמשך דיון והתייחסות במליאת הועדה למניעת אלימות במשפחה.

3) נושא תום עילה

(א) התבחינים החדשים לקבלת רשיון אישי לנשיאת נשק נכנסו לתוקף בתחילת שנת 1996. אחת מדרישות הסף בעת קבלת הרשיון מתאריך זה הינה הקביעה כי רשיון זה הינו בתוקף כל עוד העילה בגינה הוא ניתן שרירה וקימת.

(ב) על לפי הערכה ישנם כ- 285,000 בעלי רשיון אישי לנשיאת נשק שקיבלו רשיונם לפני התאריך הנ"ל. (העילות שהיו קימות בעת שקיבלו הרשיונות אינן תואמות בהכרח לתבחינים החדשים שנכנסו לתוקף בתחילת 1996).

(ג) הדרישה הנה לבצע תהליך רישוי מחדש לאוכלוסייה זו ולבטל רשיון הנשק לכל מי שאינו עומד בתבחינים החדשים לקבלת רשיון והעילה בגינה קיבל בעבר את הנשק אינה מתקיימת יותר (תום עילה).

(ד) בדו"ח ועדת כהן הייתה התייחסות לנושא זה והועדה המליצה כי כל מי שהיה ברשותו רשיון לנשיאת נשק במשך תקופה של 10 שנים לפחות ואינו עומד כיום בתבחינים החדשים לקבלת רשיון - לא יישלל רשיונו בעת החידוש.

(ה) בועדת המשנה נתגלעו חלוקי דעות בדבר הצורך להמליץ למליאת הועדה לנקוט צעד הקורא לשר הפנים לפעול לבטול הרשיון בנושא תום עילה.

(1) אין ספק שצעד מעין זה יצמצם באופן דרסטי את מספר בעלי הרשיון לנשיאת כלי ירייה.
(הערכה מדברת על מספר מינימום של כ- 100 אלף בעלי כלי ירייה שרשיונם יבוטל).

(2) כדי להתגבר על הקשיים הארגוניים שהוצגו בפני ועדת המשנה מציעים אלה המחייבים לנקוט בצעד זה לבצעו בהדרגה.

(3) המתנגדים בועדת המשנה להמלצה ברוח זו מעלים את הנקודות הבאות:
- כאשר מחזיק כלי הנשק רכש את נשקו לא נאמר לו דבר וחצי דבר בנושא תום עילה ומכאן עלול להיגרם לו נזק כלכלי כאשר ירצה למכור את נשקו (לא יהיה שוק למספר כה גדול של כלי נשק).
- משטרת ישראל (וסוחרי הנשק) לא ערוכים לקלוט מספר כה גדול של כלים שיוחזר להפקדה (או למכירה).
- צעד מעין זה יצור "עבריינים" בכוח (כאלה שלא יפעלו להפקדת כלי נשקם ורשיונם יאבד תוקפו). על מערכת האכיפה (משטרת ישראל) תוטל מטלה כבדה של החובה לטפל בהם.
- בעיות ארגוניות (בעיקר של משרד הפנים ומשטרת ישראל).
לדוגמא: הצורך בתוספת של כ- 14 תקנים של פקידי רישוי כלי ירייה לתהליך הרישוי מחדש.

(ו) נבחנה עלות משוערת משל מתן פיצוי כספי לאלה שיחזירו נשקם. הערכה גסה מדברת על עלות של 120 מליון ש"ח (לפי התחשיב של 100,000 בעלי רשיונות שיפוג תוקפם, בעלות של כ- 1,200 ש"ח לכלי).

(ז) הפעילות למימוש נושא תום העילה חיבת להבחן ב- 3 מישורים:
א. המשור החוקי המשפטי.
ב. הבעיות הארגוניות הכרוכות בצעד מעין זה.
ג. העלות הכספית הנלווית.

(ח) עקב חלוקי הדעות בועדה המשנה הנושא יועלה להמשך דיונים במליאת הועדה למניעת אלימות במשפחה.

4) שנוי חוק כלי ירייה

משרד הפנים נמצא כעת בעבודת מטה לשנוי חוק כלי ירייה (חוק ישן שאינו מעודכן ואינו תואם את המציאות כיום).

עם גמר העבודה תועבר הצעת הטיוטא לעיון משרד הבריאות, משטרת ישראל ומשרד המשפטים לקבלת הערותיהם.

סכום והמלצות

1. במסגרת ועדת המשנה רוענו ועדכנו נוהלים קיימים וגובשו נוהלים חדשים לעבודה הן בתוך הגופים השונים והן בין המשרדים השותפים בתהליך מתן ו/או בטול רשיון אישי לנשיאת נשק.
2. ועדת המשנה קוראת להמשיך במדיניות מצמצמת ואחראית במתן רשיון אישי לקבלת נשק.
3. חלק גדול מהנוהלים וההמלצות שפורטו בדין וחשבון זה ניתנים ליישום בפרק זמן קצר יחסית (והדבר מותנה באישור הנוהלים הפנימיים בגופים ובמשרדים השונים ובהשלמת ההערכות הנדרשת ליישומם).
4. חלק מהמלצות ועדות המשנה נמצא בתהליך בחינת אופן היישום הן מהבחינה החוקית משפטית והן מהבחינה הארגונית.
5. **אמצעים נדרשים**

א. תקני כוח אדם

1) משרד העבודה והרווחה - 1.5 תקן.

2) משרד הפנים -המחלקה לרישוי ופקוח -

א) הן דו"ח ועדת כהן והן בחינה ארגונית שנערכה בשנת 1998 מצביעים על הצורך (בתגבור משמעותי של כוח אדם במחלקה לרישוי ופקוח - סדר הגודל נע בין 14-22 תקני כוח אדם.

ב) פערי תקני כוח אדם במחלקה כיום משפיעים על יכולת הבצוע של חלק מהחובות המוטלות עליה (בעיקר בתחום הבקרה והפיקוח).

ב. עלות משוערת של מבצע להפקדת נשק הנמצא בידי הציבור (בדומה למבצע שנערך לאחרונה בבריטניה) יכולה להגיע (על פי חשוב ראשוני) לכ- 120 מיליון שקלים - נושא זה קשור בהחלטה לגבי "תום עילה".

6. ועדת המשנה ממליצה להמשיך בפגישות מעקב לגבי אופן וקצב בצוע ההמלצות בדו"ח (כ- 3 פעמים בשנה).

עיקרי סקירה

מתן רשיונות לנשיאת נשק – מדיניות משרד הפנים

ופעילות המחלקה לרשוי ופיקוח

1. במדינת ישראל ישנם כ- 285,000 אנשים המחזיקים נשק פרטי ברשיון שניתן להם מטעם משרד הפנים.
2. למספר זה יש להוסיף עוד כ- 70,000 מוצעים (מאבטחים, עובדי חברות שמירה, עובדי ארגונים וישובים) שהינם בעלי הרשאה לשאת נשק אך הנשק ברשותם אינו נשקם האישי אלא שייך לארגון שמטעמו קיבלו הרשאה לשאת כלי ירי.
3. מטבע הדברים נושא הנשק שבידי הצבור מעורר רגשות עזים כאשר בפועל קימות 2 גישות מנוגדות לחלוטין שאין כל סיכוי לצמצם הפערים שבינהן.
4. בעקבות הרצח בקרית יובל בשנת 1991 מינה שר הפנים דאז ועדה מיוחדת לבדיקת נושא כלי הירייה (להלן – ועדת כהן) הועדה הגישה המלצותיה לשר הפנים ב- 1993 ושר הפנים (וכל שרי הפנים שבאו בעקבותיו) קיבל את המלצותיה והנחה את עובדי המשרד לפעול למימושן.
5. בעיקרון מדיניות משרד הפנים (בעקבות דו"ח ועדת כהן) הינה מדיניות שמטרתה לצמצם את מספר רשיונות כלי הירייה שבידי הצבור.
6. מן הראוי להדגיש כי כאשר מתיחסים לדו"ח ועדת כהן יש לקחת בחשבון כי הדו"ח הינו מקשה אחת הכוללת בין היתר את הצורך בשנויים ארגוניים ובתוספות כח-אדם ניכרות למערך פקידי רשוי כלי ירייה ולמחלקה לרשוי ופקוח.
7. הנושאים העיקריים שבוצעו ומבוצעים הינם :

א. בחינה מחודשת של התבחינים למתן רשיון לכלי ירייה והבאתם (לראשונה) לידיעת הצבור.

ב. הקמת ועדת ערר.

ג. שנוי שיטת רשוי כלי הנשק הפרטים (תוך צמצום משך תקופת הרשיון מחמש לשלוש שנים).

ד. תחילת הטיפול באלפי מחזיקי רשיונות שפג תוקפם (מבצע "הדיוור הישיר" ופעילויות נוספות המבוצעות באופן שוטף).

הערה : הסיבות העיקריות לאי חדוש הרשיון הינן אי בצוע אמון (מטווח) ואי תשלום אגרת רשיון כמתחייב.

ה. חיזוק הקשר בין מנהל המחלקה לפקידי הרישוי (תוך קביעת ימי עיון, הקמת צוותי חשיבה, פרסום נוהלים וביקורים בשטח).

ו. הדוק הקשר ותחילת עבודה שוטפת ומסודרת בין המחלקה לרישוי כלי ירייה משטרת ישראל, משרד הבריאות ומערכת הביטחון.
ז. בחינה וניסוח מחדש של הנוהלים השונים ושל חוק כלי ירייה (תהליך שטרם הסתיים).
ח. בחינה ארגונית של המחלקה (ובמקביל ניסיונות רבים לקבלת תגבור בכח אדם).

בנושאים נוספים החל טיפול והם:-

I. העמקת תהליך הרישוי והפיקוח בארגונים מורשים.
II. טיפול בנושא נפטרים (שהיה ברשותם רשיון כלי ירייה).
III. סכום נוהלים בנושאי מדריכי ירי ומפקחי מטווח (תוך חידוש רשיונותיהם).

8. בעיות עיקריות
א. המחלקה לרישוי כלי ירייה נמצאת כעת בתהליך מתמשך של הכנסת מערכת מחשוב חדשה. לאחר הטמעת המערכת ניתן יהיה לשפר את תהליך מתן רשיון הנשק ואת הבקרה והפקוח על בעלי רשיונות.
ב. בימים אלה מסתימת בחינה ארגונית מקיפה במחלקה לרישוי ופקוח שתנסה למצוא פתרון לסוגיית המחסור בכוח האדם (בעיה משפיעה על כל הליך הבקרה והפקוח).

9. סכום

א. למרות מגבלת כוח האדם ועומס במטלות לא ניתן רשיון לנשיאת כלי ירי לאדם שאינו עומד בתבחינים ושלא עבר בדיקת ואשור משרד הבריאות ומשטרת ישראל.
ב. בנושא מתן הרישוי הפרטי ניתן להצביע על התקדמות רבה בטפול בנושאים על ידי המחלקה לרישוי ופקוח.
ג. נושא הרישוי בארגונים מחייב שפור ניכר. תהליך הבקרה והפקוח מבוצע באורח מדגמי בלבד (חוסר כוח-אדם למשימת מפקחים).
ד. המחלקה (בתאום עם משטרת ישראל) תחל בחודשים הקרובים במבצע נוסף שמטרתו לצמצם את מספר מחזיקי הרשיונות שפג תוקפם.
ה. נושא הטפול בכל מחזיקי הרשיונות שקיבלו נשק בעבר בעילות שאינן תקפות כיום (עם פרסום התבחינים החדשים) נמצא בבחינה משפטית ולאחריה יועלה להחלטתו של שר הפנים לגבי המשך הטפול בסוגיה.

התבחינים למתן רשיון כלי ירייה
דרישות סף לכל התבחינים

1. תושב קבע ושוהה ברציפות 3 שנים עד למועד הגשת הבקשה.
2. המבקש/ת אינם זכאים לקבל נשק במסגרת ארגון המוכר או יכול להיות מוכר כמפעל ראוי.
3. המבקש/ת הינם בני 21 ומעלה.
4. תנאי לתוקפו של הרישיון הוא קיום העילה בגינה הוא ניתן.
5. המבקש/ת הגישו תצהיר התומך בבקשתם מקום שהעובדות המקימות את העילה אינו ניתנות להוכחה ע"י מסמך רשמי.

העיסוק

מתנדב משא"ז	מתנדב פעיל זה שלוש שנים.	אקדח אחד בלבד
	מתנדב משא"ז, פעיל זה שלוש שנים החבר בעמותת הצלפים של משא"ז	אקדח אחד בלבד
נהג מסיע ציבור (אוטובוס לסוגיו, טיולית מונית)	נהג בעל רשיון להסעת נוסעים, שזו פרנסתו, העוסק בכך באופן קבוע ואינטנסיבי (מסיע חמישה נוסעים לפחות).	אקדח אחד בלבד
מוביל חומר נפץ	אדם בעל רשיון בר-תוקף להובלת חומרי נפץ מטעם משרד העבודה שזו פרנסתו והעוסק בכך באופן קבוע ואינטנסיבי	אקדח אחד בלבד
צייד	אדם בעל רשיון צייד בר-תוקף	2 רובי צייד שאינם

	שהוצא ע״י רשות שמורות הטבע.	אוטומטיים ואינם חצי אוטומטיים ושאינם רב כדורים
בעל עסק חפצים יקרי ערך	בעל עסק לתכשיטים / אבנים יקרות / צורפות זהב שזו פרנסתו ועוסק בכך באופן קבוע ואינטנסיבי	אקדח אחד בלבד

מקום מגורים

מקום מגורים	הגדרת מקום המגורים ודרישות הסף	סוג כלי הירייה
תושב ישוב קדמי או ישוב ביהודה ושומרון או חבל עזה	תושב קבע בישוב קו קדמי עפ״י חלוקת תחומי אחריות לביטחון פנים בין צה״ל למשטרה או ישוב באיו״ש או באזח״ע, המוגדרים כאזורי סיכון עפ״י קביעת גורמי הביטחון	אקדח אחד בלבד

מקום העיסוק:

מקום העיסוק	הגדרת מקום העיסוק	סוג כלי הירייה
עבודה קבועה בישוב קו קדמי או בישובי אזח״ע או איו״ש	מי שעקב עיסוקו נמצא באופן קבוע ואינטנסיבי ביהודה, שומרון וחבל עזה או בישובי קו קדמי המוגדרים באזורי סיכון עפ״י קביעות גורמי הביטחון	אקדח אחד בלבד

בעלי עבר בטחוני:

הגדרת העבר	דרישות הסף	סוג כלי הירייה
משוחרר צה״ל	אדם שהשתחרר מצה״ל בדרגת סא״ל או משרת במילואים בתפקיד מטה מקביל	אקדח אחד בלבד
משוחרר משטרת ישראל	אדם שהשתחרר ממשטרת ישראל בדרגת סגן ניצב ומעלה	אקדח אחד בלבד
משוחרר שירות בתי הסוהר	אדם שהשתחרר משב״ס בדרגה של סגן גונדר	אקדח אחד בלבד

מיוחדים:

מיוחדים	דרישות הסף	סוג כלי הירייה
דיפלומט	אדם שהינו בעל תעודת דיפלומט	אקדח אחד בלבד
מזכרת / ירושה	אדם שיציג אישור כי הינו עתיד לקבל כלי ירייה במזכרת או פרס בתחרות או מתנה במערכת הביטחון/ או בירושה	החזקה בלבד של כלי ירייה מעוקר
אנשי צבא (לא כולל אזרחים עובדי צה״ל)	קצונת חובה, קצונת קבע ממ״ק, קמ״א, קר״פ, קמ״ש בעל יתרת שירות של שנה מיום הגשת הבקשה. נגד בשירות קבע, צפוי או מצטבר	אקדח אחד בלבד

	של 18 חודש לפחות ויתרת שירות של שנה מיום הגשת הבקשה	
שוטרי משטרת ישראל ומשמר הגבול, ושב"ס (לא כולל שרות חובה שמ"ז לשמ"מ)	שוטר / קצין משטרה הנמצא בשרות שנה אחת ולא יתרת שרות של שנה	אקדח אחד בלבד
קציני בטחון בגוף מונחה	קצין בטחון המשרת שנה בתפקידו	אקדח אחד בלבד
קציני בטחון ברשות מקומית	קצין בטחון ברשות מקומית המשרת שנה בתפקידו	אקדח אחד בלבד
כבאי	כבאי / קצין כבאות והצלה פעיל המשרת בתפקידו שנה אחת, בעל תעודה חתומה ע"י נציבות כבאות והצלה ולו יתרת שירות של שנה	אקדח אחד בלבד

מסירת נשק צבאי

לאזרחים – סוגי הזכאות ותהליכים

הרשאה אישית

1. הליך המאפשר מתן נשק צבאי אישי לאזרח למשך זמן של עד 5 שנים, תוך ביצוע חידוש תוקף התעודה מדי סוף שנה ולמשימות המוגדרות הבאות:
2. אבטחה אישית של האזרח ובני משפחתו.
   א. אבטחת הישוב בו הוא מתגורר.
   ב. אבטחת מוסדות החינוך במרחב החטמ"ר בו הוא מתגורר.
   ג. אבטחת טיול קבוצתי שאושר כדין.
   ד. השתתפות באימונים ותרגילים, שבהם הוא נדרש להשתתף.

2. אוכלוסיה זכאית למעבר תהליך הרשאה אישית

א. לחיילי נח"ל בתקופת של"ת וישיבות ההסדר יימסר נשק צבאי לאחר שהגורם המוסמך יוודא כי החייל עומד בקריטריונים המוגדרים בפקודה.
ב. אזרח הנמנה עם כוחות המילואים המתגורר בישוב קדמי.
ג. אזרח הנמנה עם כוחות המילואים ומוצב ביחידה אשר תאושר ע"י א"מ – ענף אבטחה.
ד. אזרח הנמנה עם כוחות המילואים ומוצב כפעיל גיוס ודרגתו סמל לפחות.
ה. אזרחים עובדי צה"ל לצורכי עבודה במסגרת הצבא לרבות אבטחת הסעים במסגרת צבאית ולתקופה של עד שנה (או מטרה מוגדרת לתקופה של עד שלושה חודשים).
ו. אוכלוסיות נוספות – באישור ראש הסמכות למשימה המוגדרת ולמשך זמן המוגדר לביצוע המשימה ובתאום עם רח"ט מבצעים.

הרשאה כללית

3. תהליך ההרשאה כללית נועד לאפשר מסירת נשק צבאי לאדם, לצורך ביצוע משימה מוגדרת, זמן מוגדר עפ"י המדיניות והמגבלות שלהלן:
   א. לצורכי שמירה ואבטחה בישוב.
   ב. לצורכי כיתת הכוננות בישובים.
   ג. משימות ביטחוניות אחרות – ובאישור מ. החטיבה הרלוונטית.
4. תהליך זה מקנה אפשרות למסירת נשק לאדם גם אם אינו נמנה על כוחות המילואים ובתנאי שהינו:
   א. תושב ישוב הגמ"ר.
   ב. לאחר תקופת מגורים של לפחות 3 חודשים בישוב.
   ג . מוכר אישית ומאושר ע"י רכז הביטחון.
   ד. אין ברשותו נשק צבאי ממקור אחר.
   ה. לא נפסל לקבלת נשק צבאי ע"י מקמצ"ר.
   ו. לאחר מעבר אימון אימון נק"ל ומטווח.
5. נשק צבאי לא יימסר לאזרחים עפ"י אחת מהאפשרויות הבאות:
   א. לאזרח שקיבל נשק ממקור אחר (למעט אקדחים).
   ב. אזרח, שנפסל ע"י משטרת ישראל.
   ג. אזרח שפוטר מצה"ל על אי התאמה.
   ד. אזרח שגורש מהצבא.
   ה. אזרח בעל אינדיקצית מצ"ח פתוחה.

ו. אזרח בעל אינדיקצית אשפוז פסיכיאטרית, גם במידה ובידו רשיון לנשיאה / החזקת כלי יריה פרטי.
ז. אזרח בעל פרופיל צבאי 21 או 24.
ח. אזרח מתחת לגיל 18.

6. חריגים

א. בקבלת תשובה שלילית מטעם מ"י בלבד, רשאי ר' הסמכות לאחר בדיקת הנתונים ולאחר שנועץ בפרקליטות הצבאית, להורות על הענקת תעודת הרשאה אישית.
ב. לקצינים בדרגות סא"ל ומעלה ימסר נשק ללא צורך במעבר תהליך הרשאה אישית.

רישוי כלי יריה בבריטניה

תקציר בנושא דין וחשבון

רקע

ב- 13 במרץ 1996 נרצחו 16 ילדים ומורתם בטבח ע"י יורה בנשקו האישי אשר נשא ברשיון.
כתוצאה מכך נשמעה קריאה להגבלת רשימת הנשק בבריטניה.
החקיקה ב- 1997 בעניין זה היוותה תוצאה ישירה של לחץ זה.
שני חוקים לתיקון חוק כלי הירייה התקבלו ב- 1997. הראשון ע"י הממשלה השמרנית, הוציא מחוץ לחוק החזקה או נשיאה של נשק ארוך קנה. השני הועבר ע"י ממשלת הלייבור סמוך לאחר ניצחונה בבחירות (ב- 1.5.) והוציא מחוץ לחוק אקדחים.
כל החקיקה הנ"ל התייחסה לנשק חוקי המוחזק ברשיון.
הממשלה הדגישה שחקיקה זו מחזקת חקיקה קיימת, אשר הגבילה עוד קודם לכן החזקת נשק ע"י שיטת רישוי קפדנית ביותר.
החקיקה החדשה תייחסה לכ- 160,000 כלי יריה מהם כ- 40,000 אקדחים. (80% מכלי הירייה היו בבעלות פרטית).
הלחץ לחקיקה החדשה הגיע בעיקר מקבוצה בשם "SNOWDROP" שקמה בעקבות הרצח בבית הספר.
לחץ נגדי בא מקבוצות המעורבות בירי לשם ספורט, לקבוצות אלו אף הייתה השפעה חזקה בבית הלורדים, שם הייתה התנגדות רבה לחקיקה השניה.

החקיקה הראשונה:

נכנסה לתוקף ב- 1.7.97 לפי החוק היה על כל בעלי כלי הירייה בעלי קנה ארוך להפקיד את הנשק עד ליום 1.10.97 בתחנות משטרה ולמלא טפסי תביעה מיוחדים לצורך פיצוי.
לחילופין, ניתן היה למכור את הנשק לסוחרים מקומיים עבור ייצוא, או לסוחרים או פרטיים מחוץ לבריטניה.

חברי מועדוני ירי העוסקים בירי באקדחים נדרשו לקבל רשיון מיוחד המונפק ע"י המשטרה.
רשיון זה ניתן ע"י המשטרה לפי שתי המלצות, ולמשטרה הייתה נתונה סמכות לבטל רשיון זה במקרה בו לאוחז תמה עילה לשאת נשק.

החוק לא חל על:

רובי אויר, אקדחים, עתיקות, וע"ד כיוצ"ב.
פיצוי: הזכות לפיצויים קמה לבעליו החוקי של כלי הירייה אם נרכש לפני 16.10.97 והופקד לפני 1.10.97. ניתנו אופציות שונות לקביעת שווי עבור הפיצוי (סכום אחיד, סכום לפי רשימת מחירים, סכום לפי שמאות וכיוצ"ב).
עונשין:
בעלי כלי יריה כאמור אשר 3 חודשים לא פועלים לפי החוק עלולים לשאת עונש מאסר עד ל- 10 שנים.
החקיקה השניה:
נכנסה לתוקף ב- 1.2.98 קיבלה רוב גדול ותמיכה בלתי מסויגת.
חקיקה זו סתמה לקונות שהושארו בחקיקה הראשונה, ובעיקר החילה את החקיקה גם על אקדחים. הפקדת האקדחים צריכה להתבצע במהלך פברואר 98'. נקבעו הסדרי פיצוי לאקדחים וציוד נלווה.
התגובה הציבורית:
התקשורת באופן כללי תמכה בשתי הצעות החוק.
נושאים שונים עלו לדיון ציבורי כדלקמן:

- לאחר הרצח, טען הרופא המטפל של היורה כי על המשטרה להיוועץ עם הרופא המטפל של המבקש לקבל רשיון. רופא בית הספר בו אירע הטבח פנה באמצעות התקשורת בדרישה לכל עמיתיו הרופאים שלא לחתום על טופסי בקשה לרשיונות כלל.
- תוצאת החקיקה הייתה חיסול ספורט הירי המעשי, וסגירת מועדוני הירי הרבים. עם זאת לא נקבעו הסדרים לאפשר לספורטאים נציגי בריטניה להמשיך להשתתף בתחרויות הבינלאומיות.
- בבית הלורדים הובעה התנגדות וקמה דרישה לתיקונים בחקיקה כגון לאפשר לבעלי אקדחים להחזיקם בבית וכיוצ״ב. ממשלת הלייבור האשימה את הלורדים כי הם מנותקים מדעת הקהל ומן הציבור.

ביצוע

1. רוב בעלי כלי הירייה החוקיים הפקידו את נשקם. חלק קטן פעלו בדרך של ייצוא וחלק – השבתת כלי הירייה.
2. הממשלה הקציבה לצורך הפיצויים סך של 166 מליון ליש״ט. עד ליום 3.7.98 בוצעו תשלומים של 53.2 מליון ליש״ט.
3. ספורט הירי המעשי הוצא מחוץ לחוק, עם אופציה לשר הפנים לפטור במקרה בו ייערכו המשחקים האולמפיים בתוך בריטניה.